

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Andra kammaren. Nr 27.

Lördagen den 5 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 29 nästlidne mars förda protokollen.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna dödsattest:

Att *Sven Johan Larsson* med nedanstående ålder: 51 år, 3 dagar; civilstånd; gift; samhällställning: lantbrukare; bostad: Saleby förs.; avled i Stockholm den 4 april 1913 kl. 4,45 e. m.; Huvuddödsorsak: pneumonia acut., bidragande dödsorsaker: myocarditis; intygar härmed

Stockholm den 5 april 1913.

Edv. Laurent.

Leg. Läkare.

Härefter yttrade herr talmannen: Åter når oss då helt oförmodat ännu ett dödsbud. Det är ju ej länge sedan vi här uttalade vår saknad över eu av våra kamrater. Åter har en länk fallit ur kedjan. Även den man, som nu lämnat oss, Sven Johan Larsson i Gallstad, efterlämnar bland oss alla ett aktat minne såsom en redbar och fridsäll man. Även om riksdagsprotokollen kanske icke vittna så mycket om hans verksamhet, veta vi dock alla, att hans arbete här ibland oss var ärligt och uppriktigt menat, och vi bevara honom i ett gott och kärt minne. Frid över hans minne!

Kammaren, vilkens ledamöter stående åhörde herr talmannens yttrande, beslöt, på hemställan av herr talmannen, att jämlikt § 28 riksdagsordningen till Konungen ingå med anmälan

Andra kammarens protokoll 1913. Nr 27.

om den inom kammaren uppkomna ledigheten; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som nu upplästes, av kammaren godkänt.

§ 3.

Härefter upplästes ett till kammaren inkommet, så lydande sjukbetyg:

Ledamoten av Riksdagens Andra kammare, presidenten Albert Petersson, är på grund av strupkatarr (Laryngitis ac.) tills vidare förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet, vilket härmed intygas.

Lidingö den 4 april 1913.

H. L. Collin.

Leg. läkare.

§ 4.

Herr statsrådet *Schotte* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående nybyggnad för zoologiska institutionen vid universitetet i Lund;

angående anslag till hantverksskolan i Kristinehamn för blinda;

angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Halleby nr 1 med Jörland nr 1 och Åker nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Ebbaröd nr 1 och 5 i Kristianstads län;

angående upplåtande av lägenheter från förra hospitalshemmanet Hospitalsgården nr 1 i Skaraborgs län;

angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Holmesberg nr 1 jämte Eneboda nr 1, en utjord, i Jönköpings län;

angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Ramdala nr 10 i Blekinge län;

angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Böke nr 1 i Kalmar län;

angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Botilstorp nr 1 Södergård i Jönköpings län;

angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Botilstorp nr 2 Norrgård med underlydande i Jönköpings län; och

angående grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 5.

Föredroges, men bordlades åter, konstitutionsutskottets utlåtanden nr 12 och 13 samt lagutskottets utlåtande nr 21.

§ 6.

Till avgörande förelåg nu konstitutionsutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillägg till 38 § riksdagsordningen. *Ang. tillägg till 38 § riksdagsordningen.*

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 1, hade herr *Säfstrand* hemställt, att Riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte utarbeta och för nästkommande Riksdag framlägga förslag om ett tillägg till § 38 riksdagsordningen i syfte att åt konstitutionsutskottet uppdroges att avgöra, om gemensam votering jämlikt 65 § riksdagsordningen skulle äga rum i de fall, då kamrarna härutinnan fattat stridiga beslut.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Mot utskottets motivering hade reservation avgivits av herr *Säfstrand*.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, begärdes ordet av

Herr *Säfstrand*, som anförde: Herr talman! Denna motion skall vara en »änterhake». Ja, mina herrar, uttrycket är icke mitt, utan härrör från en känd specialist i svartmålning och olycksprofetior angående alla de faror, som vänstern kommer att ställa till här i landet, om den får hållas. »Motionen är en änterhake», heter det, »med vilken vänstern skulle kunna äntra Första kammarens stolta fregatt». »Vänsterns ledare se med välbehag», heter det vidare, »den fribytare och marodör, som kommit fram med densamma». Nå, den som läser utskottets utlåtande, ställer sig något tvivlande beträffande det där välbehaget. Snarare skall man väl, om man ser igenom detta dokument och läser utskottets uttalande angående kamrarnas likställighet i belysning av utskottets utlåtanden i samma fråga 1876 och 1877, vilka återfinnas i historiken, få den uppfattningen, att 1913 års konstitutionsutskott ställer sig på samma konservativa ståndpunkt beträffande tvåkammerssystemet som utskotten av 1876 och 1877. Jag ber herrarna själva döma. I uttalandet av 1876 års konstitutionsutskott heter det, att genom en befogenhet, som den här föreslagna, »skulle otvivelaktigt åt utskottet uppdragas en myn-

Ang. tillägg
till 38 §
riksdags-
ordningen.

(Forts.)

dighet, som komme att stå i strid med tvåkammarsystemets väsen och våra på detsamma vilande grundlagars anda och mening». 1877 heter det, att »följden skulle bliva undergrävandet av den grundval, varpå vår representation är byggd eller tvåkammarsystemet». Ser man nu efter i utskottets utlåtande 1913 heter det, att »konstitutionsutskottets avgörande av dylika frågor skulle alltså komma att på en synnerligen viktig punkt ingripa i kamrarnas självständighet». Jag tror verkligen, att ett uttalande till protokollet från auktoritativt vänsterhåll i denna punkt kunde vara av en viss betydelse.

Varför har nu till och med utskottets yttersta vänster ställt sig så oförstående gent emot ett förslag, vilket högern förfasat sig över såsom varande alldeles för radikalt — det vill säga professor Kjellén påstod i konstitutionsutskottet, att det är allt för radikalt, men att det på samma gång osade reaktion. Ja, det ser ut som om vänstern fruktade, att den här »änterhaken» skulle hava hullingar i båda ändarna och kunde vara farlig även för den. För min del tror jag, att en sådan farhåga vittnar om en alltför stor pessimism beträffande de framtida politiska strömningarna i den allmänna rösträttens Sverige.

Bland de skäl för avslag, som anföras, nämner konstitutionsutskottet även att realiserandet av det av mig förordade förslaget »skulle för detta utskott innebära en utsträckt befogenhet av synnerligen ingripande betydelse». Ja, detta må vara sant, men det skulle ju såsom i reservationen framhållas, endast gälla vissa gränssfall. Man kan ju icke tänka sig att till exempel beträffande statens ordinarie utgifter, det skulle vara fråga om någon förändring; och dessutom kan det framhållas, att före representationsskicket förändring år 1866 vissa utskott hade ännu större befogenhet. Inom förstärkt statsutskott avgjordes sålunda då frågor om statsutgifter och likaså avgjordes i förstärkt lagutskott en del lagfrågor. Det var fyrståndsorfattningens tungroddhet, som förorsakade detta. Den starka dualismen mellan två fullt likställda kamrar har ofta lett till en nästan lika besvärlig tungroddhet och spänning mellan kamrarna; och § 65 riksdagsordningen är ju just tillkommen som en säkerhetsventil häremot. Det är icke så utan, att man med tanke på fjolårets remissdebatt om socialstyrelsen känner en viss farhåga för att funderingar förefinnas hos ledarna för dem, som nu äro i minoritet vid de gemensamma voteringarna, att man borde belasta den där säkerhetsventilen litet hårdare än fallet varit förut, särskildt när det gäller sociala frågor; och det är också anledningen till att denna motion kommit till.

Av de två alternativ jag i motiveringen till min motion anför, har konstitutionsutskottet tydligtvis sympatiserat mera med det första och framhållit, att man också kunde tänka sig en »närmare precisering av grundlagarnas bestämmelser om de

fall, i vilka gemensam votering skall äga rum». Jag får i detta sammanhang rätta ett litet fel, som kommit in i min reservation. Jag råkade att skriva »kategori» i stället för »precisering», detta beroende på att jag hörde fel, då utskottets utlåtande justerades. Sedan har tryckfelsnisse varit framme och ändrat till »katagorier», men det får jag väl anta, att ingen misstänker mig för. En precisering av de fall, då gemensam votering skulle äga rum, blir emellertid enligt min mening endast en nödfallsutväg och ingen slutgiltig lösning. Ty det kan ju alltid inom dessa kategorier bli tal om tvistiga meningar, och då kan ju frågan i alla fall icke lösas annat än genom voteringsvägran. För min del tror jag, att den av mig nu framställda tanken kommer upp igen förr eller senare; men då utskottet ej ställt sig absolut avisande gent emot själva tanken, har jag, herr talman, intet yrkande att göra.

*Ang. tillägg
till 38 §
riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Härefter yttrade

Herr Branting: Herr talman! Jag skall blott med anledning av ett uttalande av den ärade motionären be att här till protokollet få anteckna såsom min uppfattning, att utskottet uti sitt utlåtande i år ingalunda på något sätt gjort sig solidariskt med de grundtankar, som så starkt markerats uti de i historiken anförda uttalanden, som talaren uppläste.

Det är *icke* på den grund att utskottet velat uttala något slags mening om tvåkammerssystemets absoluta rättfärdighet, som det har avböjt motionen, utan det är med tanke på, att det i motionen föreslagna förfarandet riktar sig, som det också står i fortsättningen på det stycke, han började läsa upp, »i ett fall mot den ena, i ett annat fall mot den andra kammaren». Det är sålunda icke alls den tankelinje, som var uppe 1876 och 1877, som utskottet nu har velat följa, utan utskottet har med undanskjutande av den frågan, där meningarna äro delade, sagt sitt ord beträffande lämpligheten av att göra konstitutionsutskottet till överdomare över Första och Andra kammaren i fråga om rätten till att anställa gemensam votering.

Jag har endast velat konstatera detta till protokollet, på det att motionärens missuppfattning i detta fall icke måtte stå oemotsagd.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 7.

Herr statsrådet *Schotte* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överenskommelse mellan Svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare

malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, angående ökad malmbrytning inom Kirunavara och Gellivare malmfält.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 8.

Ang. ändring av §§ 56 och 58 riksdagsordningen. Å föredragningslistan fanns härefter upptaget konstitutionsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av herr Kjelléns m. fl. motion om ändring av §§ 56 och 58 riksdagsordningen.

I en inom Första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 99, hade herr *Kjellén m. fl.* hemställt, att Riksdagen måtte som vilande till grundlagsenlig behandling för sin del antaga följande förslag till ändrad lydelse av riksdagsordningens §§ 56 och 58.

§ 56.

Konungens propositioner kunna icke till avgörande i kammar företagas, innan utskott däröver avgivit yttrande. Motion i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling, kan ej utan remiss till utskott bifallas, ej heller utan genom beslut, däruti minst fem sjättedelar av de röstande instämt, omedelbarligen avslås. Angår motion — — — bifallas. Frågor — — — avgöras.

§ 58.

När proposition eller motion — — — ej nedlägges eller, i den ordning § 56 stadgar, eljest bliver avgjord. Varje — — — uppehållas.

Uppstår fråga — — — avgöras.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Trygger, Clason, Bellinder, K. J. Ekman, von Geijer, Kjellén* och *Räf*.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Räf*, som anförde: Herr talman! Konstitutionsutskottet avstyrker i detta utlåtande professor *Kjelléns m. fl.*s motion angående remiss till ständigt utskott av i kamrarna väckta motioner.

Det förhåller sig nu så, att sådana motioner, som tillhöra ständigt utskotts behandling, icke kunna slutbehandlas i Riksdagen, förrän de ha blivit vederbörligen förberedda inom respektive utskott. De kunna således varken bifallas eller avslås, innan de varit behandlade. Motionärens önskan synes mig sålunda egentligen och närmast sammanfalla med remissvägran i fråga om sådana motioner. Då jag ser på det historiska förloppet vid denna motions uppkomst, synes mig också detta vara bekräftat, nämligen att det gäller en verklig remissvägran. Det är nämligen så, att denna historia egentligen upprann den 4 maj 1912 i det bekanta fallet, då kammarens talman vägrade remissproposition på en här i kammaren väckt motion.

Den föreliggande motionen riktar sig nu egentligen emot tvenne något olika saker, nämligen för det första mot så kallade okynnesmotioner och för det andra mot grundlagsvidriga motioner. Vad nu så kallade okynnesmotioner egentligen innebära, synes mig vara mycket svårt att avgöra. Den ene kallar det okynnesmotion, som den andra anser vara en mycket allvarlig motion och tvärtom. Inom utskottet blev jag också övertygad om, att det åtminstone icke duger att använda sådana beteckningar, då det gäller så allvarliga saker som motioner i Riksdagen, det vill säga, för så vitt dylika beteckningar skola innebära något visst med avseende på motionernas behandling, varken mer eller mindre.

Beträffande grundlagsvidriga motioner finnes det nog i riksdagsordningen vissa antydningar om, att dylika motioner verkligen kunna komma fram i Riksdagen, och jag tänker också, att litet var av oss har en livlig förnimmelse av att väckandet av sådana motioner icke ligger utom möjlighetens gränser.

Jag anser nämligen att, om en motion, som är riktad direkt mot konstitutionens liv, väckes i Riksdagen, så bör Riksdagen äga frihet att utan vidare parlamentärerande avvisa en sådan motion. Jag anser, att en sådan frihet, eller, om man så vill säga, ett sådant nödtvång, är lika berättigat för Riksdagen som det är för mig. Ty om en person sätter en dolk mot mitt hjärta i avsikt att döda mig, har jag full rätt, icke blott att parlamentera med honom, utan även att vidtaga helt andra åtgärder för att avvisa honom.

Nu har emellertid konstitutionsutskottet vid 1912 år riksdag sagt, att utskottet funne den av motionärerna framlagda frågan väl värd Riksdagens uppmärksamhet, men att frågan dock vore av sådan natur, att den krävde noggrant övervägande, allra helst som den visat sig äga samband med en del önskvärda ändringar i kamrarnas arbetsätt i övrigt, och det blott var med hänsyn till Riksdagens sena timme, som utskottet fann sig föränlåtet att då avstyrka motionen. I år säger utskottet också, att

*Ang. ändring
av §§ 56 och
58 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ang. ändring av §§ 56 och 58 riksdagsordningen. saken är väl värd allt beaktande, och då jag i detta avseende är ense med utskottet har jag också instämt häri.

(Forts.)

Men då konstitutionsutskottet har uttryckt sig så, tycker jag också, att utskottet bort anstränga sig litet mera för att giva kraft åt detta sitt uttalande. Det förvånade mig särskilt att inom utskottet finna ett så pass starkt motstånd mot att man skulle vända sig till andra parlament och där höra efter hur det förhöll sig med den enskilde motionärens initiativrätt. Det hade väl icke varit så särdeles farligt att ta reda på, huru det förhåller sig på andra håll. Det är en stor skillnad mellan att såsom utskottet vara försiktig och icke göra någonting alls. Jag har också instämt med de icke så få utskottsledamöter, som velat ha en utredning i detta syfte; men då utskottet icke ville gå med därpå, ansåg jag, eftersom utskottet i alla fall erkänt det beaktansvärda i motionens syfte, att man nästan vore skyldig att komma fram med något annat förslag, än det som framställts av motionärerna, och jag har också sökt uttänka ett sådant förslag.

Det är nu på det sättet, att kammarens talman äger rätt att vägra proposition å grundlagsvidriga framställningar, detta enligt 61 § i riksdagsordningen. Men om han vägrar sådan proposition, skall denna propositionsvägran, försedd med hans motiv för vägrande av proposition gå till konstitutionsutskottet, som har att avgiva sitt utlåtande häröver. Om konstitutionsutskottet därvid underkänner talmannens propositionsvägran, måste han framställa proposition, på det som han kanske för endast några dagar sedan vägrade proposition.

Mitt förslag gick då ut på, att, om talmannen vägrar att framställa proposition, och detta icke väcker motstånd från $\frac{5}{6}$ av kammarens samtliga närvarande ledamöter, så skall denna propositionsvägran äga giltighet. Detta kan ju också uttryckas så, att om talmannen understödjdes av $\frac{1}{6}$ av de avgivna rösterna, skall denna propositionsvägran stå fast. Det synes mig alldeles tydligt, att ett sådant förfarande ingalunda innebär någon som helst fördel för något bestämt parti, och jag tror icke någon kan räkna ut, för vilket parti en sådan åtgärd skulle vara till förmån. Däremot skulle det tvivelsutan vara till fromma för äldre och mera besinningsfulla element i kammaren gentemot de yngre och mindre besinningsfulla, som kanske äro litet för ivriga ibland. Det torde väl också rent av tillhöra naturens ordning, att man söker i någon mån begränsa aktiviteten hos de personer, som ännu icke fått, jag vågar säga det, lämplig utbildning på detta område.

Nu säger konstitutionsutskottet i sitt utlåtande, att behöriga garantier mot missbruk skulle behöva lämnas, men jag anser, att talmannens mycket allvarsamma ställning i detta fall är en ganska stark garanti för, att missbruk icke skall äga rum. För

övrigt har man ju denna sjättedel, eller om man så vill dessa fem sjättedelar av de avgivna rösterna såsom en garanti i detta avseende.

För övrigt är det ju så, att den, som väcker en motion i en kammare och genom detta förfaringssätt skulle få den tillbakavisad, äger frihet att vidtala någon partivän i medkammaren om att där väcka samma motion. Skulle den även där röna avslag, så undrar jag verkligen, om någon av herrarna skulle anse en sådan motion förtjänt av ett bättre öde än den fått.

Men öfver allt detta reser sig något, som man brukar ha stort förtroende för, och det är den allmänna opinionen. Vore det så, att en motion bleve avvisad en eller två gånger af talmannen och denna sjättedel av kammarens ledamöter, skulle opinionen säkerligen bli så stark, att man nog skulle tänka sig för. Det är icke så längesedan vi fått se, hur opinionen i detta avseende kan inverka.

Det är för övrigt att märka, att denna min framställning verkligen söker att, som utskottet säger, ur riksdagsordningen »utrensa byråkratiska former och omvägar». Den synes mig också stå i full överensstämmelse med 1 § i riksdagsordningen, där det heter, att varje kammare skall äga lika makt och myndighet, så att om en sådan sak förekommer här, äger denna kammare avvisa densamma, och förekommer den i medkammaren, så har den kammaren rätt att utan omsvep avvisa motionen ifråga.

Nu är jag emellertid av formella skäl givetvis förhindrad att härvidlag göra något bestämt yrkande, men jag har ansett, att man även i denna kammare borde, på det sätt jag här anfört, hålla frågan vid liv.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Vidare yttrade:

Herr Lindhagen: Ja, herr talman, den siste ärade talaren var ju i detta ämne icke precis den fisk i vattnet, som han annars brukar vara, och därför hade han ju också ganska svårt att klara saken; jag skall icke heller närmare inlåta mig i någon polemik med herr Räf.

Han inelade motionerna i okynnesmotioner och grundlagsvidriga motioner, och det var mot dessa som man här skulle rikta sig. Men sådana motioner, som icke få upptagas, remitteras ju ändå icke, så att jag antar, att herr Räf menade vidriga motioner i allmänhet och speciellt de, som äro grundlagsvidriga, och till de sista skulle väl i främsta rummet republikmotionen vara att hänföra.

Nu sade herr Räf, att det kunde vara mycket olika meningar om vad som borde hänföras till okynnesmotioner. Den

*Ang. ändring
av §§ 56 och
58 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ang. ändring
av §§ 56 och
58 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

ena anser, att en motion är en okynnesmotion, den andra, att den icke är det. Häre har herr Räf mycket rätt. Han själv har väckt motioner, som en del anse för okynnesmotioner, och jag har väckt motioner, som herr Räf anser vara okynnesmotioner, och alla äro vi ju, herr Räf, syndare inför vår herre.

Men det var icke detta jag skulle tala om, utan jag ber att få säga, att om jag suttit i konstitutionsutskottet, så skulle det funnits en reservation mot utskottets motivering, och det är om den saken jag skall be att få yttra några ord.

Då denna motion väcktes förlidet år, stod det i ingressen, att den avsåg att framhålla nödvändigheten av att utrensa byråkratiska former och omvägar, där sådana funnes. Nu i år ha motionärerna emellertid uppriktigt förklarat, att värdet av deras motion skall mätas icke enbart statistiskt efter antalet fall utan dess förnämsta betydelse skall ligga på det preventiva området. De ha således själva även formellt frångått sitt initiativ att bortarbeta byråkratiska former och i stället kommit in på vad saken i själva verket gäller, nämligen att på något särskilt sätt behandla så kallade okynnesmotioner, och den tilldragelse, som föranlett detta, är den så kallade republikmotionen. Således, därför att det väckes förslag om att ta i övervägande det republikanska statskicket, behöva vi en särskild författning, som på ett speciellt sätt kan behandla dylika saker, och det var den saken vi nu skulle tala om.

I motionärernas motivering har denna republikmotion kallats »omogen», »förflugen», »för Riksdagen själv nedsättande», »en ren okynnesmotion», »ett dödfött projekt», och att från olika partier yppats önskningsar att få bot för det onda. Den har kallats »ett självsvald», det har sagts, att man måste »sälla» sådana »enskilda initiativ», att man måste bortsortera dylika olyckliga reformförslag. Man måste se till att under hägn av gällande lag dylika okynnesinitiativ icke få frodas, man måste »degradera motionerna på de ständiga utskottens mark till andra graden och bereda laglig möjlighet att avvisa okynnet vid dörren», man måste dräpa en sådan sak »utan dom och rannsaking», och man måste snöpligen avfärda dylika motioner vid själva starten.

De stolta frihets- och framtidstankar, som dölja sig bakom denna utvalda kollektion av skällsord, de utgöra det bärande i denna stora idé, som här föres fram i Riksdagen och som skall leda till något slags munkorgslagstiftning, speciellt riktad mot riksdagsmän. Det hinder, som reser sig mot en sådan munkorgslagstiftning, är, som motionärerna så uppriktigt säga, »en mycket omhuldad princip», nämligen den fria motionsrätten, och det är sålunda den, som skulle inskränkas. Då måste jag säga, att i och för sig själv måste en sådan sak av vänsterpartierna i Riksdagen bestämt avvisas såsom ett attentat mot den fria diskussionsrätten och ett attentat mot en ofantligt viktig grundval

för vår konstitution. Och ser man på de exempel, som motionärerna framföra, så framstår det ännu mera som en bjudande nödvändighet att så göra. Ty att såsom ett bevis för behovet av en inskränkning på detta område framhålla detta, att man även vågat framföra tanken på en dylik förändring i regeringsmaktens sammansättning, då så många andra ändringar föreslås i vår författning, framföra tanken på den ärftliga regeringsmaktens avskaffande såsom en sak, som en gång förr eller senare måste komma och för att så småningom plöja upp jordmänen därför, det är ett mycket olyckligt exempel. }

*Ang. ändring
av §§ 56 och
58 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Geijer uppställde en gång såsom rättesnöre för oss och således även för herrar ledamöter i konstitutionsutskottet en sats, som herrarna böra ha i minnet: respekt för gällande lag och öppen rätt att fordra en annan. Det är vad jag här har gjort anspråk på. Härtill kommer, att den ifrågasatta reformen i och för sig själv är något, som begäres runt omkring oss över allt i världen, en sak, som även här i Sverige förr i tiden förts på dagordningen, en sak, som ett stort parti här i landet, som bär upp genombrottet, tagit upp på sitt aktionsprogram, och en sak, som icke blott jag och mina medmotionärer anse riktig, utan som omfattas av en stor mängd svenska medborgare, vilkas antal sannerligen icke minskas, utan snarare ökas, såsom man lär känna, när man far omkring ute i bygderna. Man kan ha olika mening om, huruvida över huvud taget en sådan reform är lämplig, och man kan med gott skäl ha olika mening om lämpligheten att framföra den i Riksdagen vid denna tid. Detta är en sak för sig. En annan sak är att gå fram så, att man kränker den tredje meningen och därmed ock principen: respekt för gällande lag, men öppen rätt att fordra en annan.

Man skulle ha trott, att konstitutionsutskottet, som just skall bevaka den konstitutionella friheten och bevara grundlagarna i deras ursprungliga anda, förra året skulle avvisat denna tanke, eller att åtminstone vänsterpartierna inom utskottet skulle sagt ifrån: sådana här saker skola vi icke inlåta oss på, utan bort med fingrarna, mina herrar! Men i stället sade konstitutionsutskottet då, att det funnit frågan väl värd Riksdagens uppmärksamhet — märk väl: väl värd Riksdagens uppmärksamhet — och av natur att kräva ett noggrant överbäggande. Ja, om det sista kunna alla vara ense. De anvisade utvägarna fann utskottet emellertid icke vara lämpliga, och utskottet gav anvisning på frågans lösning genom en viss kvalificerad majoritet. Sådant var utskottets utlåtande förra året över en så beskaffad motion. Ja, herr Räf, skola vi tala om okynnesmotioner, så tycker jag verkligen, att det är större skäl eller — för att jag icke skall förhäva mig — åtminstone lika goda skäl att kalla herr Kjelléns av okvädinsord uppfyllda motion, som åsyftar en munkorgslag, för en okynnesmotion, som att så benämna den

Ang. ändring
av §§ 56 och
58 riksdags-
ordningen.

(Forts.)

motion jag bar fram, vilken innehöll en verkligt uppriktig och allvarlig motivering för någonting, som herrarna dock aldrig i tidernas längd kunna komma ifrån. Blir en sådan här lag genomförd, blir man frestad att, så snart herr Kjellén väcker någon liknande motion, använda hans lag emot honom själv. Jag skulle emellertid icke komma att göra det, ty jag tycker, att även han skall ha sin diskussionsfrihet.

Nu har herr Kjellén i år kommit igen med sin motion och följt den anvisning, som fjolårets konstitutionsutskott gav, nämligen om den kvalificerade majoriteten. Nu säger utskottet i år, att utskottet icke kan gå med på detta förslag heller. Men så kommer en turnering i konstitutionsutskottets motivering, som jag vill giva mitt erkännande. Den är nästan omärklig, men finnes där ändå. Det heter nämligen: »Utskottet anser, liksom 1912 års konstitutionsutskott, att om — »om» är kursiverat, det enda ord i betänkandet, som är kursiverat — »att om överhuvud en sådan möjlighet till avvissande av motioner utan remiss skulle anses böra skapas», så innebär årets förslag en förbättring i jämförelse med fjolårets, men är dock icke tillrådligt. Här finner man således äntligen en tvekan hos konstitutionsutskottet, om det överhuvud taget är lämpligt att vidtaga en sådan åtgärd. Det är ju alltid så, att när man får lugna sig litet och partiyran får stilla sig, kommer eftertanken. Den har nu kommit in i konstitutionsutskottets betänkande uti detta karaktäristiskt kursiverade lilla »om».

Sedan fortsätter konstitutionsutskottet: »Men dessa förbättringar i förslagets läggning lämna orubbad själva den grundtanke, på vilken det hela är byggt.» Nu tänker man, att nu kommer väl det stora förlösande ordet, detta bestämda avvissande av detta slags motioner. Men nej, det gör det icke. Det kommer i stället blott en del formella betänkligheter; och så kommer bland dem också denna suck: »Likaså kunde det allt för lätt inträffa, att, då diskussioner om remissen och om realiteten ginge i viss mån jämsides med varandra, kammarens och dess ledamöters ställning till frågan om remiss lätt kunde giva en skev uppfattning om deras ställning till själva sakfrågan.» Ja, här kommer ju fram den där obehagliga saken, att en del av partiernas män förra året måste förklara sig icke kunna vägra remiss och att det därigenom kom att vila på dem en misstanke att de kunde vara för denna sak, som de dock så innerligt avskydde.

Så slutar utskottets hemställan på följande sätt: »Då sålunda den föreliggande motionen synes utskottet icke vara effektiv för det ändamål, som den enligt sin motivering önskar främja, och då ej heller i övrigt några fördelar synas vara att vinna genom ett bifall till densamma, får utskottet hemställa, att den förevarande motionen ej måtte till någon Riksdagens åtgärd för-

anleda.» Vi finna således, att slutklämman blott sammanfattar de formella invändningarna. Jag skall därför, herr talman, be att få draga ut konsekvenserna av detta lilla »om» och — med hemställan om bifall till utskottets kläm — yrka, att sista stycket i motiveringen måtte utgå och i dess ställe införas följande: »Oavsett dessa erinringar synes emellertid ifrågavarande framställning i och för sig ej vara av beskaffenhet att förtjäna något förord. Den innefattar ett obehörigt och till sina verkningar säkerligen mera skadligt än nyttigt ingrepp i den fria diskussionsrätten inom Riksdagen och i varje riksdagsmans rätt att inom de gränser, nu gällande lag uppdrager, framföra till övervägande vad han för sin del anser vara av vikt och betydelse.»

*Ang. ändring
av §§ 56 och
58 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Edén: Herr talman! När den ende reservanten i konstitutionsutskottet från denna kammare slöt sitt anförande utan att göra något yrkande, tog jag för min del för alldeles avgjort, att någon vidare diskussion om detta konstitutionsutskottets utlåtande icke skulle behövas. Och när jag nu begärt ordet, är det uteslutande därför, att den siste ärade talaren synes mig ha fört över diskussionen på ett område, där den icke alls hör hemma och därifrån den bör återföras till hvad saken faktiskt gäller.

Herr Lindhagen har av den nu föreliggande motionen och utskottets utlåtande däröfver funnit sig föranlåten att återigen upptaga ett resonemang angående det berättigade och motiverade — eller motsatsen — i hans bekanta republikmotion i följ. Jag kan icke alls finna, att därtill gifves någon anledning, och allra minst att ett dylikt resonering kan vara till fördel för behandlingen av den nu föreliggande frågan.

Herr Lindhagen har försökt framställa saken så, som om konstitutionsutskottet nu eller förra året skulle uttalat sig på något sätt gillande om vad herr Kjellén och hans medmotionärer haft att anföra om herr Lindhagens ifrågavarande fjolårsmotion. Så är emellertid icke alls förhållandet. När 1912 års konstitutionsutskott började med att säga, att utskottet fann den Kjellénska motionens »angivna syftemål kunna vara värt beaktande», så berodde detta därpå, att motionens »angivna syftemål» var någonting, som egentligen hade ganska litet med herr Lindhagens speciella motion att skaffa, nämligen »att söka minska Riksdagens arbetsbörda genom att ur riksdagsordningen utrensa de byråkratiska former och omvägar, som ännu där stå i vägen för en praktisk behandling av ärendena». Det syftet få vi väl *alla* erkänna vara något som är »väl värt beaktande». Och det borde väl icke förnekas, att både Riksdagen och konstitutionsutskottet väl kunna ha anledning att tänka på, om någonting kan göras för att utrensa sådana byråkratiska former och för att åstadkomma en snabbare och mera praktisk behandling av frågorna. Det är ur *dessa* synpunkter som konstitutionsutskottet har bedömt herr Kjel-

Ang. ändring
av §§ 56 och
58 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

léns motion och uttalat sig om dess syfte. Det må vara utskottet förlåtet, att man ej funnit sig böra ur herr Lindhagens speciella synpunkter gå in i något ordbyte med motionärerna angående deras uppfattning om herr Lindhagens republikmotion. Något sådant skulle icke alls ha länt till fromma för behandlingen av det allvarliga problem, som motionärerna säga sig vilja ha fram, nämligen frågan om ett lättande av Riksdagens arbetsbörd. Då herr Lindhagen i dag säger, att utskottets ord om att saken skulle vara väl värd Riksdagens uppmärksamhet skulle innebära, att man på något sätt instämt med dessa motionärer i deras omdöme om herr Lindhagens motion, så måste sålunda detta tal fullständigt avvisas. I utskottet har den saken icke alls varit under diskussion, och i utskottets utlåtande har man icke alls velat röra vid densamma. Man har hållit sig till det praktiska problemet och till detta uteslutande.

Under sådana förhållanden tror jag, att herr Lindhagen ej heller har något skäl att yrka någon ändring i utskottets motivering.

Jag kan helt kort påpeka, att när herr Lindhagen nu fordrar, att man skall visa »respekt för gällande lag och för rätten att fordra en annan», så synes mig det påpekandet icke riktigt vara på sin plats gent emot konstitutionsutskottet. Ty detta utskott har visat vad herr Lindhagen själv torde anse vara respekt för gällande grundlag och även uti en i och för sig ömtålig situation lämnat herr Lindhagen »rätt att fordra en annan». Konstitutionsutskottet har ju i sitt avgörande i fjol angående remiss eller icke remiss av herr Lindhagens motion förklarar, att det ansåg att sådan remiss icke skulle vägras. Jag måste fråga: vad klagar då herr Lindhagen över? Han har på sin tid fått väcka sin motion, han har fått den remitterad, och han har fått den behandlad. Vad kan han mera begära?

Skulle nu någon inom kammaren vara böjd för att följa herr Lindhagen i hans yrkande på ändring i utskottets motivering, så skulle detta innebära, att kammaren skulle inlåta sig i polemik med motionärernas uppfattning av herr Lindhagens fjolårsmotion, en polemik, som icke alls har med det stora problemet att göra och en polemik av den art, som jag tror att ett utskott aldrig brukar befatta sig med. Utskottet har behandlat herr Kjelléns yrkande ur praktisk synpunkt. Utskottet har funnit den föreslagna åtgärden till lättande av kammarens arbetsbörd vara ineffektiv och olämplig. Ur dessa synpunkter har utskottet afstyrkt förslaget, och jag endast konstaterar, att ingen enda medlem från denna kammare har funnit annat än att utskottets rent praktiska invändningar varit fullkomligt avgörande. Under sådana förhållanden tror jag, att kammaren med gott samvete kan och även bör bifalla utskottets hemställan oförändrad.

Herr Branting: Jag är till alla delar i avseende på den hemställan, som utskottet gjort här, förekommen av herr Edén. Jag kan icke finna annat, än att utskottet handlat fullständigt rätt, då det har bortsett från den historiska utgångspunkten för de motioner, som väckts från Första kammaren, och vid vilken herr Lindhagen ensamt har fäst sig. Utskottet har i stället fäst sig vid vad som står i dessa motioner och gått in i en granskning av vad motionärerna själva ha angivit vara deras syfte. Det har då givit dem det erkännandet, att det strävande kan vara väl värt beaktande, som går ut på att ur riksdagsordningen »utrensade byråkratiska former och omvägar», vilka nu här och var stå i vägen för en praktisk behandling av ärendena.

*Ang. ändring
av §§ 56 och
58 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Men härtill inskränker sig också det erkännande utskottet kunnat giva dessa motioner. Sedan har utskottet resonerat icke om herr Lindhagens fjolårsmotion, utan om tänkbara okynnesmotioner, som kunna uppkomma genom någon enskild motionärs föranstaltande, och om frågan, huruvida det då skulle vara gagneligt att för sådana tänkbara fall vidta några särskilda procedurer olika dem, som vi nu ha i avseende å motioners behandling. Resultatet av detta övervägande har blivit, att man icke velat rubba de nu bestämda formerna. Detta är uttryckt i utskottets hemställan, och det är följaktligen icke rörande någon, den ena eller andra motionen av herr Lindhagen, som man här har att yttra sig, utan det är rörande alla slags tänkta fall av motioner, som kunna framkomma och som äro av den beskaffenheten, att de kunna karaktäriseras utav en kanske övervägande mening såsom okynnesmotioner eller dödfödda projekt.

Det resonemang utskottet här fört är således fört i fullständigt allmänna ordalag, och den slutsats, som uttryckes i sista stycket, är också som en följd av detta allmänna resonemang lagd på det sätt, som den blivit lagd. Någon anledning att särskilt markera, att man skulle under alla förhållanden anse, att »okynnesmotioner och dödfödda projekt» borde vara föremål för någon särskild helighet vid behandlingen, har utskottet ingalunda haft och icke heller förnuftigtvis kunnat ha.

Under sådana förhållanden synes det mig icke föreligga några skäl att frågå den motivering, som utskottet efter omsorgsfullt övervägande kommit till, och till vilken jag liksom till utskottets utlåtande i övrigt, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Lindhagen: De två senaste talarna få ursäktas mig, om jag tycker, att deras resonemang varit något färgat av vad man brukar kalla advokatorisk vederläggning. Nu är det väl i alla fall så, att dessa strävanden att borttaga byråkratiska former ju innefattas i en sats, som herr Kjellén framkastat i början av sin motion, men som icke utgör huvudinnehållet i densamma. Ty han har sedan kommit in på att den var föranledd av en

Ang. ändring
av §§ 56 och
58 riksdags-
ordningen.

(Forts.)

viss tilldragelse, och vad han nu ville ha fram det var, att man skulle kunna rensa bort sådana motioner som republikframställningen och därigenom lättare få tillfälle att, oavsett byråkratiska former, få dem snöpligt avfärdade. Detta är sålunda motionens innehåll och det som vi skola sysselsätta oss med. Herr Kjelléns motion har sålunda icke givit varken honom eller utskottet anledning att med allt omfattande blick syssla med byråkratiska former överhuvud här i Riksdagen, utan den har åsyftat att finna utväg att utan former kunna avfärda vad han anser som okynnesmotioner, såsom republikmotionen — ty denna skulle utgöra ett typiskt exempel, som såväl herr Kjellén som utskottet haft i sina hjärtan och tankar i ofantligt hög grad, då de gått till detta spörsmål, och detta vågar jag påstå, trots vad som anförts av de två föregående talarna, av vilka den siste förklarade, att »man icke alls tänkt på herr Lindhagens motion». Jo, jag tackar jag!

Gentemot herr Edén vill jag säga, att utskottet haft ofantligt stor anledning att i följd av denna motion gå in på själva huvudfrågan, nämligen huruvida icke rent av herr Kjelléns motion vore just en okynnesmotion och såsom sådan förtjänt av en motivering, som vore avpassad efter ett så beskaffat innehåll. Det säges nu uttryckligen i förra årets betänkande, att utskottet finner saken mycket beaktansvärd, och det slutar till och med att giva motionären hänvisning på ett annat sätt att gå till väga. Hela tiden har utskottet haft republikmotionen i tankarna — det veta alla, och det är den det är fråga om. Men oavsett detta vill jag göra gällande det, att man skall icke, om man nämligen vill hålla på konstitutionen såsom ett värn för den personliga diskussionsfriheten och upprätthålla den av grundlagsstiftarna avsedda andan, man skall icke, säger jag, avfärda en sådan motion som herr Kjelléns bara ur de formella svårigheternas synpunkt, utan man skall även bedöma den ur principiell synpunkt. Princippolitik och realpolitik böra här liksom på alla andra områden gå hand i hand. Nu finner man, att utskottet i år har i en vag bisats antytt något ditåt, då det säger: »om över huvud en dylik möjlighet till avvisande av motioner utan remiss skulle anses böra skapas». Det är detta lilla finger, som utskottet nu räckt ut till den riktiga principen och denna antydan skulle jag vilja utforma i tydliga ordalag. Man kan icke anse det vara främmande för en sådan motions behandling, att man i motiveringen vid sidan av de formella svårigheterna för sakens förverkligande också talar om den princip, som man vill förverkliga och ikläder sitt avslagsyrkande en sådan form och sådana ordalag, som jag föreslagit och som jag ännu en gång ber att få läsa upp för kammaren. Det lyder: »Oavsett dessa erinringar synes emellertid ifrågavarande framställning i och för sig ej vara av beskaffenhet att förtjäna något

förord. Den innefattar ett obehörigt och till sina verkningar säkerligen mera skadligt än gagneligt ingrepp i den fria diskussionsrätten inom Riksdagen och i varje riksdagsmans rätt att inom de gränser nu gällande lagstiftning uppdrager framföra till övervägande vad han för sin del anser vara av vikt och betydelse.»

Ang. ändring av §§ 56 och 58 riksdagsordningen.

(Forts.)

Detta måtte väl höra till herr Kjelléns motion om något. Det skulle fordras en bra skicklig framställningskonst för att kunna avfärda detta såsom hörande till någonting helt annat.

Herr *Winberg* instämde häruti.

Herr Räf: Herr talman! Det är blott mot ett enda uttryck i herr Lindhagens anförande, som jag ber att få vända mig.

Han tycks antaga, att det är omöjligt, att det i Riksdagen kan framkomma grundlagsvidriga motioner, och han synes överlämna endast åt motionären och mig att hävda den uppfattningen, att det verkligen skulle kunna förekomma några sådana motioner. Föreställer sig då verkligen herr Lindhagen, att det är omöjligt, att i Riksdagens kamrar någonsin kan framföras en grundlagsvidrig motion, en motion, som strider direkt emot gällande grundlag?

Det är emellertid varken motionärerna eller jag, som ha kommit med den uppfattningen, att så verkligen kan ske, utan det står inskrivet i 61 § riksdagsordningen, att det kan förekomma sådana motioner, och sådana äger kammarens talman att förfara så och så med. Om man då invänder: »Det är icke på motioner denna grundlagsparagraf syftar», så frågas: syftar den då verkligen endast på kungl. propositioner, eller kanske den syftar endast på konstitutionsutskottsutlåtanden, statsutskottsutlåtanden och sådant? Eller kanske den för övrigt syftar på talmannens eget initiativ. Något måste väl 61 § syfta på, då den talar om grundlagsvidriga motioner, och det skulle vara synnerligen intressant för konstitutionsutskottsreservanterna att få höra, vad herr Lindhagen verkligen förstår med detta uttryck i 61 §. Det skulle vara till betydlig ledning, då saken en annan gång skall behandlas i konstitutionsutskottet.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till det av herr Lindhagen under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då emellertid votering begärdes av herr Lindhagen,

Ang. ändring av §§ 56 och 58 riksdagsordningen. blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Lindhagen under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utföll med 164 ja mot 26 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Efter föredragning härpå av konstitutionsutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i gällande bestämmelser om kommunal rösträtt i stad, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter yttrade herr talmannen: Jag hemställer, att kammaren måtte medgiva, såsom i fråga om föregående huvudtitlar, att vid föredragning av denna huvudtitel endast numren å punkterna och rubrikerna uppläsas, därest icke någon av kammarens ledamöter annorlunda begär.

Denna hemställan blev av kammaren bifallen.

Punkten 2.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Härefter föredrogs *punkten 3*, angående anslag till arvode åt en extra kanslisekreterare i finansdepartementet.

*Ang. extra
kanslisekre-
terare i
finansdeparte-
mentet.*

Utskottet hemställde i denna punkt, att Riksdagen, med avslag å en av herr Palmstierna i ämnet väckt motion, måtte, i överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit till arvode åt en extra kanslisekreterare med tjänstgöringsskyldighet enligt de av departementschefen angivna grunder å extra stat för år 1914 bevilja ett belopp av 7,975 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan under år 1913 disponera 2,725 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Palmstierna: Herr talman! Som kammarens ledamöter behagade finna, har jag här en motion, som går ut på avslag å den framställning, som herr finansministern har gjort. Denna motion avstyrkes nu av statsutskottet. Jag ber då för min del få säga, att det väsentliga i min motion icke var klämman, utan det var motiveringen. När nu klämman är avstyrkt i min motion, har jag icke heller något yrkande att göra vid denna punkt.

Vad åter beträffar motiveringen, så syftade ju denna ganska långt. Kammaren har här gång på gång haft att behandla spörsmål, som röra kommunala finansfrågor, och vi ha beslutat lagändringar på detta område, det vill säga vi ha beslutat en mer skärpt, mer ingående lagstiftning i olika avseenden. Men en annan sida är, att vår statsförvaltning måste sida vid sida med den legislativa utvecklingen förändras och den administrativa utvecklingen försiggå normalt. Min motivering här var så att säga en första trevare, en första blänkare i fråga om huru man sedermera bör organisera den kommunala finansförvaltningen inom departementen så, att denna kan fortgå på ett behörigt sätt och till båtnad såväl för staten som kommunerna.

Nu finner man av den motivering statsutskottet avgivit, att utskottet egentligen icke har yttrat sig om denna motivering, men väl säger det för sin egen del, att statsutskottet icke vill anse, att dess beslut i ärendet skall vara prejudicerande för den framtida behandlingen av frågan. Jag vill sålunda härmed endast understryka mycket starkt, att statsutskottet lämnat hela detta spörsmål öppet och icke ställt sig avvisande till den tankegång jag framställt, och en avvisande hållning från utskottets sida härutinnan skulle också säkerligen varit synnerligen beklaglig med hänsyn till de viktiga spörsmål det här gäller.

Med detta uttalande, som jag hoppas, att man vid departementalreformens genomförande må komma att beakta — i varje fall skall jag för min del låta mig angeläget vara att då söka få frågan ånyo framförd — har jag, herr talman, nu endast

Ang. extra kanslisekreterare i finansdepartementet. (Forts).

velat påkalla kammarens uppmärksamhet för saken och nöjer mig med vad som skett.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. utgivande av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden».

Punkten 13, angående anslag till utgivande av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden».

Uti punkt 13 av huvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för utgivande genom kommerskollegii försorg av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden», i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad plan på extra stat för år 1914 anvisa ett belopp av 12,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte för utgivande genom kommerskollegii försorg av en periodisk publikation »kommersiella meddelanden», i huvudsaklig överensstämmelse med den av departementschefen förordade plan, på extra stat för år 1914 anvisa ett belopp av 10,000 kronor.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation av herrar *Kvarnzelius, Hahn, Lamm, A. C. Lindblad, Thorsson, Starbäck, Rydén, Lindberg, Ström* och *Nilson* i Örebro, vilka yrkat, att utskottet måtte föreslå, att Kungl. Maj:ts förslag måtte bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs, varefter ordet begärdes av

Herr Nilson i Örebro, som yttrade: Vid denna punkt är, såsom herrarna behagade finna, avgiven en reservation av åtskilliga ledamöter från såväl Första kammaren som denna kammare. Den reservationen går ut på bifall till vad Kungl. Maj:t äskat i den förevarande punkten. Det anslag, som här är av Kungl. Maj:t begärt, skulle ställas till kommerskollegii förfogande för utgivande av en publikation, som är avsedd att benämnas »Kommersiella Meddelanden». Denna publikation skulle utkomma i vissa tvångsfria månadshäften, men därjämte skulle den emellanåt utkomma med häften och blad, i vilka skulle intagas sådana upplysningar och meddelanden, som kunde vara av praktiskt gagn för affärsvärlden, och som borde utan större tidsutdräkt offentliggöras, exempelvis upplysningar om exporttillfällen, leveranser och dylikt. Enligt planen för dessa meddelanden skulle där intagas översikter av den ekonomiska situationen till vägledning för bedömning av den allmänna ekonomiska konjunkturen, vidare

skulle där intagas konsulernas årsberättelser och övriga rapporter ävensom handelsattachéernas berättelser i den omfattning, kungl. utrikesdepartementet funne deras offentliggörande tjänligt, vidare meddelanden samlade från industriregistret och slutligen kortfattade sammanställningar ur främmande länders närings-, enkannerligen handelsstatistik, företrädesvis i de punkter, densamma berör vårt eget lands handelsförhållanden. Härav synes det mig tydligt och klart framgå, att dessa meddelanden böra bliva av allra största gagn för vårt lands näringsliv.

Nu torde någon erinra sig, att vi för närvarande hava en publikation med enahanda syfte utgiven av svenska exportföreningen. Men det kommer likväl att bli en viss skillnad mellan exportföreningens tidskrift och den, som är nu ifrågasatt, framför allt därutinnan att, såvitt jag kan förstå saken, dessa kommersiella meddelanden skulle bli till vida större praktiskt gagn och nytta för vårt näringsliv, särskilt med hänsyn just till konsulernas årsberättelser och de uppslag, som dessa äro ägnade att giva. Om herrarna tagit närmare del av konsulernas berättelser i exportföreningens tidskrift, så skola herrarna finna, att berättelserna där återgivas alldeles in extenso. Här i den nya publikationen skola de underkastas en bearbetning, så att deras innehåll skulle lämnas den merkantila världen i en mera njutbar form än i en berättelse in extenso. För övrigt har man gjort den anmärkningen mot dessa berättelser i exportföreningens tidning, att de komma tämligen sent. Jag tog med mig hit ett av de sist utkomna häftena. Där finner jag i det häfte, som utkom i februari 1913, en årsberättelse från konsulatet i Hamburg för år 1911. Det är alldeles påtagligt, att handelsvärlden år 1913 har föga gagn av att få kännedom om vissa förhållanden, som omnämnas i denna berättelse av år 1911. Om jag ser på innehållet i denna konsulatberättelse, så synes det vara alldeles klart, att det icke kan vara av stort intresse för den svenska affärsvärlden att 1913 få veta, att handelskammaren i Hamburg funnit, att förbättringen av nattförbindelsen med Sverige och Norge över Sassnitz—Trelleborg är synnerligen lämplig. Det vet man förut. Det förefaller mig vidare vara av mycket underordnad vikt för handels- och industrivärlden i Sverige, att få veta, att metallinförseln i Hamburg 1911 var så livlig, att det där måste inrättas en notering även på förmiddagen kl. 11. Det förefaller mig verkligen vara av föga gagn för vår handel och industri att vi få dessa upplysningar år 1913.

Nu har emellertid utskottet icke velat alldeles avstyrka det föreslagna beloppet, men utskottet har gjort en nedprutning med 2,000 kronor. Utskottet har dock icke kunnat ange, *på vilken punkt* denna nedprutning skulle kunna ske, och det synes mig, att då utskottet icke gjort detta, det icke är välbetänkt av kammaren att sätta ned detta belopp på sätt som här är föreslaget.

Ang. utgivande av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden».
(Forts.)

Ang. utgivan-
de av en
periodisk
publikation,
»kommersi-
ella med-
delanden».
(Forts.)

Man kan nämligen befara, att just härigenom vederbörande i kommerskollegium icke komma att erhålla till sitt förfogande de medel, som de äro i behov av för att kunna göra denna publikation så praktisk och för vårt näringsliv så gagnelig som önskvärt skulle vara. Jag föreställer mig nu, att den, som här kommer att försvara utskottets hemställan, kommer att erinra om, att kommerskollegium i fjol uttalade sig för att man på detta område skulle gå fram med en viss varsamhet. Jag skall därför be att redan nu få säga, att utgångspunkten för kommerskollegii äskande just är detta varsamma beträdande av den väg, som här är ifrågasatt.

Jag ber jämväl få erinra därom, att anslaget till exportföreningen, i vilket anslag även ingår ersättning för den av mig nyss omnämnda tidskriften, utgår för innevarande år, ehuru väl det uppföres på 1914 års stat. Den publikation, om vilken det nu är fråga, skulle börja utgivas först 1914 och kommer sålunda icke i den delen i någon som helst konflikt med den andra. Men av den utredning, som förefinnes under 7:de huvudtiteln rörande anslaget till exportföreningen framgår tydligt och klart, att när den tid kommer, att man har denna nya publikation, då kan man göra en nedsättning av anslaget till exportföreningen med minst 6.000 kronor.

Under sådana förhållanden synes det mig icke finnas några vägande skäl för den nedsättning, som statsutskottet här har gjort, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket är detsamma som bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Med herr Nilson i Örebro förenade sig herrar *Röing, Rydén* och *Sommelius*.

Härefter anförde:

Herr Wiklund i Brattfors: Herr talman! Denna fråga är icke av någon större betydelse. Det kan icke spela någon egentlig roll, huruvida vi här bevilja ett belopp av 10,000 eller av 12,000 kronor, i synnerhet som man torde vara tämligen övertygad om, att när frågan en gång blir ordnad, det varken kommer att räcka med 10- eller med 12-tusen kronor i detta fall. Tydligt är också, att det icke kan hava varit utskottets mening att här blott och bart göra en besparing. Men det förhåller sig så med denna fråga, att den ännu icke är fullt och riktigt ordnad. Det är icke klart, huru stor nedsättningen i anslaget till exportföreningen bör bli, och en sådan nedsättning bör givetvis komma till stånd, om staten själv övertager publikationen av vissa meddelanden, som förut varit publicerade i tidningen »Svensk Export».

Om man sålunda kan säga, att frågan icke ännu är riktigt ordnad och det icke torde vara någon så synnerligen stor risk, om anslaget för denna gång sättes till 10,000 kronor — i synnerhet som det förefaller, som om åtskilliga beräkningar i fråga om kostnaderna varit rätt rundligt tilltagna — och då man dessutom, såsom den föregående talaren erjurade om, har ett stöd i kommerskollegii yttrande till förra årets riksdag, att man här bör gå fram med en viss varsamhet, så tror jag för min del icke, att det kan vara så stor risk att bifalla statsutskottets hemställan, och jag ber därför, herr talman, att därtill få yrka bifall.

Ang. utgivande av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden».
(Forts.)

Herr Palmstierna: Det förhåller sig ju så, att staten inom alla grenar av näringslivet har behov av att få en vederhäftig och god tidskrift, som behandlar såväl vårt eget lands som främmande länders ekonomiska utveckling. Hittills har svenska exportföreningen sökt tillgodose detta behov. Svenska exportföreningen är helt säkert en organisation av stor betydelse, som fyller en väsentlig uppgift inom vårt näringsliv, men jag kan icke underlåta att här säga, att föreningens *tidskrift*, som jag varit i tillfälle att läsa under åtskilliga år, näppeligen kan anses vara värd det stora understöd, som statsmakterna velat ge densamma. Jag tror, att herr Wiklund skall ge mig rätt däri, att det faktiskt är nödvändigt att se till, att dessa medel användas på bättre sätt. Så har den tanken uppkommit, att när vi skapa en näringsstatistik, så skola vi låta denna få en tidskrift, som lämnar ekonomiska meddelanden av antytn slag.

Jag har emellertid närmast begärt ordet därför, att här i betänkandet beröres det arbete, som pågår inom kommerskollegium för åstadkommandet av en så kallad »krisbarometer». Här åberopas detta arbete, och man förebär såsom en anledning till att skjuta fram denna fråga det förhållandet, att man icke vet, huru det arbetet kommer att läggas. Nu tillhör jag de sakkunniga, som deltaga i detta arbete, och vill därför nämna, att den stora väsentliga delen av arbetet är färdig och ligger hos Kungl. Maj:t. Det finnes intet tvivel om, att denna del redan innevarande höst kan börja publiceras, och det är detta arbete, som i tidskriften kommer att taga största utrymmet. Jag är övertygad om, att det också kommer att väcka stort och livligt intresse inom handels- och industrivärlden, bland såväl arbetsgivare som arbetare och även inom bankvärlden.

Nu är det så, att detta givetvis måste förberedas ganska noggrant. Man skall sätta sig i förbindelse med olika ekonomiska institutioner. Man skall ha en tjänsteman, som i förväg tränat upp sig speciellt för detta arbete, m. m. Om icke kammararen nu skulle vilja vara med på reservationen, det vill säga Kungl. Maj:ts förslag, så är jag rädd för, att man icke uppmärksammat, att följderna därav måste bli en verklig olägenhet

Ang. utgivande av en periodisk publikation, »kommerciella meddelanden».
(Forts.)

för det önskemål, som kammaren förut velat vara med om att främja.
På grund av dessa skäl, och då den anledning, som är omnämnd i statsutskottets betänkande, icke håller streck, ber jag för min del att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, det vill säga reservationen.

Herr Odqvist: Herr talman! Det är ingen, som har bestritt nyttan av en sådan tidskrift och det har icke heller statsutskottet gjort. Men då en fullständig plan icke föreligger, utan Kungl. Maj:ts proposition endast framhåller, att den här krisbarometern jämte åtskilligt annat skulle inflyta i den ekonomiska tidskriften, så torde det vara skäl i att vänta ännu ett år, innan man fastslår åtminstone den stat, som är uppgjord för redigeringen av denna tidskrift. Det är föreslaget, att det skulle vara en redaktör med en lön av 5,600 kr. och en amanuens med 2,500 kr. samt ett kvinnligt biträde med 1,200 kr. Och dessutom skulle det erfordras 4,000 kr. för redigeringen.

Innan man fastslår denna stat, bör man hava klart för sig, huru mycket, som skulle utgivas. För min del anser jag, att det anslag, som för närvarande utgår till exportföreningen, kan i betydande mån minskas, och att man i stället kan lämna det anslaget till denna tidskrift, så att den blir bra. Då man fått veta i huvudsak, vad den skall omfatta, så tror jag, att varken statsutskottet eller Riksdagen kommer att hava något emot att bevilja anslag till tidskriften, då den nog kommer att bliva till stort gagn för vår handel i allmänhet.

För min del ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindberg: Herr talman! Jag har vid behandlingen av detta ärende icke fått klart för mig, vilken ståndpunkt motståndarna till Kungl. Maj:ts förslag i detta fall intaga. Jag har hört från flera håll, det vill säga från de håll, där man väckt motståndet, att man velat pruta på Kungl. Maj:ts förslag, icke därför att det vore en sparsamhetsfråga, utan därför att man genom att nedsätta anslaget med dessa 2,000 kr. ville giva Kungl. Maj:t en fingervisning om att vid startandet av detta företag fara varligt fram. Det är således själva organisationen av företaget man då hyser betänkligheter mot. Nu säger min ärade vän, herr Odqvist, att ingen plan föreligger, och då menar han, att vid sådant förhållande är det icke skäl för Riksdagen att bevilja, vad Kungl. Maj:t begärt. Å ena sidan reser man motstånd mot förslaget, därför att man är rädd för att låsa fast en av Kungl. Maj:ts föreslagen plan för denna publikations utgivande, å andra sidan säger man, att, då det icke föreligger någon plan, så finnes det icke några skäl för Riksdagen att bevilja anslaget.

Vad är det nu, som det egentligen är fråga om? Jo, att Kungl. Maj:t begär dessa 12,000 kr. för att bliva i tillfälle att realisera det önskemål, som Riksdagen vid flera tillfällen förut uttalat, nämligen om en ekonomisk publikation, däri även, såsom det här har anmärkts, dessa konsulatsberättelser och vad övrigt som kan vara tjänligt för vårt ekonomiska liv, skulle publiceras. Jag tror mig hava funnit vid genomläsandet av propositionen, att Kungl. Maj:t verkligen har varit så varsamt fram, som det varit möjligt. Men jag tror likaledes, att det anslag, som begärts, är nödvändigt för att denna publikation redan från början skall kunna bliva sådan, att vi här i landet, som intressera oss för dessa saker, kunna bliva tillfredsställda med den. Får icke Kungl. Maj:t det nu begärda anslaget, så får icke Riksdagen sedan skylla på Kungl. Maj:t och säga, att denna publikation icke duger något till, och att vi fortfarande måste lämna anslag åt exportföreningens tidskrift, därför att den är bättre. Men får Kungl. Maj:t det nu i propositionen begärda anslaget, ja, då hava vi åtminstone rätt att fordra av Kungl. Maj:t, att publikationen skall bliva tillfredsställande, så att vi sedan skola kunna draga in anslaget till exportföreningens tidskrift, vilket ju naturligtvis är meningen.

Ang. utgifvande av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden».
(Forts.)

Man må säga vad man vill om detta senare företag. Jag för min del har visserligen vid ett föregående tillfälle i denna kammare haft anledning att framställa anmärkningar mot denna publikation, fastän jag dock får erkänna, att såvitt jag kunnat följa dess utveckling, det sedan dess blivit bättre. Men man kan i alla fall i de angelägenheter, som det nu närmast är fråga om, ha ganska stora anmärkningar att rikta mot detta företag. Och dessutom är det en sak, som även kommit till synes i den kungl. propositionen och beträffande vilken för övrigt departementschefen sett sig nödsakad att erinra denna förening, nämligen att densamma, ehuru den uppträder såsom statens ombud vid vissa tillfällen, dock icke får låta det se ut, som om den alltid handlade å statens vägnar. Detta är en omständighet, som ytterligare har stärkt mig i min uppfattning, att vi måste sätta medel i händerna på Kungl. Maj:t, så att den publikation, som nu är fråga om, kan begynna på ett för landets egna ekonomiska intressen tillfredsställande sätt.

Det är därför, herr talman, som jag vill yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Hildebrand: Det förefeller mig, som om utskottets nedprutning icke vore tillräckligt klart motiverad. Av motiveringen framgår, icke fullt, *var* en indragning skulle ske av detta belopp. Jag hade då snarare förstätt, om utskottet stannat vid ett bestämt avstyrkande under hänvisning till, att en fullständig utredning icke föreläge. Utskottet har nu förklarar, att utred-

Ang. utgivande av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden».
(Forts.)

ningen icke vore fullständig, och att därför beloppet borde minskas. Detta har jag ganska svårt att förstå. Då synes det mig, att reservanterna hava intagit en mera förklarlig ståndpunkt. De anse i likhet med utskottet, att den nya publikationen är nödvändig och nyttig, men de hava gått med på det belopp, som Kungl. Maj:t hemställt om.

Om herrarna närmare se på kostnadsberäkningen i statsverkspropositionen, så finna herrarna först en beräkning, som slutar på 13,300 kr. för redigeringen av den nya tidskriften. Men detta belopp är icke tillräckligt för tidskriftens utgivande, ty tryckningskostnaden skulle utgå från sjunde huvudtitelns förslagsanslag till tryckningskostnader. Nu har departementschefen för sin del ansett, att redaktionskostnaderna borde kunna nedbringas från 13,300 kr. till 12,000 kr. Och det är mycket möjligt att så bör ske.

Återigen, om en sådan tidskrift skall utgifvas, så bör den naturligtvis sättas i gång redan från början med tillräckligt rikhaltigt innehåll. Och det förefaller mig därför, som om i fall tidskriften verkligen skall utgivas, någon riktig motivering icke presteras för, att redaktionskostnaden lämpligen kan nedbringas med dessa 2,000 kr., varmed utskottet velat minska beloppet. Huvudsaken blir slutligen ändå, om denna publikation verkligen är av behovet påkallad eller icke.

Det förefaller mig, att den är behöflig. Jag är ingen särskild beundrare av statens övertagande av alla möjliga funktioner, där enskilda korporationer eller personer borde kunna fullgöra det värv, som är ifrågasatt. Och jag tror — jag ber talmannen om ursäkt, för vad jag nu säger — att hela detta förslag kunnat inhiberas, om exportföreningens tidskrift hade skötts på ett bättre sätt. Den synes mig emellertid erbjuda så stora anledningar till kritik och verkligen vara så felaktigt redigerad, att jag icke nu ser, att man kan undkomma den offentliga publikation, som här ifrågasatts.

Med denna uppfattning, och enär jag icke kan finna, att tillräckliga skäl framlagts för en nedprutning, ber jag för min del att få tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts hemställan.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre Adelswärd: Herr talman, mina herrar! Här äro redan av flera talare starka och många skäl anförda för bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Jag skall icke heller trötta kammaren med att ånyo upprepa dessa skäl, men jag vill dock påpeka det förhållandet, att det naturligtvis är mycket svårt att fullt exakt angiva kostnaden för ett nytt företag, om vilket man ännu icke hunnit göra någon erfarenhet. Emellertid torde herrarna hava funnit — det har för övrigt nyss blivit påpekat — att kommerskollegium gjort upp ett så noggrant förslag till utgifter för

detta företag, som man över huvud kan göra. Och jag har funnit det möjligt att redan göra en nedprutning i detta förslag. Skulle nu emellertid en ytterligare nedprutning göras här, så kan jag icke finna annat än, att man riskerar att detta blir till skada för redigerandet av publikationen.

Statsutskottet har heller icke kunnat peka på, *var* indragningen av dessa 2,000 kronor skulle göras. Utskottet har icke kunnat åstadkomma någon verklig kritik av det uppgjorda kostnadsförslaget.

Det säger sig ju alldeles självt, att en nedsättning av anslaget till exportföreningen kommer att bliva en följd av, att denna del av exportföreningens arbete kommer att överflyttas till den officiella publikationen. Att icke något direkt förslag om sådan nedsättning nu föreligger, beror, som herrarna torde hava sig bekant, därpå, att sedan gammalt anslaget till exportföreningen utgår till föreningen samma år, som anslaget beviljas. Det anslag, som beviljas i år, utgår för år 1913 och avser icke 1914. En ändring av anslaget till exportföreningen kan således icke beslutas förrän vid 1914 års riksdag.

På grund av vad jag anfört och på grund av de skäl, som av föregående talare äro anförda, vill jag hoppas, att kammaren måtte finna, att i detta fall den föreslagna nedprutningen icke är berättigad.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med den sistnämnda propositionen.

Punkterna 14—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkten 20.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Ang. utgivande av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden».
(Forts.)

Punkterna 22—25.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkterna 26 och 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

*Ang. bidrag
till byggandet
av en flyt-
docka i
Göteborg.*

Punkten 33, angående bidrag till byggandet av en flytdocka i Göteborg.

Kungl. Maj:t hade i punkten 35 av huvudtiteln föreslagit Riksdagen att till understöd för byggandet av en flytdocka i Göteborg bevilja ett anslag å 725,000 kronor att utgå med 175,000 kronor för vart och ett av åren 1914, 1915 och 1916 samt med 200,000 kronor för år 1917 och att disponeras enligt de av departementschefen angivna grunder och på de av honom förordade villkor samt att till beredande av sådant understöd under år 1914 på extra stat för samma år anvisa ett belopp av 175,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte av Riksdagen bifallas.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr Röing: Herr talman! Det var med verklig ledsnad jag tog del av utskottsbetänkandet i föreliggande fråga. Av många anledningar hade det i sanning varit önskligt, att denna fråga redan vid detta års Riksdag erhållit sin lösning, men glädjande nog har åtminstone icke utskottet avstyrkt den föreliggande propositionen på principiella grunder, tvärtom har utskottet i sin motivering framhållit, att några principiella skäl emot att staten träder hjälpende emellan för tillkomsten av en ny större docka på västkusten icke torde föreligga. Det är på helt andra grunder utskottet avstyrkt den föreliggande propositionen.

Utskottet anser bland annat, att frågan icke är tillräckligt utredd. Jag kan för min del ej hysa den uppfattning, som utskottet därvidlag har uttalat. Det är som bekant mycket van-

ligt, att Riksdagen går tillväga på sätt, som här har föreslagits: nämligen att Riksdagen beviljar ett anslag under vissa villkor och under vissa förutsättningar. Emellertid önskar statsutskottet att frågan icke behandlas på detta sätt, utan att staden, det vill säga Göteborgs samhälle, först bestämmer sig för sitt bidrag till flytdockans anordnande, så att man kan erhålla en direkt utgångspunkt för bedömande av, huruvida och i vad mån bidrag jämväl från statens sida för ändamålet är erforderligt. Det tillkommer då Göteborgs samhälle att under närmaste tiden visa sitt intresse för frågan och att anslå det belopp, Göteborgs stad kan anse, att staden kan bidra med, och att enskilda näringsidkare i Göteborgs samhälle ävenledes ekonomiskt visa sitt intresse för frågans lösning.

Det är att hoppas, att detta ärende återkommer i form av en kungl. proposition vid nästkommande Riksdag, och jag vill endast, herr talman, uttala den förhoppningen, att då en proposition föreligger på basis av en dylik utredning, som utskottet nu uttalat sig för, utskottet och Riksdagen då må visa sig välvilliga, så att frågan vid 1914 års Riksdag blir löst. Jag har självklart, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Lithander: Herr talman, mina herrar! Med den stora betydelse, som ett bifall till den kungl. propositionen skulle hava haft för skeppsbyggeriet och sjöfartsnäringen, kan jag för min del icke annat än på det livligaste beklaga, att frågan kommit i det läge den nu gjort. Man får emellertid villigt erkänna, att statsutskottet har med förståelse för frågans innebörd omfattat den och att avstyrkandet icke är grundat, såsom vi hava hört, på motvilja mot själva saken utan därpå, att utskottet ansett sig böra fordra garantier; det är ju också utskottets skyldighet att så göra.

Jag kan dock icke anse annat än att frågan är synnerligen starkt motiverad från början. Kommerskollegium har framhållit dess nationalekonomiska betydelse, och marinförvaltningen har givit uttryck åt, att det är ett verkligt behov för svenska flottan att få en större docka till stånd. Handelsrådet har enstämmigt tillstyrkt. Beträffande de garantier, som erfordras, synas de mig vara ganska starka, då de ligga i de villkor, som Kungl. Maj:t föreskrivit för ett slutligt utanordnande. Det står nämligen bland villkoren: »att, därest dockan skulle komma att icke vidare användas för det avsedda ändamålet, ägaren skall vara skyldig återbära det utbetalade statsanslaget jämte fyra procent årlig ränta från den dag, dockans begagnande för det avsedda ändamålet upphör.» Det förutsättes där, att Kungl. Maj:t icke, för så vitt det icke finnes betryggande garantier för dessa villkors uppfyllande, lämnar ut detta bidrag. Dessutom är det villkoret föreskrivet, »att genom Göteborgs stad eller enskilda anskaffas

*Ang. bidrag
till byggandet
av en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Ang. bidrag
till byggandet
av en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)

de ytterligare medel, som utöver statsanslaget för ändamålet erfordras». Det finnes dock i den punkten möjlighet för Kungl. Maj:t att föreskriva fullt betryggande villkor.

Jag beklagar mycket, att dessa saker ej på förhand varit tydligt och klart avtalade, utan att nu, beroende på dessa formella skäl, frågan uppskjutes, i bästa fall på endast ett år; den är i alla fall oavgjord. Beviljandet av detta anslag är nämligen en av de få former, under vilka vi för närvarande kunna stödja skeppsbyggerinäringen och ernå, att förekommande reparationer verkställas i hemlandet och där giva arbete, i stället för att de, som nu är händelsen, i så ofantligt många fall verkställas i utlandet.

Beträffande utskottets önskan, att det skulle ytterligare påvisas behovet av en flytdocka i Göteborg, kan jag hänvisa till den grafiska uppställning, som är utdelad till kammarens ledamöter, och som på ett i ögonen fallande sätt anger, hur litet detta behov är tillgodosett på vår västkust i jämförelse med vad är fallet i närgränsande länder.

Då det nu emellertid icke är utsikt att vinna något, vare sig genom yrkande på återremiss eller genom ett yrkande om bifall till föreliggande kungl. proposition, har jag, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr vice talmannen, som emellertid övertagit ledningen av förhandlingarna, gav nu på begäran ordet åt

Herr Lindberg, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att även om jag vore göteborgare, jag skulle, åtminstone om jag ginge i ensamhet för mig själv, erkänna, att det här framkomna förslaget är fotat på så lösa grunder, att det nära nog skulle vara omöjligt för Riksdagen att kunna gå med på ett sådant anslag.

Här har talats av de två föregående talarna om de synnerligen svåra dockningsmöjligheterna på västkusten — ja, varför icke på hela vår svenska kust — men det framgår av den utredning, som föreligger här i den kungl. propositionen, att det ändå icke är mer än tre stycken av på Göteborg gående ångare, som sakna dockningsmöjligheter i Göteborg, och dessutom tryckas herrarna fullständigt hava glömt, att det i år öppnats en ny docka i Malmö, där det finnes dockningsmöjligheter för alla på Sverige gående fartyg.

Måste man icke inför dessa faktiska förhållanden göra sig den frågan: är det så absolut nödvändigt att i närvarande stund bygga en docka i Göteborg, och är det framför allt nödvändigt, att staten här skall engagera sig i detta företag? Jag måste för min del svara nej på den frågan, så länge dockningsmöjlighe-

terna i Sverige äro sådana, som de för närvarande äro. Detta om själva saken.

Beträffande det sätt, på vilket det föreliggande ärendet framkommit, så finner man vid genomläsandet av den kungl. propositionen, att tanken har uppstått hos ett enskilt företag i Göteborg. Man har hux, flux givit sig i väg att söka få statsmyndigheterna intresserade i detta företag, och detta har delvis lyckats. Då anmärkningarna ifrån utskottet eller ifrån avdelningen började komma ut, och man började komma underfund med, vilka skäl utskottet skulle komma att stödja sig på för sitt avslagsyrkande, har man till och med ifrågasatt, att ärendet skulle uppskjutas någon vecka eller månad, för att man skulle i Göteborg hinna vidtaga sådana lämpliga åtgärder, som att låta Göteborgs stad stå som intresserad bakom detta företag. Ja, jag medger, att man kan behöva tid på sig för att vidtaga dessa åtgärder, som man glömt i första hugget. Nu avser också utskottet att giva göteborgarna mera tid; därför har utskottet yrkat avslag på frågan, och jag ber att få tillägga, att även om utskottet uttalat sig litet välvilligt, eller för att tolka det på annat sätt, liksom velat räcka handen åt göteborgarna och säga: var så god, kom igen nästa år med ett förslag, som är bättre gjort, kan jag icke bli mera benägen för detta förslag nästa år än jag nu är.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härefter yttrade:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre Adelswärd: Herr talman! Det är naturligtvis mycket beklagligt för mig, att statsutskottet så ogynnsamt behandlat propositionen, och än mera beklagligt för mig, att skälet härför anges vara, att utredningen skulle vara för ofullständig. Då syftas närmast på det förhållandet, att ingen uppgörelse är på förhand träffad med Göteborgs kommun, eller att intet anslag är beslutat från Göteborgs kommuns sida.

Jag vill emellertid säga, att tanken att gå den vägen visserligen icke varit mig främmande, och att jag har under hand stått i förbindelse med representanter för Göteborgs stad, men liksom de har jag fått den uppfattningen, att det kunde vara likaså gott att gå den väg, som nu skett, och att man kanske på den vägen hade större utsikt att få kraftiga bidrag från Göteborgs sida.

Emellertid har statsutskottet den bestämda uppfattningen, att det icke är lämpligt att gå den vägen, och då utskottet icke haft principiella invändningar mot själva tanken att giva statsbidrag till en docka i Göteborg, får man hoppas, att Kungl.

*Ang. bidrag
till byggandet
av en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

*Ang. bidrag
till byggandet
av en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Maj:t har större framgång till ett följande år, då en preliminär uppgörelse kan vara träffad med Göteborgs stad.

Jag uttalar den förhoppningen, att det uppskov, som häri- genom kommer att ske, dock icke skall bli så skadligt, ty, såsom vi veta, äro varven för närvarande synnerligen upptagna, och det kan tänkas, att de få större arbetstillfällen framdeles, och att sålunda dockan kan komma att byggas fortare, om det anslås medel följande år, samt att dockan sålunda kan komma till stånd måhända lika fort, som om bifall nu lämnades till den kungl. propositionen.

Herr Lundström i Göteborg: Herr talman, mina herrar! En ärad talare på skånebänken, vars humoristiska anföranden bruka glädja oss, har nu i sitt senaste anförande i stället slagit sig på psykologiska forskningar och undrat, hur en göteborgare känner sig i djupet av sitt hjärta vid föredragandet av denna punkt. Jag vill icke nu upptaga kammarens tid med att offentligen tillmötesgå hans forskningsbegär i denna punkt, jag skall endast be att få säga honom, att i viss mån hade han nog träffat det rätta, ty han förklarade, att det nog kändes litet egen- domligt, det kan icke nekas, att denna fråga i och för sig, det säger jag i motsats mot honom, ganska självklart nu ligger rätt bedrövligt detta år; men det ber jag att bestämt få säga honom, att det beror icke på Göteborg och icke på Göteborgs stadsfull- mäktige, som icke officiellt fått med ärendet att göra, innan det kom inför Riksdagen. Göteborg kan knappast rå för, att denna punkt i statsverkspropositionen är både otillräckligt förberedd och kanske mindre väl motiverad. Det är tyvärr icke den enda punkt i statsverkspropositionen, varom detta gäller.

Jag skall be att gentemot samma talare alldeles bestämt få betona, att denna sak icke är i första hand av kommunalpoli- tiskt intresse för Göteborg, utan är ett riksintresse. I det fallet får jag verkligen säga, att det ändå förefaller, att man lika väl kunde gå den väg, som man nu har valt, nämligen att först låta riksintresset komma till sin rätt och sedan det kommunala intresset.

Jag skall till sist be att få uttala den varma förhoppningen, att, vilken väg man än väljer, denna fråga, som, jag upprepar det, är av mer tvingande riksviktig natur än den är ett intresse för Göteborgs stad såsom sådan, måtte ligga så till nästa år, att var och en som verkligen vill bevaka riksintresset, då kan utan ringaste tvekan biträda detta anslag. Jag hoppas till dess, att även den ärade talaren på skånebänken skall komma att övertyg- as om, att det är ett riksintresse, och då kan han ju få fortsätta de forskningar i den psykologiska skillnaden mellan honom och oss göteborgare, vilka han i dag börjat. Vi träffas åter.

Herr Thorsson: Den siste ärade talaren sökte betona, att det icke i första hand är ett Göteborgs stads intresse, utan framför allt ett riksintresse, frågan gäller, men om man skulle riktigt granska spörsmålet, är det väl ändå så, att Göteborgs stads-, handels- och hamnintressen i första hand kunna sägas bli tillgodosedda med en docka av en omfattning som denna. Det kan i alla fall icke vara riktigt att jämt och samt skjuta riksintresset i förgrunden, när det framför allt i första rummet gäller ett enskilt intresse, i andra rummet ett stadsintresse och först i tredje rummet ett riksintresse. Hade det nämligen varit ett riksintresse i så eminent grad, som här framhållits av den siste talaren, då tror jag icke, att ett enskilt bolag i Göteborg hade behövt taga initiativ i frågan. Nu är det min uppfattning, att man får en liten smula se upp med alla dessa önskemål, som komma från de mycket starka kommunerna. På alla upptänkliga håll söker man nämligen skjuta fram riksintresset, när man dock bara egentligen skall tillgodose i viss mån ett enskilt specialintresse, och alltid skall gudbevars riksintresset vara det, som skall hissas i vädret, när det gäller att av statskassan skaffa sig tillskott. Det kan verkligen vara skäl att litet sätta stopp för dessa anslagskrav, som komma från de rikaste och mäktigaste kommunerna, och det förefaller mig mycket märkligt, att ett samhälle som Göteborg med sådana hamninkomster, som det har, skall behöva komma fram med krav på att få så stora anslag som på nära 1 miljon kronor för att bygga en docka. Jag tycker, att det bör vara rimliga proportioner mellan alla dessa framställningar, och jag tror det ligger viss vikt på, att man icke låter göteborgarna ensamma få formulera den text till dagens protokoll, som skall utgöra rättesnöret för nästa Kungl. Maj:ts proposition i ärendet, utan även att man lagar så, att andra synpunkter skola få göra sig gällande, om nu denna debatt skall ha någon betydelse för den blivande propositionen.

Jag har naturligtvis ingen som helst anledning att rikta mig mot, att staten biträder hjälpande, både när det gäller att höja handels framkomstmöjligheter och bevilja andra för näringarna gagneliga anslag. Men då bör det i alla fall vara i alldeles omvänd ordning, nämligen så, att det skall vara en svag kommun, som för sina ändamål begär stöd genom ett statsanslag, men icke, såsom här är fallet, att en av de i ekonomiskt avseende allra starkaste kommunerna skall komma att pocka på anslag från statskassan. Jag tror för min del att, som ärendet nu ligger, — och jag har för resten icke hört någon göteborgare lämna bevis för motsatsen — det icke föreligger några bärande skäl för en så stor utgift som den ifrågavarande. Jag tror, att även om Göteborgs stad kommer att stå bakom, och om herrarna hinna göra detta ärende i ordning till nästa år, så få vi taga oss en mycket stark funderare, om det verkligen skall anses

*Ang. bidrag
till byggandet
av en flyt-
docka i
Göteborg.
(Forts.)*

Ang. bidrag till byggandet av en flytdocka i Göteborg.
(Forts.)

lämpligt att med så stort statsanslag understödja Göteborg i en sådan fråga som den föreliggande.

Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindberg: Jag ber om ursäkt, om jag på något sätt med mina psykologiska funderingar råkat stöta min värderade kamrat på göteborgsbänken, men i gengäld skall jag be att få lämna honom den upplysningen, att om det är Göteborgs stad såsom sådan, som reflekterar på dessa dockhistorier, bör det ligga i Göteborgs stads intresse att söka råda bot på det fel, som föreligger i det nu framlagda förslaget. Det är nämligen så, att om det skall bli någon nytta med dockan i Göteborg, bör den först och främst göras större och bredare än som nu måtten angiva i det föreliggande förslaget, om det nämligen är meningen att man skall utveckla och utvidga den i Göteborg planerade oceantrafiken. Med för denna trafik avsedda stora ångare skulle denna föreslagna docka bli för liten. Dessutom måste grundliga undersökningar företagas, vilka muddringsarbeten, som borde utföras, och vilka kostnader de komma att draga. Det är sålunda mycket stora fel, som häfta vid det föreliggande förslaget.

Överläggningen var härmed avslutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 34 och 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anskaffande av en isbrytare för Norrlands-kusten.

Punkten 40, i fråga om utredning angående anskaffande av en isbrytare för Norrlands-kusten.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 5, hade herr *Palmstierna m. fl.* hemställt, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående lämpligaste sättet att åstadkomma isbrytning utmed Norrlands-kusten i dess hamnar och vid dess kustorter och för Riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda; samt att Riksdagen måtte för verkställande av nämnda utredning anvisa ett belopp av 5,000 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Uti en vid punkten fogad reservation hade emellertid herr *Ang. anskaf-*
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.
 Lindberg yrkat bifall till motionen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

(Forts.)

Herr Lindberg: Herr talman, mina herrar! Vid första påseende kan det synas egendomligt, att jag i detta fall intresserar mig för en isbrytare, när jag förut för icke länge sedan i denna kammare yrkade avslag på anskaffandet av en isbrytare till Stockholms stad.

I själva verket ligger saken så, att jag vid den första behandlingen av denna fråga var bland motståndarna till den av herr Palmstierna väckta motionen. Nu bar det sig nämligen så, att kungl. lotsstyrelsen fick hand om saken för en utredning och avgav utlåtande, som åberopas i utskottsbetänkandet. Det är till följd av denna utredning, jag har kommit på delvis andra tankar, och dessa ha slutat med, att jag avgivit en reservation till förmån för det av herr Palmstierna framlagda förslaget. Det har nämligen framgått av de meddelanden, man har kunnat få däruppe från de norrländska kusterna, att på grund av industriens utveckling lider utskeppningen däruppe i Norrland av ganska stora olägenheter därav, att det icke är möjligt under den långa tid på vintern, när sjöfarten är stängd, att för de stora pappersmasseindustriföretagen och sågverken få sina varor utskeppade, till följd varav det hopas stora lager av dessa produkter. Den olägenheten skulle utan tvivel kunna avhjälpas, om icke fullständigt — därom äro vi alla ense — så dock i någon mån, om man genom en kraftig isbrytare kunde hålla sjöfarten öppen någon längre tid på året. Tanken är naturligen den, att man skulle så långt som in i november och december månader kunna hålla sjöfarten öppen och börja några månader tidigare på våren att med en kraftig isbrytare forcera ismassorna, så att tillgången till de norrländska hamnarna kunde bli fria. Då detta utan tvivel är av ett synnerligen stort statsintresse, så har jag funnit, att tiden mycket väl kunde anses vara inne, att sätta igång denna undersökning. I utskottsbetänkandet åberopas den första undersökningen, som är gjord av lotsstyrelsen. Man talar också om i detta utskottsbetänkande, vilka kostnader det skulle draga, om man skulle behöva göra några nya inrättningar med avseende å fyr- och lotsväsendet däruppe, men man har i utskottsbetänkandet underlåtit att nämna, att lotsstyrelsen slutar sin promemoria med att säga, att visserligen blir det mera kostnader för statsverket, men i alla händelser kan det vara skäl i, att man genom denna undersökning, som motionären har föreslagit, får utrönt, om det skulle vara till nytta för den svenska industrien däruppe, att få denna isbrytarehistoria anordnad. Dessutom vill jag tillägga, att jag vid samtal med enskilda medlemmar av

Ang. anskaffande av en isbrytare för Norrlands-kusten.
(Forts.)

Stockholms stadsfullmäktige kommit nära nog till den uppfattningen, att bland dem är ingalunda den tanken främmande, att man kunde använda den av Riksdagen nyligen beviljade isbrytaren däruppe vid de tillfällen, då den icke hade någonting att göra i Stockholmsfarvattnen. Man skulle alltså icke vara obenägen att, så att säga, låna den till Norrland.

När jag lägger allt detta tillhoppa, herr talman, kommer jag till det resultatet, att jag vill yrka bifall till herr Palmstiernas motion.

Herr Wiklund i Brattfors: Herr talman! Det är nog intet tvivel om betydelsen av den fråga, som motionären framfört, nämligen om anskaffandet av en isbrytare, som skulle förläggas efter de norrländska kusterna. Det är givetvis av en viss betydelse i flera hänseenden, om sjöfarten kunde uppehållas under längre tid på hösten och öppnas något tidigare på våren än för närvarande är fallet. Skäl för den meningen ha ju också givits i en del av de uttalanden, som kommit utskottet tillhanda dels ifrån vissa importörer och exportörer samt dels från hamnstyrelser och lotskaptener från de norrländska kusterna. Även lotsstyrelsen, som på hemställan av utskottet, avgivit utlåtande i frågan, har ju givit sitt förord till motionen, men lotsstyrelsen har dessutom ansett, att därest en isbrytare skulle anskaffas för att användas vid den norrländska kusten, skulle därjämte erfordras dels flera fyrskepp, dels nya ångpannor och kraftigare maskiner, än man för närvarande har, å en del fyrskepp, som för närvarande finnas jämte åtskilliga andra anordningar, dels ock att fyrbelysningen uppehölls under längre tid på hösten, än som för närvarande är fallet. Enligt den beräkning, som lotsstyrelsen kommit till, skulle kostnaden härför uppgå till minst 906,000 kronor förutom kostnaderna för utsträckt fyrbelysning. När lotsstyrelsen använder ordet »minst», föreligger ingen garanti för att ens detta belopp skulle räcka, utan det är möjligt, att det kommer att bli betydligt mycket mera än 906,000 kronor. Det är — som sagt — alldeles klart, att en ganska betydande statsutgift ställes i utsikt, därest motionären vinner sitt syftemål att få en isbrytare till stånd.

Ehuru jag såsom norrlänning givetvis icke borde hava någonting emot att motionen bleve bifallen, vill jag dock säga, att det efter mitt förmenande vore önskvärt, om initiativet i frågan komme ifrån de stora exportörer, som finnas där uppe. Det har ju sagts här, att denna isbrytare skulle ha en särskilt stor betydelse för sågverksindustrien, emedan därigenom sjöfarten skulle komma att uppehållas något längre tid om året, men meningarna därom äro i viss mån delade. Väl medgives, som jag tror, allmänt, att trämasseindustrien skulle ha ganska stor nytta att ha längre sjöfart än för närvarande, men för såg-

verksindustrien skulle det däremot helt visst vara av mindre betydelse.

Hur som helst synes det mig att detta uttalande om önskvärdheten och behövligheten av en isbrytare särskilt hade bort komma ifrån kommuner och enskilda importörer och exportörer, som särskilt och direkt beröras av denna fråga. Om ett sådant uttalande kommer fram, föreställer jag mig, att Kungl. Maj:t nog tar saken om hand och verkställer den utredning, som är behöflig.

Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till statsutskottets utlåtande.

Herr Palmstierna: Av de anföranden, som här hållits, har man fått klart för sig, att mot den *tanke*, som ligger till grund för denna motion, kan näppeligen någon invändning göras, den tanken nämligen, att ökad isbrytning utmed den norrländska kusten i nationalekonomiskt hänseende och med hänsyn till den stora arbetarbefolkningen där uppe vid kusten och i industritrakterna skulle hava en utomordentligt stor betydelse. Huru man sedermera skulle praktiskt förfara för att på ett rationellt sätt kunna åstadkomma en isbrytare, och hvilka kostnader såväl staten som kommunerna eller de enskilde behöva ikläda sig för densamma, det är frågor, som ligga utom ramen för denna utredning.

Vad är det, som nu begäres uti denna motion? I motionen pekas just på den väsentliga tanken i frågan, att det här gäller ett spörsmål, som icke kan förbigå allmänhetens uppmärksamhet, därför att det kan bereda vårt land en behöflig nationalekonomisk vinst och även socialt främja befolkningens välgång i Norrland. Nu hava också utlåtanden framkommit, som bestyrka, att denna tanke är riktig, men man vägrar i vändningen — såsom det heter — när det nu gäller att besluta en utredning av äsyftat slag. Jag frågar då, varför? Det enda skäl, som kommit fram, är det, att man tycker, att initiativet härvidlag skulle komma ifrån kommunerna i Norrland och icke ifrån Riksdagen. Man kan dock tvista om vilket som är lämpligast. Jag skulle vilja säga, att Norrland redan visat ett betydligt intresse för denna fråga. Men för att rationellt ordna denna sak måste det finnas ett organ, som är interkommunalt. En enskild kommun eller ett enskilt industriområde har icke befogenhet eller möjlighet. En enda industrigren, nämligen trävaruindustrien, har tagit upp denna sak och dess representanter hava uttalat önskemål i den vägen. Men för att bringa reda och slag i saken, synes det mig riktigast, att i en fråga, som i nationalekonomiskt avseende berör vår viktiga exportvara, trämassan, borde staten själv taga itu med utredningen. Den erinran, som framkommit mot detta, synes mig icke äga något fog för sig.

*Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.*
(Forts.)

Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.

(Forts.)

Den andra invändningen, man gjort, är, att det skulle komma att kosta över 900,000 kronor, på grund av de förbättringar inom fyrbelysningen och de förbättrade fyrskepp m. m. dylikt, som lotsstyrelsen begärt. Nu tror jag för min del, att lotsstyrelsen nog tagit sig anledning att få ytterligare summor på sitt anslag med anledning av en motion av denna beskaffenhet, och det är icke så värst otroligt, att det skall kunna åstadkommas ganska betydande besparingar. Men i varje fall är det icke säkert att statsverket behöver åsamkas denna stora kostnad, som lotsstyrelsen framkommit med. Detta är också en fråga, som den föreslagna utredningen skulle lämna svar på.

Genom beslut om en sådan utredning binder sig varken denna kammare eller Riksdagen det minsta. Och för min ringa del får jag säga, att jag icke skulle önska, att man bunde sig i någon mån, men att alldeles förbigå denna sak och icke låta densamma bliva föremål för en utredning, kan icke vara lämpligt.

Det är ofta så, att vid den vulgära politiska agitationen säges, att socialdemokraterna äro fiender till näringslivet, men vid betraktande av vårt praktiska handlande börjar detta tal allt mera försvinna ur agitationen. I en fråga som denna borde man emellertid enligt min mening ena sig om behovet av en utredning. När sedan denna utredning ligger färdig på bordet, kan man taga ståndpunkt till frågan och då kan det ju hända, att både den ena och den andra ändrar ståndpunkt allt efter denna utrednings resultat.

Då det icke finnes någon anledning att avslå en begäran om utredning, skall jag be att få tillstyrka densamma och yrka bifall till den av herr Lindberg avgivna reservationen.

Herr *Svensson* i Skönsberg instämde häruti.

Herr Hage: Det är med anledning av, att herr Wiklund yttrade, att det icke förelåg något uttalande ifrån Norrland i denna fråga, som jag begärt ordet. Det är dock så, att — åtminstone vad Norrbotten beträffar — ett uttalande föreligger, nämligen från Norrbottens läns handelskammare. Denna handelskammare hade för någon tid sedan ett sammanträde, som var mycket talrikt besökt av representanter för importörer och exportörer och vid detta möte gjordes vissa uttalanden till förmån för herr Palmstiernas motion.

Nu har man emellertid också invänt, att det är kommunerna och de stora industriidkarne där uppe, som böra taga initiativet, om det skall göras någonting. Ja, något initiativ har icke tagits där uppe, det är riktigt. Men *det* förhållandet måste man observera, att denna fråga där uppe mycket ivrigt debatterats och varit uppe i diskussion vid flera olika tillfällen. Jag

vill för resten påstå, att det rent av är en viss blygsamhet hos befolkningen uti våra norrländska trakter, som gjort, att man där uppe icke vågat komma fram till Riksdagen med denna begäran. Vi norrlänningar äro i allmänhet litet mera blygsamma än man är på en hel del andra håll, och det är kanske det, som har inverkat på detta, så att man icke vågat komma fram till staten med denna begäran. Jag för min del har vid samtal, som jag under påsken haft med en del personer, vilka ganska väl böra känna till saken, kommit till den uppfattningen, att denna sak verkligen bör kunna vara realiserbar i viss utsträckning. Särskilt skulle jag vilja framhålla, vilken stor betydelse saken skulle ha för reglering av arbetskrafterna och arbetstillgången där uppe i Norrland. Det är särskilt med tanke på denna sida av saken, som jag skulle vilja understödja den. Där uppe i Norrland är det på grund av de klimatiska förhållandena synnerligen svårt att jämnt ordna arbetstillgången mellan olika tider av året. Denna fråga om reglering av arbetstillgången i vårt land har ju blivit synnerligen aktuell genom motioner och framställningar i Riksdagen under den gångna tiden — den har blivit ett statsintresse. Och som ett sådant vill jag alltså se även detta spörsmål, som beröres i motionen. Dessutom är det — anser jag — här fråga om ett så ofantligt litet anslag. Därför skulle jag vilja framställa en vördsam begäran till Andra kammarens medlemmar att gå med på beviljandet av detta lilla anslag, som här begäres.

Jag ber alltså att få yrka bifall till reservationen.

Herr Indebetou: Föregående talare har framhållit de nationalekonomiska skälen såsom huvudmotiv för ett bifall till motionen, och han har även framfört sociala skäl och synes då tänkt förnämligast på arbetarna i hamnarna, men han har icke med ett ord berört sjöfartens intressen, utan tycks tro, att blott man får en ränna genom isen, så går det bra med sjöfarten för övrigt. Men han har alldeles glömt bort att tänka på de olyckor, som inträffa vid nedisning, huvudsakligen på grund av vattnets beskaffenhet däruppe. Man måste göra stor skillnad på isbrytningsmöjligheterna i Östersjön och Bottniska viken och särskilt den del, som ligger norr om Kvarken. Jag talar av erfarenhet, då jag i 6 år farit på denna trade och både vår och höst — ibland först, ibland sist — fått kämpa mot svårigheterna där uppe. Det är sålunda icke på grund av teoretiska kalkyler, utan det är denna min erfarenhet, som gör, att jag icke på samma sätt som motionären och andra ser så ljust på frågan. Även om en utredning skulle ådagalägga möjligheten att genomföra vissa förbättringar med hänsyn till isbrytningen i södra delen av Bottniska viken, så måste man säga, att det beträffande norra delen är nästan omöjligt för även den starkaste isbrytare och även

*Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.*

(Forts.)

Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.

(Forts.)

det starkaste fartyg att under vissa årstider komma fram där. Det är icke blott fråga om, att isbrytaren skall komma igenom, utan det gäller för handelsfartygen att följa efter utan att klämmas sönder av isen. Vidare är att märka, att förhållandena på hösten äro helt olika mot dem på våren.

Om de olika intressen, som vi här hört framhållas, verkligen förefunnes för saken inom exempelvis Luleå stad, så vore det under nuvarande förhållanden möjligt att hålla hamnen öppen flera veckor längre än nu är fallet. Men när några fartyg våga sig dit upp, såsom fallet var i höstas, vägrar staden att bevilja medel till isbrytarhjälp för att bereda dessa fartyg möjlighet att komma ut och in i hamnen. I stället begagnade isbrytaren där, som det året icke hade anslag av kommunen, tillfället att skörta upp de stackars fartygen med oerhörda summor. Dessa räknas icke i hundratals utan i tusentals kronor. Kan man säga, att detta är blygsamt? Jag anser, att det här gäller ett lokalt intresse, som borde tagas vara på av stadens myndigheter, om det verkligen föreläge behov att hålla sjöfarten uppe. Men jag är tveksam, huruvida Luleå handelskår anser, att den har behov därav för sig eller staden, när man icke vill med några tusen kronor bidraga till att hålla hamnen öppen ett par veckor.

Vad beträffar förhållandena längre syd över, där man kanske kan påräkna större intresse från kommunernas sida än i Luleå, så är det även där icke nog med att fartygen kunna komma in och ut i hamnarna, utan de måste ha varor att lossa och lasta, och då vi veta, att dessa mindre kustträdare, som gå hela året, under våren och hösten ha mycken last, men under högsommaren ha en slack fraktperiod, blir man äfven i dessa fall tveksam om behovet att förlänga denna period genom att skjuta fram farvattnens öppethållandet på hösten till den svårare årstiden. Det har icke visat sig brist på tonnage vid särskilda tillfällen, utan det tonnage, som stått till förfogande och som under den vanliga årstiden kunnat inkomma, har varit alldeles tillräckligt. Skulle man nu tänka på att få last ifrån de norrländska hamnarna, så kommer det beträffande Luleå huvudsakligen att bero på mallexporten, men det rika bolaget däruppe har icke velat göra något för att hålla öppet längre än vanligt, utan man sköter lastningen så länge det går på hösten; när isen kommer, blir det litet svårare och till sist omöjligt. Men bolaget har ej ansett sig böra betala något för isbrytning, utan det få fartygen göra. Detta visar, att man icke har så stort intresse av att ens där hålla sjöfarten öppen längre än hittills.

Beträffande övriga hamnar förekommer ju där mest export av trä, och det är ett känt förhållande, att det icke går att lasta trä från prämar, så länge det är stark is i vattnet, ty prämarna bli förstörda. Det har visat sig stora svårigheter att vid även

ringa isbildning på vattnet få last från sågverken till fartygen i hamnarna, exportörerna vilja icke betala för isbrytningen, och det blir därför mycket besvärligt, när vintern kommer tidigare, än man beräknat.

*Ang. anska-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.*

(Forts.)

Den enda exportvara av betydelse, som skulle ha fördel av isbrytning under en längre tid, är trämassa och även papper. För dessa varor har man i allmänhet kajer, dit båtarna kunna gå och taga varorna ombord, så att om blott fartygen lyckats komma igenom isbandet, ha de en kaj att lasta vid, och de ha därigenom en fördel framför dem, som lasta trä, att de få varan oskadad i fartygen. Men sedan få dessa klara sig ut ur hamnen bäst de kunna, det bry sig icke exportörerna om att hjälpa dem med.

I Gävle, Sundsvall och Hernösand skulle sjöfarten kunna pågå längre än nu sker för trämasseexportens vidkommande, men man kan icke, såsom jag förut framhållit, finna någon trävaruexportör, som vill riskera sina prämar, och som det knappast finns några kajer, dit djupgående fartyg kunna gå, ha dessa ingen möjlighet att lasta varan direkt ombord. Det är därför en chimär att tro, att om blott isbandet hålles öppet, skall man kunna hjälpa den svenska exporten.

Sedan har man att taga i betraktande isförhållandena på våren, och jag har med viss förvåning läst en passus i motivationen, där motionären, efter att ha talat om »Peter der Grosse»-typen och påvisat dess företräden, säger:

»Med ett dylikt kraftigt fartyg borde man under avsevärd tid kunna öppna väg genom packisen i öppna havet på de platser, där densamma brukar hopa sig, och vissa hamnar kunde, sedan isen väl en gång brutits, genom mindre fartyg fortfarande hållas öppna.»

Förhållandet är det, att drivisen ligger högst sällan stilla, därför har den det namnet, och när isbrytaren gått fram och ett fartyg kommer efter ett par båtlängder, har isen hunnit packas ihop, och man ser också i Stockholms skärgård, att när packisen i rännan är svår, måste man bogsera fartyget, för att det, genom att hänga så att säga tätt ihop med isbrytaren, skall ha nytta av den väg isbrytaren gjort, så att icke isen på nytt kommer i vägen, ty man får då delvis samma motstånd att bryta. Detta gäller än mera packisen. Om man gör en ränna på en plats, skall man icke tänka, att den gäller för några dagar eller timmar ens, utan det dröjer blott några minuter, tills packisen hinner bilda en lika ogenomtränglig massa som förut. Man skulle därför icke ha nog av en isbrytare, utan det fordras flera, av vilka var och en får koncentrera sig på ett fartyg och en viss farled, tills denna blivit öppnad och fartyget kommit igenom. Sedan får den bryta en ny väg nästa dag eller timme, varje gång fartygen skola komma ut eller in. Därför är denna fråga

Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrländs-
kusten.

(Forts.)

av mycket större omfattning än vad man tror, och saken är icke avhjälpd därigenom, att man skaffar en eller annan isbrytare för havsisen, utan det fordras flera stationerade på olika platser. Jag medger, att jag kan få den invändningen från motionärens sida, att drivisen icke är likadan i alla hamnar på en gång. Det är alldeles rätt, men man har icke någon garanti för, att den ej blir det, och det är vanligen samtidigt flera hamnar, som äro blockerade av is, särskilt under stränga vintrar.

Det kan naturligtvis vara en tanke, värd att taga vara på, då reservanten erinrade om, att Riksdagen för en tid sedan beslöt, att Stockholms isbrytare skulle få användas på försök i hamnar, som hade utsikt att begagna densamma, nämligen sådana som hade tillräckligt med kajer. Jag tror icke, att det skulle uppstå några svårigheter härigenom, men man får icke tro, att man kan hålla sjöfarten öppen, så länge isbrytaren kan gå. Det är icke mera än ett par dagar sedan jag läste i tidningarna, att sedan en isbrytare öppnat väg för ett fartyg till en rysk hamn, så hade det fartyg, som följde efter, blivit sönderklämt av isen. Det finnes en gräns, bortom vilken vi icke övervinna naturen.

En annan synpunkt vill jag erinra om. Jag tror icke, att någon av de sjöfarande just välsignar de försök, som gjorts på senare tiden att hålla sjöfarten öppen längre. Alla äro vi medvetna om, vilken olycka det skulle vara för vårt land, om icke detta vore möjligt i de viktigaste hamnarna, men att utsträcka detta öppethållande av sjöfarten så långt norr över, som här föreslagits, är icke möjligt, och jag tror även, att den utredning, för vilken här begäres ett, jag medger det, mycket ringa belopp, icke skulle ge så uppmuntrande resultat och icke frammana någon mindre »blygsamhet» inom kommunerna i Norrland gent emot staten. Därjämte tror jag, att allmänheten skulle komma underfund med, att det här icke blott är nationalekonomiska intressen att taga hänsyn till, utan att man även får tänka på möjligheten för de sjöfarande att komma fram. Sedan vågar jag säga, att den nationalekonomiska vinsten icke torde bli så stor, ty frakterna måste stegras, och assurancespremierna höjas oerhört, för att någon skall åtaga sig den risk, som är förenad med att efter en viss dato gå med fartygen där uppe.

Jag vill icke motsätta mig beviljandet av ett så litet anslag för en utredning, som här begärts, men jag har ansett mig böra påpeka, att motionären hyser en alldeles för optimistisk tro på nyttan för landet av en ökad isbrytning längs den norrländska kusten. I stället skulle jag vilja uttala förhoppning om, att när vi få den stora havsisbrytaren, den må göra utredningen praktiskt. Då vet man, huru saken ställer sig praktiskt, men det gör man icke genom några uttalanden från hamnstyrelser eller andra, ty de ha icke prövat havsisen eller haft tillfälle därtill. Icke heller har man från flottans fartyg någon erfarenhet att

bygga på, ty dess myndigheter tror jag icke ha en rätt uppfattning om vad i detta fall kan eller bör åstadkommas. Det skulle kunna tänkas, att det vore ett litet verksamhetsfält för flottans vinterövningar att på försiktig väg försöka uttröna de verkliga isförhållandena där uppe, och det torde med det nu använda systemet för vinterövningarna förenas vissa undersökningar samt vara särskilt nyttigt för flottan samt för handel och sjöfart gagneligt att utreda de verkliga isförhållandena i Bottenhavet även vintertid.

Jag vill icke göra något yrkande, men jag har ansett mig böra framhålla dessa synpunkter i avseende på sjöfartens intressen i denna fråga.

Herr Hage: Endast några få ord för att i någon ringa mån bemöta vad herr Indebetou sagt i frågan. De synpunkter, som han framförde om de svårigheter, som härvidlag skulle uppstå, dessa synpunkter framfördes, såvitt jag vet, redan på det stora möte som hölls i Luleå. Där förefunnos nämligen representanter för olika industrigrupper, som voro intresserade för saken, och där förekommo också — om jag ej är fel underrättad — personer, som kände dessa sjöfartsförhållanden, som herr Indebetou här relaterat. Men det oaktat gingo även dessa representanter med på att tillstyrka en utredning av det slag, som motionären har yrkat på. Jag föreställer mig alltså, att man kan våga göra gällande, att saken ej ändå är så förtvivlad, som herr Indebetou sagt.

Herr Indebetou har särskilt bland annat talat om vilka svårigheter, som möta vid transport av exempelvis trävaror till isrännan. För min del har jag hört omtalas, att sådan transport under vissa förhållanden skett på isen. Den vägen kan också beträdas, när isen är sådan, att den kan användas därtill.

Vidare skulle jag särskilt vilja peka på ett förhållande, som bör kunna ha en viss betydelse vid avgörande av denna fråga. Frågan angående ökad malmexport har just i dag, som herrarna veta, kommit in på kammarens bord. För min del får jag säga, att jag ej ännu genomläst förslaget och alltså ställer mig tveksam till detta förslag. Men å andra sidan är det mycket troligt, att vi nu komma fram till ett beslut om ökad malmexport, och i och med detta skulle kanske även behov kunna uppstå att få en längre seglationstid från utskeppningsplatsen. Även detta är en sak, som kan hava någon liten inverkan vid denna frågas avgörande. Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman, mina herrar! Herr Palmstiernas motiou avser icke att hålla sjöfarten öppen hela vintern, utan den avser endast att förlänga seglationstiden och

*Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.
(Forts.)*

*Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.*
(Forts.)

åstadkomma mera regelmässighet i hamnarnas stängning och öppning än hittills varit fallet. Jag har under en lång följd av år avlastat varor till Norrland och därvid blivit i tillfälle att iakttaga, huru hamnarna mången gång plötsligt stängts av is och de små isbrytare, som funnits, ha ej förmått hålla sjöfarten öppen.

Den invändningen har gjorts emot förslaget, att fyrskeppen icke skulle vara rustade för att ligga ute så länge. Däremot vill jag endast erinra, att under 1912 t. ex. stängdes icke norrlands-hamnarna förr än vid slutet av året. Då fyrskeppen voro rustade att den gången ligga ute så lång tid, så kan man ju tycka, att även framdeles detta skulle kunna gå för sig.

Här har så gott som uteslutande talats om denna fråga sedd ur exportsynpunkt, och jag instämmer uti vad som anförts om de svårigheter, som äro förenade med export av trävaror när vintern inträtt. Men jag ber att få framhålla den stora nytta, som det från importsynpunkt sett skulle medföra, om man kunde förkorta den tid, varunder de varor, som konsumeras i Norrland och som endast kunna erhållas genom import, skulle lagras. Vore det ordnat med isbrytare där uppe, så att en importör kunde räkna på, att hamnen vore öppen till årets slut eller till inemot jul, så behöfde han först till dess bereda sig på import av vad som behöves för återstoden av vintern. Importören skulle därigenom kunna inbespara betydliga belopp i räntor och lagringskostnader, vilka sedan skulle komma konsumenterna till godo, ty de ökade kostnader, som den nuvarande ordningen medför, drabba icke importören själf, utan den tager han ut av konsumenterna; det skulle sålunda bli konsumenterna i Norrland, som finge varorna billigare, om sjöfarten hölles längre öppen. Det anser jag även vara en stor vinst ur nationalekonomisk synpunkt, ty det ligger ett dött kapital där uppe ett par månaders längre tid, än vad som behöves. Jag tror därför icke, att man skall kasta bort den tanke, herr Palmstierna här kommit fram med, utan man bör allvarligt taga den under övervägande.

Det framhölls av herr Lindberg och understöddes av herr Indebetou, att Stockholms isbrytare skulle kunna användas att bryta upp norrlandsisen, och detta är en tanke, som jag anser alldeles riktig. Stockholms isbrytare kommer ju icke till användning förrän i januari och februari, medan den tid som en isbrytare här skulle komma i fråga egentligen är november och december. Man skulle genom en sådan samverkan kunna få denna dyra ångare mera utnyttjad, än vad eljest vore möjligt, vilket givetvis vore en stor fördel.

Men varje hamn i Norrland som har fördel av att sjöfarten hålles öppen, bör även skaffa sig en mindre isbrytare att hålla den av den större uppbrutna isrännan öppen, och ett sådant samarbete bör ju lätt kunna arrangeras.

Det gäller således, herr talman, enligt min, och såsom jag tror, även enligt motionärernas mening här endast att undvika en för tidig stängning av norrlandshamnarna. Det är här dock icke fråga om att hålla dessa hamnar öppna under hela vintern, ty jag måste instämma med herr Indebetou däruti, att härtill icke finnes någon möjlighet. Men man kan dock på detta sätt undvika en för tidig stängning av sjöfarten, och man kan vidtaga sådana åtgärder, att norrlandshamnarna icke genom någon överraskning bliva avstängda från sin sjöförbindelse. Kan man vinna detta genom en sådan anordning, som herr Palmstierna föreslår, och kunde här en kombination ske mellan norrlands- och stockholmsintressena, så att anordningen ej bleve så dyr, så anser jag att vi fatta ett gott beslut, om vi nu antaga herr Palmstiernas motion, och jag ber, herr talman, att nu få yrka bifall till densamma.

*Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.
(Forts.)*

Sedan herr talmannen emellertid återtagit ledningen av förhandlingarna, lämnades på begäran ordet till

Herr Bäckström, som yttrade: Jag ber endast att med instämmande i vad de föregående talare anfört, som här talat för utskottets hemställan, få ytterligare nämna några ord. Jag får för min del säga, att jag anser, att vi icke kunna annat än vara motionären tacksamma, för att han bragt detta spörsmål på tal, ty med det uppslag, som sålunda gjorts, kan ju möjligen utrönas, om här verkligen föreligger ett behov för Norrland, och om vederbörande exportörer och importörer ha särskilt intresse för saken, vilket intresse sedan torde komma till synes, när frågan eventuellt ett kommande år åter föres fram här i Riksdagen. För närvarande tror jag likväl, att det är bäst att stanna vid vad utskottet hemställt. Ty denna norrlandsfråga är dock enligt mitt förmenande av mycket tvivelaktigt värde, och för realiserandet av denna plan kommer det att krävas icke blott 900,000 kronor, som det uppgivits av lotsstyrelsen, utan miljoner därutöver. Man kan därför befara, att denna fråga kan komma att bliva till ett verkligt hinder, då det gäller för oss där uppe i övre Norrland att söka få våra önsknings uti vitala ärenden beaktade, då till dessas realiserande erfordras statsanslag. Det är därför, jag här ställer mig tveksam inför denna sak och, som sagt, är mest böjd för att ställa mig på utskottets ståndpunkt.

Vad det beträffar, som den föregående ärade talaren här anförde om fördelen av en något utsträckt sjöfart under hösten, så tror jag, att, såsom herr Indebetou mycket riktigt framhöll, assurancesavgifterna då komma att så väsentligt höjas, att denna merkostnad kommer att uppväga vad man möjligen skulle kunna vinna genom att frakta godset å fartyg i stället för på järnväg.

*Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.*

På grund av vad jag nu i korthet yttrat ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anförde:

(Forts.)

Herr Palmstierna: Jag vill endast erinra herr Indebetou om, att han här polemiserade mot något, som icke ingått i min tankegång. Jag har i motionen tydligt sagt ifrån, att den utsträckning av sjöfarten, som skulle komma i fråga, endast avser ytterligare några veckor på hösten och en vecka på våren. Hela herr Indebetous resonemang skulle vara riktigt, om man avsåge att genom isbrytare hålla sjöfarten till Norrland öppen hela vintern runt. Detta har ju för det första icke varit min tanke. För det andra vill jag påpeka, att om man studerar iskartorna — vilket jag gjort, innan jag väckte denna min motion — skall man finna, att man kan beräkna var isen lägger sig och var den är som tjockast, då dessa förhållanden med ganska stor regelbundenhet återkomma vid ungefär samma tid och plats år efter år. Man har sålunda en tämligen fix utgångspunkt att utgå ifrån, och detta gör även, att man under den korta tid, varom här är fråga, kan förflytta isbrytarna från den ena platsen till den andra just med hänsyn till isförhållandena.

Vidare talade herr Indebetou om packisen och drivisen, hurusom den förflyttar sig m. m. Man har emellertid iskarter även angående den saken, och det visar sig av dessa, att denna is berör den del av sjön, där trafiken under dessa tider skulle komma att gå fram, endast på vissa bestämda punkter i närheten av mera enstaka hamnar; det är endast på dessa platser, som isen mera samlar sig.

Nu säger herr Indebetou, att man vet icke, hur stor den nationalekonomiska vinsten skulle bliva i detta fall. Jag kan emellertid nämna, att sedan motionen blivit väckt, har jag fått uppgifter från firmor, som gjort beräkningar angående den vinst, som de till följd av denna utsträckta sjöfart skulle kunna erhålla, och jag får säga, att denna vinst överstiger vad jag för min del vågat tänka mig, att den skulle uppgå till.

Herr Indebetou nämnde även något om, att assuradörerna — ty det var väl dem, förmodar jag, som han åsyftade — näppligen skulle vilja vara med om denna sak. Jag vill emellertid meddela, att på ett av trämasseindustrien anordnat möte ha assuradörerna förklarar, att saken mycket lätt skulle kunna ordnas.

Herr Indebetous anförande angriper således, synes det mig, dels en punkt, som jag icke framställt, dels innebär hela detta anförande, som innehåller tankar, vilka kunna utgöra föremål för en diskussion på ett förberedande stadium, ytterligare ett bevis för önskvärdheten av, att en utredning kommer till stånd

i den föreliggande frågan. Men något mera är det ju icke heller, som jag begärt, och då tycker jag, att man här icke bör kunna motsätta sig förslaget. Jag är i varje fall tacksam för det intresse, som kammaren under den nu förda debatten visat denna fråga.

Ang. anskaffande av en isbrytare för Norrlands-kusten.
(Forts.)

Herr Åkerlund: Herr talman! Jag har ingenting att invända mot den här föreslagna utredningen, men jag skulle endast vilja hemställa, att ifall en dylik utredning nu kommer till stånd, Kungl. Maj:t då även ville taga i övervägande, huruvida icke något kunde göras för att förekomma de olyckor, som så ofta inträffa vid sjöfarten uppe vid våra nordligaste kuster. Det torde kanske kunna vara värt att undersöka, om icke de människoliv och den fartygsmateriel, som här skulle gå till spillo, möjligen äro av det värde, att de icke kunna uppvägas av den national-ekonomiska vinst, som man skulle erhålla genom att anskaffa en dylik dyrbar isbrytare. Jag minns, hurusom för några år sedan, då en hel del fartyg hade förlit där uppe i dessa nordliga farvatten, kommandörkapten Smith — ja, han var visst lotskapten här i Stockholm på den tiden — i en artikel i Aftonbladet, tror jag det var, uttalade såsom sin bestämda åsikt, att det vore statens plikt, att när senhösten inbrutit släcka alla fyrar där uppe och på detta sätt då omöjliggöra sjöfarten därstädes, just därför att så ofantligt många olyckor inträffade vid sjöfarten under denna sena årstid. Jag vill, som sagt, uttala det önskemålet, att Kungl. Maj:t. därest en utredning av denna fråga nu kommer till stånd, även ville taga den sak, jag här påpekat, under övervägande.

Herr Olofsson i Digernäs: Jag får för min del säga, att hade vi icke större behov i Norrland än det, varom nu är fråga, vore det verkligen lyckligt. Jag tror, att detta endast är ett fantasiförslag från herr Palmstiernas sida. När man hör praktiska män uttala sig i denna fråga, får man den uppfattningen, att det ändå är bra opåkallat att vidtaga sådana anordningar, som de här ifrågasatta. Det är väl egentligen den stora trävaru-industrien i Norrland, som på detta sätt skulle få ett skydd, och det skulle väl alltså vara från dess sida, som ett dylikt förslag skulle komma, men så tycks det icke vara, utan det är herr Palmstierna, som hittat på denna sak. Men det är väl ändock så, att det just är de stora sågverksbolagen, som skulle få den största fördelen av att en isbrytare komme till stånd, vilken kunde hålla farlederna längre öppna på hösten, varigenom de således bleve i tillfälle att utskeppa större mängder sågade trävaror. Men dessa rika bolag, vilka fått de stora skogarna där uppe så gott som till skänks, ha sannerligen god råd att själva bygga sig isbrytare, om de anse sig behöva en sådan. Att man

*Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.*
(Forts.)

här skall på statens bekostnad bygga en sådan, bolagen oåtsporda, och sedan påtruga dem densamma, för att sjöfarten må kunna hållas längre öppen på hösten, det tycker jag är nästan orimligt. Jag hoppas, att herrarna, när det gäller verkliga norrlandsfrågor, vilja vara med om att hjälpa oss, men den norrlandsfråga, som det i detta fall gäller, är av så bagatellartad natur, att vi gott kunna avstå från förslaget.

Herr Indebetou: Jag vill endast yttra några ord med anledning av vad herr Jeansson i Kalmar här nyss anförde. Han sade bland annat, att fyrskeppen hade förlidit år legat ute ända till efter jultiden, och därför, menade han, vore det från den synpunkten ingen svårighet att bedriva sjöfarten under senare delen av året. Förhållandet är emellertid det, att det nu varit en ovanligt blid vinter, och därför ha fyrskeppen utan olägenhet kunnat fullgöra sina funktioner till långt fram i januari månad, och sjöfarten har nu hela den tiden pågått, vilket icke hänt på många år. Men det är alldeles givet, att om det blir en strängare vinter, måste man taga in fyrskeppen tidigare, och skall man då söka att med konstlade medel hålla rännorna öppna, har i alla fall icke sjöfarten det gagn av fyrskeppen som under blidare vintrar. Jag anser för min del, att man måste rätta dessa två saker efter varandra och icke blott tro, att om man blott kan komma ut och in i hamnarna, så är allting gott och väl. Nej, svårigheterna börja nog på allvar först, när man väl kommit ut på sjön och där råkar ut för snö, tjocka och storm med nerisning.

Herr Jeansson sade, att det förefanns ett behov för den inhemska handeln, om jag så må uttrycka mig, av att sjöfarten längre hölles öppen, och särskilt påpekade han den fördel, som låge däri, att köpmännen i Norrland därigenom måhända kunde tillhandahålla varorna billigare, än vad fallet är för närvarande, då sjöfarten slutar tidigare och varorna måste tagas per järnväg. Jag vill nu icke giva mig in på något bemötande av denna köpmannasynpunkt, men jag fasthåller vid vad jag förut sagt, att om kommunerna ha intresse av denna sak, vilket dock även utskottet satt i tvivelsmål, så kunna de ordna den utan att fördenskull anlita statsverket. Jag har gjort en undersökning av Sveriges skeppslista för att se, vilka fartyg i Norrland verkligen skulle kunna användas till isbrytare av alla dem, som för närvarande finnas i de olika hamnarna från Gävle, Söderhamn, Hudiksvall och vidare norrut, och jag har därvid funnit, att det finnes där i det närmaste 30 starka bogserångare, som ha avsevärd maskinstyrka och isbrytarförmåga. Såsom kammarens ledamöter kanhända erinra sig, fanns här för åtskilliga år sedan i Stockholm en isbrytare, som hette »Thor». Det var ett mycket gott fartyg och kunde utföra allt isbrytararbete, som då gjordes

för Stockholms stad, och motsvarade i allmänhet de krav, som i den vägen då för tiden uppställdes. En sådan båt kan icke bryta havsis eller is av svårare beskaffenhet, men det ifrågasättes ju icke av herrar Jeansson och Palmstierna, att i detta fall isbrytningen skulle förekomma under de svåraste förhållandena, utan det är blott meningen att utsträcka sjöfarten någon månad eller vecka längre på hösten och börja den något tidigare på våren. Men då bör även en dylik lokal isbrytare kunna utföra detta arbete, om man blott icke låter hamnen eller farleden alldeles frysa till och först skickar ut isbrytaren, när sent om-sider en ångare kommer och vill in, ty då kanske isen bunnit bliva så tjock, att svårigheterna bliva för stora. Det finnes, som jag sade, av dessa kraftiga 30 bogserångare uppe i de norrländska hamnarna minst 9, som ha lika stor maskinstyrka och sannolikt samma isbrytarförmåga som den av mig förut omnämnda isbrytaren här i Stockholm. Jag vill för min del säga, att om Stockholms stad, naturligtvis på vissa villkor, tillåte sin isbrytare att bryta upp isen norrut, så skulle resultatet nog i vissa fall kunna bliva gynnsamt och erfarenhet vinnas. Nu har jag emellertid svårt att tro, att det förefinnes något så allmänt behov i detta avseende för Norrlands vidkommande, undantagandes likväl i fråga om trämasseexporten, ty i den punkten vill jag icke opponera mig.

Ang. anskaffande av en isbrytare för Norrlands-kusten.
(Forts.)

Herr Palmstierna talade vidare om iskartor och sade, att vi kunde precis veta, hur isen låg, och att därför isbrytaren kunde passa den del av kusten, där det vid ett visst tillfälle vore svårt att komma fram. Jag får dock för min del säga, att jag tror icke, att iskartor hjälpa så mycket härvidlag, ty isen packar nog i alla fall ihop sig och driver sin väg trots iskartorna. Nej, det är nog den praktiska synpunkten, som man här får taga hänsyn till, och enligt erfarenhet driver isen hela vägen längs kusten, och man kan därför icke hänge sig åt den förhoppningen, att en eller annan isbrytare skall kunna hålla denna sjöfart öppen.

Jag har icke alls konfererat med exportörer i denna sak, utan ser den blott från sjömannasynpunkt, och framför allt har jag då velat påvisa, att man icke får se allt för optimistiskt på denna fråga. Jag har icke motsatt mig en utredning, men jag anser, att, om kammaren nu beslutar en utredning, man då även bör ha klart för sig, att man icke kan vänta något så stort resultat i nationalekonomiskt hänseende av vad en sådan utredning kan föra med sig, detta naturligtvis under förutsättning, att man därvid vill taga någon hänsyn till de sjöfarandes egen ståndpunkt i detta fall.

Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa.

Herr Palmstierna: Jag vill blott säga, att jag är herr Olofsson mycket tacksam, för att han vill tillerkänna mig egen-

Ang. anskaf-
fande av en
isbrytare för
Norrlands-
kusten.

(Forts.)

skapen av att ha fantasi. Tyvärr är jag icke i tillfälle att returnera den artigheten till *honom*. Jag vill vidare säga, att herr Olofsson i detta fall tager alldeles fel, ty anledningen till den här motionen var den diskussion, som fördes på arbetarförmedlingskonferensen, där respektive föreståndare för de olika arbetsförmedlingarna meddelade sina iakttagelser om, huru nu ifrågasvarande förhållanden inverkade på arbetsmarknaden. Detta gav mig första impulsen att tänka på saken. Sedermera har jag satt mig i förbindelse särskilt med trämasse- och sågverksindustrierna och fick då höra, att detta ärende redan tidigare varit uppe till behandling. Hur stor fantasi jag än må ha, så kan jag, herr Olofsson, ändå icke fantisera ihop stora möten inom olika näringsgrenar eller uttalanden av handelskammare och dylikt — det tror jag icke.

Herr Sommelius: Herr talman! Det gäller här en sådan fråga, där statsmakterna skola befordra näringslivets, handels och sjöfartens intressen. Men den frågan ligger icke på det sätt, som herr Olofsson i Digernäs framhållit, utan för min del tror jag, att han alldeles misstagit sig beträffande hela detta ärende, då han anser, att staten i detta fall icke har några skyldigheter. Jag för min del däremot anser, att det är ett mycket stort statsintresse att försöka på något sätt stödja de strävanden, som göra sig gällande för att i någon mån underlätta affärsförbindelserna med de genom en sträng vinter från sjökommunikationer avstängda norrländska hamnarna, och kan detta intresse på något sätt befordras genom det ringa anslag å 5,000 kronor, som här föreslås i herr Palmstiernas motion, anser jag, att Riksdagen icke bör sluta öronen till härför, utan offra dessa 5,000 kronor för en utredning av frågan. Det kan hända, att denna utredning kan väcka intresse hos dessa norrlandsstäder, så att de i sin mån även bidra till att sätta norrlandshamnarna i något livligare förbindelse vintertid med övriga delar av landet.

Jag vill särskilt gent emot herr Indebetou säga, att frågan om isbrytare för Norrland icke är så lätt att lösa för de små orter, som det här gäller, ty det är en ganska dyrbar affär för ett samhälle att åtaga sig att anordna en isbrytning i sin hamn och för övrigt längs sina kuster.

Jag är av den uppfattningen, att kammaren ingalunda binder sig för ett framtida beslut genom att bifalla nu föreliggande motion, till vilken jag för min ringa del anser mig böra lämna min röst.

Herr Öberg: Herr talman! Att statsmakterna ha viss skyldighet gentemot de orter i vårt land, som lida brist på kommunikationer och att där träda hjälpsamt emellan, är väl intet tvivel underkastat, och Riksdagens flerfaldiga beslut ha ju mer än

en gång burit vittnesbörd härom. Men skola statsmakterna verkligen på ett gagneligt sätt kunna komma dessa avlägsna bygder och landsändar till hjälp, tror jag, att statsmakterna få röra sig på ett helt annat område, än vad man här talar om. Jag är norrländsk skärgårdsbo, som hela mitt liv levat i skärgården och har därför en smula blick för och erfarenhet om de svårigheter, som understundom uppstå, när det gäller att höst- och vartid tränga sig in genom isbelagda farleder. Mer än en gång har jag varit i tillfälle att se, hurusom man då måste röra sig med snart sagt oerhörda krafter, om man skall kunna göra sig till segervinnare över naturens stora motståndskraft, och jag tror därför, mina herrar, att om man nu skall besluta sig för en åtgärd, sådan som i herr Palmstiernas motion ifrågasättes, måste man på förhand göra klart för sig, att här behöves en utomordentligt stark utrustning, eljest lär man icke vinna det avsedda målet. Ty naturförhållandena där uppe, i synnerhet höstetid, äro sådana, att då kärnisen fryser ganska fort meterdjupt, så är det icke någon småsak att tränga sig genom densamma. Jag har mer än en gång sett, hurusom man genom dessa skärgårdsleder dygn efter dygn med ganska starka isbrytare fått hålla på och forcera sig fram, ehuru isen icke varit så stark eller så djupt frusen, som man tänker sig den vara vid den tid, då den skulle forceras med de kraftiga isbrytare, som nu ifrågasättas.

Under min vistelse hemma i påsk satte jag mig i förbindelse med åtskilliga erfarna män på sjöfartsområdet, sjökaptener och lotsar, och — jag vill säga detta till bestyrkande av vad kapten Indebetou sagt — när jag framställde den frågan, huruvida de för sin del kunde tro på möjligheten av att nå de syftsmål, som i herr Palmstiernas motion ifrågasättas, fick jag enstämmigt det svaret: ingalunda, de funno det nämligen för sin del icke möjligt, åtminstone icke med rimliga medel. Skulle mot deras förmodan någon framgång kunna ske och förväntas härutinnan, skulle det vara förenat med så oerhörda kostnader, att de togo för givet, att statsverket skulle mer än en gång betänka sig härvidlag. Jag vill därför, då jag har en sådan syn och uppfattning på denna sak, säga, att hur välvillig denna tanke än är för Norrlands vidkommande, så tror jag, att den praktiskt taget icke har någon betydelse för oss. Vilja herrarna fortfarande såsom hittills gång efter annan förhjälpa oss där uppe uti våra nordliga bygder med bättre och vidgade kommunikationer, så ha herrarna mer än ett rikligt tillfälle att utnyttja denna sin välvilja utan att beträda ett område sådant som detta. Jag tror därför, att en sådan utredning, om det eventuellt bleve en sådan, hur välvillig den än må erkännas vara, dock icke i stort sett skulle gagna oss. Jag har också förfrågat mig hos trävaruexportörerna, och även de ha styrkt mig i min uppfattning i

Ang. anskaffande av en isbrytare för Norrlands-kusten.
(Forts.)

Ang. anskaffande av en isbrytare för Norrlands-kusten. detta hänseende, att de för sitt vidkommande icke skulle ha någon nytta av den ifrågasatta åtgärden.

(Forts.) Vad arbetarna beträffar, vilka måhända särskilt varit föremål för herr Palmstiernas omtanke, vill jag säga, att, såsom jag ser saken, icke heller de ha att förvänta sig någon nytta av denna åtgärd, ty skulle segellederna medelst isforcering med starka isbrytare bli öppenhållna en längre tid av året under höst och vår, såsom här ifrågasatts, så utsträcker den tid, under vilken de skulle vara i arbete så pass väsentligt, att de förtjänster, som de nu ha under en kortare tid, uttjänjdes så att säga mera och bleve icke av den betydelse, som de nu äro. Då till följd av förkortad tid arbetet skall forceras, äro arbetarne nu i tillfälle att lättare betinga sig en högre betalning, och det är ur den synpunkten, som jag icke heller tror på någon fördel för deras vidkommande i detta fall.

Då jag har en sådan syn på saken, måste jag, herr talman, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å samma hemställan samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kamraren bifallen.

Punkterna 41—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. tullverket.

Punkten 47, angående tullverket.

Kungl. Maj:t hade i punkten 49 av huvudtiteln föreslagit Riksdagen att

dels, med godkännande av utav departementschefen förordade ändringar i tullverkets stater, för år 1914 bestämma anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp av 5,976,650 kronor att såsom förslagsanslag utgå,

dels medgiva, att för år 1914 till avlöning åt de tjänstinnehavare, vilkas innehavande befattningar antingen bibehölles i den nya organisationen eller därstädes ersattes med befattningar i lägre tjänstegrad, men vilka komme att kvarstå å äldre stat, finge disponeras avlöningarna vid motsvarande befattningar i den nya staten, samt

att, därest innehavare av tjänst, som med år 1914 bleve indragen, måste överföras på indragningsstat, till avlöning åt honom för år 1914 måtte av de å anslaget till tullverket anvisade medel användas så stort belopp, som motsvarade hans intjänta lön enligt 1913 års stat;

dels ock slutligen att antaga vid statsrådsprotokollet fogat förslag till ändring i gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning.

*Ang. tull-
verket.
(Forts.)*

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft dels en inom Andra kammaren av herr *Bengtsson* i Göteborg väckt motion, nr 122, däri hemstälts, att Riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning i årets statsverksproposition om inrättande på ordinarie stat av en ny kontrollörstjänst vid tullkammaren i Göteborg, samt att Riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning om uppförande på extra stat från och med den 1 mars 1913 av sex nya kontrollörstjänster och tio nya kammarskrivartjänster samt för år 1914 av nämnda tjänster jämte ytterligare två nya kontrollörstjänster och fyra nya kammarskrivartjänster;

dels ock en inom Andra kammaren av herr *Ödman m. fl.* väckt motion, nr 176, däri hemstälts, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t behagade föranstalta en undersökning i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionen föreslagits, för erhållande av fullständig utredning angående den inverkan på den svenska handelsflottans skeppsumgälder, ett eventuellt återinförande av engelska skeppsmätningssystemet skulle utöva, samt därefter för Riksdagen framlägga resultatet av denna undersökning; samt att Riksdagen måtte för bestridande av kostnaderna för en sådan undersökning anslå ett belopp av 7,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med avslag å herr *Bengtssons* samt herr *Ödmans m. fl.* förenämnda motioner, den förres i vad den avsåge å ordinarie stat uppförda tjänster, måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition

a) med godkännande av vid utlåtandet fogat förslag till utgiftsstater för tullverket för år 1914 bestämma anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp av 5,976.150 kronor att såsom förslagsanslag utgå;

b) medgiva, att för år 1914 till avlöning åt de tjänsteinnehavare, vilkas innehavande befattningar antingen bibehölles i den nya organisationen eller därstädes ersattes med befattningar i lägre tjänstegrad, men vilka komme att kvarstå å äldre stat, måtte disponeras avlöningarna vid motsvarande befattningar i den nya staten, och

att, därest innehavare av tjänst, som med år 1914 bleve indragen, måste överföras på indragningsstat, till avlöning åt honom för år 1914 måtte av de å anslaget till tullverket anvisade medel användas så stort belopp, som motsvarade hans intjänta lön enligt 1913 års stat; samt

c) antaga ett vid utlåtandet fogat förslag till ändring i gäl-

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

lande avlöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokal förvaltning samt kust- och gränsbevakning.

Vid punkten funnos emellertid fogade reservationer:

av herrar greve *F. Olsson Wachtmeister*, *Kvarnzelius*, *O. Jons-son*, friherre *Gripenstedt*, greve *Klingspor*, friherre *Falkenberg*, friherre *J. G. Beck-Friis*, *Strömberg* och *C. G. Ekman*, vilka yrkat, att generaltulldirektörens avlöning skulle i avlöningsstaten för generaltullstyrelsen uppföras på följande sätt: lön 8,500, tjänstgöringspenningar 3,500, ortstillägg 1,000, summa 13,000, samt att följaktligen anslaget till tullverket skulle utföras med 5,978,150 kronor; samt

av herrar *A. C. Lindblad*, *Lindberg*, *Ström*, *Anderson* i Råstock och *Jansson* i Falun, vilka yrkat, att herr Bengtssons motion nr 122 måtte, i vad den avsåge den ordinarie avlöningsstaten, bifallas på det sätt, att den av Kungl. Maj:t föreslagna staten minskades med en kontrollörstjänst vid tullkammaren i Göteborg, och att sålunda staternas slutsumma minskades med 4,200 kronor till 5.971,950 kronor.

Efter föredragning av *mom. a)* yttrade:

Herr Bengtsson i Göteborg: Herr talman! Jag har väckt en motion i anledning av att Kungl. Maj:t begärt en kontrollörstjänst på ordinarie stat vid tullkammaren i Göteborg. Jag har haft så mycket större anledning att göra detta, som Kungl. Maj:t redan tillsatt en kommitté, vilken fått i uppdrag att utreda, huruvida och under vilka omständigheter man kan införa billigare arbetskraft vid tullverket. Jag förstår nog så väl, varför utskottet icke bifallit denna min framställning. Det har väl i huvudsak varit därför, att Kungl. Maj:t gått synnerligen varsam fram med avseende på den framställning, som blivit gjord av kungl. generaltullstyrelsen. Man har funnit, att i alla de punkter, där styrelsen begärt inrättande av nya tjänster, har Kungl. Maj:t prutat minst 50 procent och ibland mera. En annan anledning har väl varit den gamla käpphästen, som man i flera år ridit på, nämligen den nya tulltaxan. Men i detta fall kan man icke begagna nämnda motiv, ty här gäller det en kontrollörstjänst vid tullkammaren i Göteborg, och jag vill påminna herrarna om, att då tullstaten år 1911 behandlades i denna kammare, uttalades från flera håll en stor missbelåtenhet med det sätt, varpå man i allmänhet går till väga, då man utnyttjar arbetskraften vid tullverket. Man har undvikit så mycket som möjligt att använda den lägre personalen, och jag anser även, att utskottet uttalat detta, om jag så får kalla det, misstroende mot kungl. generaltullstyrelsen, då det redan två år efter den

nya omorganisationen tillstyrkt den av herrar Mossberg och Wallentin framförda motionen.

Att man i Göteborg begärt denna kontrollörstjänst, har man motiverat i huvudsak med att trafiken på Trelleborg—Sassnitz skulle hava ökats under några år så ofantligt mycket som från 10,000 till 15,000 kolly. Man har till och med sagt, att denna tjänst skulle vara förenad med uppbörd. Det förhåller sig emellertid icke på det sättet, annorledes än att nämnda befattningshavare skulle utskriwa räkningar och dylikt. Själva uppbörden verkställer man på annat ställe. Således kan man icke anföra detta såsom huvudorsak åtminstone. Jag för min ringa del har förmärkt, att man under flera år synes begagna den taktiken, att man begärt så höga tjänster som möjligt för att då även ernå bättre löneförmåner för tjänstemän av högre grad. Det har också visat sig, att staten har ökats i ofantlig grad. Man har under ett tiotal år kommit upp till den betydande summan på utgiftsstaten av närmare 6 miljoner kronor, då man för endast 10 år sedan var nere i en utgiftssumma av cirka 3 miljoner kronor. Tullinkomsterna hava ju icke ökats så ofantligt; de ha icke ens ökats med cirka 10 miljoner kronor, räknat även de efter de senaste 10 åren. Under sådana förhållanden anser jag, att man bör gå mycket varsamt till väga, då man inrättar nya tjänster av högre grad.

I nästa punkt hava vi åter samma historia. I denna gäller det inrättande av åtta kontrollörstjänster och fjorton kammarskrivartjänster på extra stat. I fjol beviljade vi åtta kontrollörstjänster och femton kammarskrivartjänster på extra stat. Skall man forcera på detta sätt, när man aldrig någon gräns, och just med anledning av att frågan kommit så långt, att den skall utredas, anser jag mig hava full anledning att yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Odqvist: Motionären har hemställt om avslag å Kungl. Maj:ts framställning angående uppförande dels, på ordinarie stat, av en ny kontrollörstjänst vid tullkammaren i Göteborg och dels, på extra stat, från och med den 1 mars 1913 av sex nya kontrollörstjänster och tio nya kammarskrivartjänster samt för år 1914 av nämnda tjänster jämte ytterligare två nya kontrollörstjänster och fyra nya kammarskrivartjänster. Reservanterna hava emellertid skilt sig från motionären, i det att de anse, att endast förslaget om den ordinarie kontrollörstjänsten bör avslås; däremot skulle de övriga begärda tjänsterna inrättas. Nu vill jag gärna erkänna, att det är en avsevärd tillökning av denna tjänstepersonal, men den har sin grund i tullverkets utveckling i flera avseenden, och Kungl. Maj:t har i fråga om flera av dessa tjänsters tillsättande prutat åtskilligt på vad dels generaltullstyrelsen och dels lokalförvaltningen föreslagit. Jag

Ang. tull-
verket.

(Forts.)

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

kan därför icke finna annat, än att Kungl. Maj:t gått varsamt till väga med avseende på detta förslag, och efter de meddelanden, som man fått från vederbörande verk, och efter den undersökning, som även skett rörande denna sak, är jag fullt övertygad om, att de befattningar, som Kungl. Maj:t föreslagit, äro nödvändiga.

Jag skall be att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Lindberg: Jag har i denna punkt icke kunnat följa vare sig statsutskottets majoritet eller den ärade motionären på göteborgsbänken. Jag har vid behandlingen av detta ärende kommit till den uppfattningen, att i vad det avser de avslagsyrkanden på Kungl. Maj:ts förslag, som herr Bengtsson gjort, har han enligt min mening rätt i fråga om tillsättande av de nya kontrollörstjänsterna. Men i fråga om tillsättandet av kammar skrivartjänsterna har jag däremot fått den uppfattningen, att det i allt för stor utsträckning användes s. k. extra kammar skrivare vid tullverket. Då det helt naturligt för dessa människor är en synnerligen stor ekonomisk fråga att vinna befordran från extra till ordinarie tjänst, och då det efter allt att döma är ett ganska stort behov av dessa tjänstemän på dessa platser, förmenar jag, att här bör Riksdagen tillmötesgå den begäran, som av Kungl. Maj:t är framställd. Vad däremot angår tillsättandet av kontrollörstjänsterna, synes det mig, som om frågan låge på det sättet, att, ehuru väl jag medger, att Kungl. Maj:t har ganska betydligt satt ned det av generaltullstyrelsen begärda antalet tjänster, men då, såsom förut erinrats av motionären, det pågår en utredning om i huru hög grad det användes s. k. överkvalificerat arbete inom tullverket, och då det är en från flera håll framställd förmodan, att så är förhållandet, synes det mig, som om man utan olägenhet för tullverket skulle kunna vänta med tillsättande av kontrollörstjänster, där sådana äro nödvändigt behöfliga, till dess denna utredning föreligger. Det är detta, som givit mig anledning att gå med reservanterna i detta ärende.

Jag skulle här vilja tillägga den önskan, att det skulle vara synnerligen tillfredsställande, om man inom tullverket ville gå fram mycket varligt, när det är fråga om tillsättande av s. k. extra personal. Genom att i mycket stor utsträckning använda och tillsätta extra personal, skapar man detta stora, om jag så får säga, proletariat, som i lång tid får gå såsom extra för en synnerligen liten avlöning. Detta tillstånd kan naturligtvis icke vara annat än synnerligen oförmånligt såväl för dem själva som för verket.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen.

Herr Röing: Jag har begärt ordet i denna punkt för att yttra mig om ett par yrkanden, som framställts från tulltjänstemännens sida, men som icke föranlett Kungl. Maj:t att till årets Riksdag framkomma med någon proposition. Det är först och främst den fråga, som jag vid ett par föregående riksdagar här i kammaren motionerat om, nämligen nödvändigheten av att tulltjänstemännen liksom tjänstemännen vid vissa andra verk erhålla dyrortstillägg, om de tjänstgöra på sådana platser, där ett dylikt tillägg är berättigat och befogat. Kungl. Maj:t tillsatte på sin tid sakkunniga, som skulle utreda denna fråga, och som vi alla veta, har utredningen ävenledes slutförts av de sakkunniga, och dessa hava hemställt, att tjänstemännen vid vissa tullstationer skola erhålla dyrortstillägg. Jag hade hoppats, att Kungl. Maj:t skulle inkomma till årets Riksdag med proposition i denna fråga, men så har ännu ej skett. Finansministern är tyvärr icke nu närvarande — jag antager, att han är i Första kammaren, där huvudtiteln samtidigt behandlas. — I annat fall skulle jag framställt det spörsmålet, om Riksdagen icke i år har någon proposition att vänta i ärendet.

Det har meddelats mig, att en av orsakerna, om proposition ej i år skulle komma att föreligga, skulle vara den, att en del tjänstemän vid vissa tullstationer ha inkommit till finansministern med påpekande, att utredningen skulle vara bristfällig, i det att de tullstationer, vid vilka de vore i tjänstgöring, borde upptagas i en högre klass, än de sakkunniga föreslagit. Ja, kommer en sådan framställning från tulltjänstemännens eget håll, varav framgår, att utredningen skulle vara bristfällig, då undrar jag icke på om finansministern icke inkommer med någon proposition i ämnet till årets Riksdag. I så fall hoppas jag emellertid, att denna fråga blir ytterligare utredd och att utredningen blir så snart slutförd, att proposition skall föreligga vid 1914 års riksdag, och att Kungl. Maj:t då kommer att föreslå, att dyrortstillägget skall retroaktivt utgå från den 1 januari 1914.

Vaktmästarna hos generaltullstyrelsen hava likaledes anhållit att få sina inkomster förbättrade. De anhålla nämligen, att förste vaktmästaren skall likställas med uppsyningsman i tullförvaltningsavdelningen i Stockholm och vaktmästare med vaktmästare därstädes. Generaltullstyrelsen har ock uttalat sig till förmån för denna framställning och framhåller, att den finner fortfarande, att avlöningen för ifrågavarande tjänstemän är synnerligen knappt tilltagen och att någon höjning av densamma med hänsyn till den tendens till ökningen av levnadskostnaderna, vilken alltjämt gjorde sig märkbar, är väl behövlig. Finansministern har emellertid icke ansett sig kunna inkomma till Riksdagen med förslag i denna fråga, emedan utredningen rörande denna sak icke vore till fyllest. Jag vågar även rörande denna framställning uttala den förhoppningen, att frågan blir så

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

snart utredd, att proposition i ämnet skall kunna föreligga vid 1914 års riksdag.

När jag nu, herr talman, fått ordet och då här såväl av en av mina bänkkamrater, herr Bengtsson, som av den siste ärade talaren yrkats avslag å Kungl. Maj:ts proposition och statsutskottets hemställan, vad beträffar inrättandet av en kontrollörstjänst i Göteborg, så skall jag taga mig friheten yttra några få ord rörande denna sak.

De skäl, som föranlett först och främst tullkammaren i Göteborg att inkomma med förslag om inrättande av en ordinarie kontrollörstjänst vid nämnda tullkammare, återfinnas i den kungl. propositionen å sid. 264 och 265, och jag hoppas, att var och en av denna kammares ledamöter, som genomläst, vad sjunde huvudtiteln innehåller under denna punkt, är överens med Kungl. Maj:t och utskottets majoritet därom, att synnerligen tungt vägande skäl föreligga för att bevilja det av Kungl. Maj:t i berörda hänseende begärda anslaget. Det framgår bland annat, att den debiterade uppbörden uppgår till icke mindre än 3 miljoner kronor, och dessutom framhålles en hel del ytterligare skäl. Generaltullstyrelsen har begärt, att flere nya tjänster skulle inrättas, men som herrarna finna av den kungl. propositionen, har finansministern högst betydligt begränsat det antal nya tjänster, som generaltullstyrelsen föreslagit, och jag anser i likhet med statsutskottet, att Kungl. Maj:t med mycken varsamhet avfattat den framställning, som i förevarande hänseende är gjord, och endast yrkat på, att den oundgängligt nödvändiga ökningen av personalen nu skall komma till stånd.

Jag förstår så väl herr Bengtssons uppfattning, att, när Riksdagen bifallit den motion, som han väckte här i kammaren förlidet år, nämligen att en utredning skulle komma till stånd, huruvida icke överkvalificerad arbetskraft användes i tullverket, ingen ny plats borde skapas inom detta verk, innan nämnda utredning blir slutförd. Jag var tyvärr förhindrad att vara inne i kammaren vid behandlingen av herr Bengtssons motion, men jag tror, att det näppeligen var någon, som yttrade sig i frågan, utan att kammaren utan diskussion och votering gick med på utskottets hemställan, mot vilken jag även icke hade något att invända.

Men hade jag varit närvarande, skulle jag icke underlåtit påpeka, att inom tullverket icke blott överkvalificerad arbetskraft användes, utan att man inom detta verk även kan tala om underkvalificerad sådan. Och det går icke an, mina herrar, att hindra tillsättandet av det antal kontrollörstjänster och andra tjänster av högre grad, som är för tullverket oundgängligen nödvändigt. Jag anser, att Kungl. Maj:t härvidlag begärt så litet, att det vore mer än märkvärdigt, om icke denna kammare

skulle bifalla Kungl. Maj:ts hemställan och utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, yrkar bifall.

*Ang. tull-
verket.
(Forts.)*

Herr Ström: Herr talman, mina herrar! Då jag står antecknad såsom reservant vid utskottets utlåtande i denna punkt, anser jag det vara min skyldighet att säga några ord.

Anledningen till att jag icke kunnat biträda det förslag, som här är framställt om ökat antal kontrollörer, är helt enkelt den, att Riksdagen ända sedan den sista löneregleringen år 1910 kom till stånd uttalat den önskan, att en fullständig utredning måtte åvägabringas, huruvida icke det användes överkvalificerad arbetskraft inom verken. När nu en sådan utredning förestår, så anser jag, att man icke behövt hava så bråttom med att tillsätta ännu flera högre tjänstemän.

Jag är övertygad om, att, när denna utredning framkommer, man kan få ett förslag, som är mera grundat på vad som verkligen behöves, och till dess tror jag att det skulle vara klokast, att man icke tillskapade flera högre tjänster.

Beträffande kammarskrivarne har jag jämte de övriga reservanterna icke gjort något annat yrkande än bifall till vad utskottet föreslagit. Men jag anser däremot, att med inrättandet av de föreslagna kontrollörstjänsterna bör tills vidare anstå, till dess den nämnda utredningen blivit verkställd. Det är med anledning därav som jag tror, att vi göra klokast i att nu bifalla den reservation, som är fogad vid utskottets utlåtande och till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Wiklund i Brattfors: Herr talman! Den fråga, som här närmast blivit berörd av såväl motionären som reservanten herr Lindberg, avser inrättandet av en ny kontrollörstjänst vid tullkammaren i Göteborg. Om man granskar den utredning, som återfinnes i den kungl. propositionen, angående förhållandena vid tullkammaren i Göteborg, så tror jag, att man ganska snart skall vara övertygad därom, att en sådan tjänst är behöfvig. Tullkammaren yttrar nämligen: »En synnerligen viktig underavdelning av tullkammaren utgjorde numera nederlags- och transitexpeditionen, i det att debiterad tull för gods, uttaget från nederlag, uppginge till belopp, som, fränsett Stockholm och Malmö, överstege varje annan tullkammares i riket hela uppbörd. Så utvisade nederlagsjournalernas slutsumma för år 1911 en debiterad tull av 3,360,759 kronor. Vidare handlades vid denna avdelning av tullkammarexpeditionen allt till Göteborg ankommande transitgods, vilket godsslag efter Trelleborg—Sassnitzroutens tillkomst med varje år ökades — från 10,993 kolti med en tull av 155,965 kronor år 1907 till 15,629 kolti med en tull av 308,462 kronor år 1911.

Med anledning av denna ökning i arbetet hade ju också

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

tullkammaren i Göteborg begärt att få två nya kontrollörstjänster inrättade vid tullkammaren, men såväl generaltullstyrelsen som vederbörande departementschef begränsade detta krav till inrättandet av allenast en ny kontrollörstjänst. Jag tror sålunda, att man måste bli övertygad om behovet av denna nya tjänst. Det må visserligen vara sant, att det kan vara svårt att bilda sig en riktig uppfattning om, huruvida det kan behövas ytterligare tjänstemän vid de olika tullkamrarna, men jag anser i alla fall, att man icke får alltför mycket begränsa antalet av de tjänstemän, som man på grund av den förebragta utredningen måste anse vara behövliga.

Då jag vidare anser, att Kungl. Maj:t här gjort ett allvarligt försök att så mycket som möjligt begränsa kravet på nya tjänstemän, kan jag för min del icke finna annat, än att det är tillräckligt att bifalla vad utskottet här föreslagit, och yrkar jag sålunda bifall till statsutskottets hemställan.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Larsson: Herr talman, mina herrar! I denna punkt på sjunde huvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit inrättandet inom generaltullstyrelsen av en särskild skeppsmättningsavdelning. Nu förhåller det sig så egendomligt, att författningar rörande skeppsmättningsväsendet handläggas inom sjöförsvarsdepartementet, medan däremot tillämpningen av dessa författningar och kontrollen över denna tillämpning tillkommer organ under finansdepartementet.

Utskottet har ställt sig avvisande mot det förslag Kungl. Maj:t framlagt till ett organiserande av en central skeppsmättningskontroll, och de skäl, som av utskottet anförts, göra det nödvändigt för mig att såsom föredragande i mål rörande skeppsmättningsförfattningarna här säga några ord med anledning av utskottets utlåtande.

Utskottet tillråder Riksdagen att på denna punkt göra ett principuttalande i fråga om vilkendera grundregeln, som bör vara gällande i författningar rörande vårt skeppsmättningsväsende. I och för sig förefaller det ju vara ganska egendomligt, att utskottet vill på det material, som föreligger för utskottet, och det material, som föreligger för kamrarna, söka förmå Riksdagen att intaga en principståndpunkt för eller emot i ett spörsmål av den mest invecklade beskaffenhet och svårlösta natur.

Utskottet säger sig hava blivit tveksamt om, huruvida den engelska skeppsmättningsregeln bör införas i våra skeppsmättningsförfattningar, och anser, att frågan om införandet av den engelska skeppsmättningsregeln numera skulle vara i annat läge än vid den tidpunkt, då myndigheterna yttrade sig över densamma. Såvitt jag kan förstå, är det ett fullständigt misstag, att denna fråga nu skulle befinna sig i ett helt annat läge än vid nämnda tidpunkt. Visserligen är det sant, att det inkommit petitioner

från ett stort antal redare med begäran, att den engelska skeppsmättningsregeln icke skulle antagas, men därigenom har frågan ingalunda kommit i något annat läge än det, vari den befunnit sig förut.

Det här är en mycket gammal fråga. Den nu gällande skeppsmättningsregeln, den så kallade tyska — en mycket oegentlig benämning, eftersom den icke tillämpas i Tyskland — infördes hos oss 1881, men det dröjde icke många år därefter, förrän det gjordes framställning till Kungl. Maj:t från skeppsredarehåll om införande av den engelska skeppsmättningsregeln. Även då gjordes det protester däremot. Meningarna ha varit lika delade hela tiden inom skeppsredarekretsar.

År 1902 tillsattes inom sjöförsvarsdepartementet sakkunniga för att verkställa revidering av skeppsmättningsförfattningarna under förutsättning, att den tyska eller, som man rättare bör säga, den svenska skeppsmättningsregeln fortfarande skulle tillämpas. År 1907 hade de sakkunniga avslutat sitt arbete. Omedelbart därefter, på våren 1907, inkom till Kungl. Maj:t petitioner från ett flertal skeppsredare i Stockholm, Göteborg och Gäfle med begäran, att den engelska skeppsmättningsregeln måtte bli hos oss införd. Samma år hade Sveriges redareförening vid årsmöte i Göteborg denna fråga till behandling och beslutade ingå till Kungl. Maj:t med hemställan om införande av den engelska skeppsmättningsregeln. Men det är att märka, att meningarna även då voro delade bland skeppsredarna, ty från minoriteten bland skeppsredarna inlämnades till Kungl. Maj:t en motpetition, däri det anhölls, att den engelska skeppsmättningsregeln icke måtte antagas. Meningarna stodo lika skarpt emot varandra då som nu och som de antagligen komma att allt framgent göra. År 1908 interPELLERADES dåvarande departementschefen av skeppsredaren Dan Broström, som önskade få veta, om icke inom den närmaste tiden kunde förväntas, att den engelska skeppsmättningsregeln bleve antagen. Allt detta föranledde tillkallandet av nya sakkunniga med uppdrag att revidera skeppsmättningsförfattningarna under förutsättning av införandet av den engelska regeln. Det är dessa sakkunniga, som nu avslutat sitt arbete, och det föreligger i form av ett utarbetat förslag. Nu har samtidigt kommit protest mot antagandet av den engelska skeppsmättningsregeln.

Utskottet menar, att den engelska skeppsmättningsregeln skulle vara behäftad med vissa olägenheter. Utskottet redogör icke närmare för vilka dessa olägenheter skulle vara, så att det har varit svårt att veta, vilka erfarenheter utskottet haft att åberopa, men de sakkunniga hava icke fördolt, att införandet av den engelska skeppsmättningsregeln skulle i viss mån komma att inverka ogynnsamt på förhållandet mellan svenskt och utländskt tonnage i utländsk fraktfart. De sakkunniga säga, »att det

*Ang. tull-
verket.*
(Forts.)

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

engelska mätningssystemets föreskrifter angående undantag av överbbyggnader och avdrag för vissa rum i dessa skulle för närvarande på grund av fartygens konstruktion verka, i stort sett, något till nackdel för den svenska sjöfarten jämförd med den utländska». Men de sakkunniga påvisa också, att detta är ett förhållande, som håller på att försvinna, ett övergående förhållande, som icke så synnerligen länge torde komma att äga bestånd.

Vill man se, vari detta skulle ligga, denna förskjutning till nackdel för det svenska tonnaget, har man att söka upplysningar därom i vissa uträkningar, som de sakkunniga verkställt, uträkningar, som gjorts av en sakkunnig, som själv är motståndare till den engelska skeppsmättningsregeln. De sakkunniga gå ut från att segelflottans avgiftspliktiga dräktighet icke komme att förändras genom övergång till den engelska skeppsmättningsregeln, i allt fall i så ringa mån, att man kan alldeles bortse därifrån. Vid jämförelse mellan svenskt och utländskt tonnage ha de sakkunniga därför utelämnat segelfartygen. Om man tar inkomsten av fyr- och båkavgifter, det är nämligen den avgiftspost, som spelar den största rollen i detta fall, så visar det sig, att dessa avgifter, som år 1908 uppgick för ångfartyg till 1,616,363 kronor, fördelade på det svenska tonnaget med 749,693 kronor och på det utländska tonnaget med 866,670 kronor, skulle, om den engelska regeln nämnda år varit gällande, hava minskats för det svenska ångbåtstonnaget med 19,3 % och för det utländska med 21,7 %. Minskningen skulle således blivit något mindre för det svenska än för det utländska tonnaget. Hela minskningen skulle hava utgjort 333.229 kronor. Då man emellertid går ut från att statsverket icke skall vidkännas någon förlust på övergången till den engelska skeppsmättningsregeln, utan att avgifterna in summa skola bliva desamma, skulle således därtill erfordras en reglering av taxorna, så att avgiften höjdes från 25 öre till 31 öre per ton för ångfartyg. En sådan höjning skulle hava föranlett ökning på det svenska tonnaget med 199 kronor inalles. Det skulle vara hela den ökning, som skulle ha fallit på det svenska tonnaget år 1908, under förutsättning att vi då haft den engelska skeppsmättningsregeln, och en avgift av 31 öre per ton — 199 kronor. Däremot skulle det utländska tonnagets avgifter samma år ha uppgått till 25,476 kronor mindre än det, vartill det i verkligheten uppgick. Man ser, att det är en viss förskjutning till det svenska tonnagets fördel. Då är frågan, om detta är ett förhållande, som i och för sig bör tillmätas den vikt, att man därför icke skall övergå till en annan mättningsregel. Nu kanske jag bör, för att lugna dem, som till äventyrs befara, att segelflottan skulle bli proportionerligt sämre ställd, nämna, att, då de sakkunniga föreslagit en ökning från 25 öre till 31 öre per ton för ångfartyg, de även

föreslagit, att segelfartygen skulle bibehållas vid nuvarande taxa och att, om avgifterna för ångfartygen skulle bibehållas vid nuvarande 25 öre per ton, avgiften för segelfartyg skulle nedsättas. Syftemålet har sålunda varit att bibehålla den nuvarande proportionen mellan segelflottan och ångfartygsflottan. Emellertid synes av det nu sagda, att staten icke har något som helst fiskaliskt intresse av vare sig den ena eller den andra regeln. Det kan vara staten likgiltigt ur ekonomisk synpunkt; statens inkomster skulle bliva desamma.

Men frågan bör då bedömas ur allmänna synpunkter i övrigt. En sådan allmän synpunkt förefaller mig vara den, att genom en övergång till den engelska skeppmättningsregeln man skulle kunna vida bättre än som är möjligt med nu gällande regel rättvist fördela avgiftsplikten så, att den komme att drabba fartygen i mån av deras verkliga lastförmåga. Men det är ett annat allmänt intresse, som synes mig vara värt att taga hänsyn till såsom i högsta grad avgörande för denna fråga, och det är förhållandet till den internationella samfärdseln. Den tid är förbi, då den utrikes sjöfarten på Sverige bedrevs huvudsakligen av främmande fartyg. För närvarande är det det inhemska tonnaget, som till högst väsentlig del bär den internationella sjöfarten på Sverige. Då bör det vara av viss betydelse för Sverige att söka komma i så god överensstämmelse med andra sjöfartsidkande nationer på detta område som möjligt och således icke bibehålla ett system, som tvärtom försvårar en överensstämmelse med främmande folk. Sverige intager för närvarande i fråga om skeppmättningsregeln en nästan isolerad ståndpunkt. Med undantag av Belgien och Chile är det för närvarande icke några sjöfartsidkande nationer, som stå kvar på den »tyska» mättningsregeln. Det är denna hänsyn till den internationella samfärdseln, som regeringen framför allt ansett böra tagas. Och ur den synpunkten erbjuder en övergång till den engelska mättningsregeln avsevärda fördelar, fördelar, vilka otvivelaktigt skulle komma den svenska sjöfarten till godo. Just därför, att de nationer, med vilka vi ha den livligaste förbindelsen, Tyskland, Danmark, Norge och icke minst England, ha den engelska mättningsregeln, medan vi ha en annan regel än de, måste våra svenska fartyg för att slippa ommätningar i främmande hamn förse sig med s. k. appendixmätbrev. Dessa mätbrev skulle vara avfattade i huvudsak i enlighet med den engelska regeln, men på grund av våra svenska mättningsförfattningar kan man icke komma därhän, att man erhåller full överensstämmelse. Särskilt i ett fall erbjuda våra s. k. appendixbrev anledningar till ideliga klagomål från utländskt håll. Det är nämligen så, att enligt den engelska regeln finnes en maximibegränsning för vissa rum, som få undantagas från avgifter, rum, som enligt den här gällande mättningsregeln icke äro underkastade en sådan maximibegränsning.

*Ang. tull-
verket.
(Forts.)*

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

Det har nu gjorts en massa anmärkningar från Tyskland mot våra svenska fartygs appendixmätbrev. Det finnes i sjöförsvarsdepartementet förteckning på omkring ett hundratal fartyg, som endast under de senaste 2 åren varit föremål för sådana anmärkningar. Våra myndigheter ha hörts över dessa anmärkningar, och generaltullstyrelsen har förklarat, att en del av de missförhållanden, över vilka klagomål anförts, visserligen kunna förebyggas, men att en stor del äro av den beskaffenhet, att detta icke kan ske utan en omläggning av våra skeppmättningsförfattningar. Det är tydligt, att man såvitt möjligt bör sörja för att vårt svenska tonnage i internationell sjöfart icke må bliva föremål för oupphörigen återkommande anmärkningar. Det synes mig, att den riktigaste vägen att komma därhän är, att man för våra mättningsförfattningar lägger samma grund, som gäller hos de nationer, med vilka vi ha den livligaste samfärdseln, det vill säga den engelska regeln. Genom en kungörelse 1909 har Kungl. Maj:t på framställning av ett flertal svenska rederier medgivit ett slags förskott på den engelska regeln. Det är nämligen medgivet, att vissa överbyggnader finge undantagas från avgiftspliktig dräktighet, och det har varit nödvändigt att medgiva detta. Men skulle Kungl. Maj:t bliva förhindrad att genomföra den engelska regeln, ja, då är det ju tydligt, att detta förhållande måste undergå en ändring, liksom under alla förhållanden det måste vidtagas åtgärder för att de appendixmätbrev, med vilka våra svenska fartyg bliva utrustade, komma att så nära som möjligt ansluta sig till den engelska regeln. Det är mycket sannolikt, att sådana åtgärder skulle komma att medföra icke så litet ökade omgälder för svenska fartyg i främmande hamn, och det är kanske icke utan betydelse, att av samtliga de omgälder, som vila på den svenska sjöfarten på grund av avgiftspliktig dräktighet, ungefär tre fjärdedelar lära utbetalas i främmande hamn och endast en fjärdedel i svenska hamnar.

Nu är det ju icke frågan om skeppsmättningsregeln, som föreligger till Riksdagens avgörande, utan det är fråga om en central kontroll över skeppsmättningsförfattningarnas efterlevande. Denna fråga sammanhänger ju naturligtvis med den förra. Det är klart, att om man vill gå till en verklig revision av våra skeppsmättningsförfattningar, så måste man också taga frågan om mättningskontrollen under överbäggande. På detta område förefinnas lika många olika meningar som beträffande mättningsregeln, och därför står strid om frågan, huruvida det bör vara en centraliserad eller decentraliserad kontroll. Vid denna frågas behandling i statsrådsberedningen har man funnit den centrala kontrollen erbjuda den största fördelen, och det är ju tydligt, att man i detta sammanhang söker bereda en organisation av kontrollorganen, inlemmad i den statsinstitution, där kontrollen naturligt hör hemma, det vill säga generaltullstyrelsen. Härtill

fordras Riksdagens medverkan, och det är detta som är anledningen till att Kungl. Maj:t på denna punkt av sjunde huvudtiteln har föreslagit uppförande av löneförmåner åt den personal, som skulle inom tullstyrelsen bilda skeppsmättningskontrollavdelningen. För närvarande bekostas sjömetningskontrollen av förslagsanslag, och med anvisande av detta förslagsanslag har Kungl. Maj:t fria händer att organisera kontrollen, som finnes lämpligast. Men det är ju tydligt, att då komma dessa kontrollorgan att fortfarande som hittills stå på extra stat, och det kan ju icke vara lämpligt, att dessa tjänstemän icke skulle komma på ordinarie stat såsom alla andra. Nu har utskottet ansett, att om denna centrala kontroll skulle vara påkallad, så vore detta så gott som uteslutande på grund av en övergång till den engelska regeln. Det är ju alldeles klart, att i samband med arbetet på en revision av mättningsförfattningarna har också denna fråga kommit, men att icke kontrollens anordnande i och för sig är beroende på den ena eller andra mättningsregeln, bör väl framgå därav, att majoriteten av 1902 års sakkunniga, som fått i uppdrag att verkställa revision av författningarna på grund av den tyska regeln, stannat vid att förorda införandet av en sådan kontroll; det var även då en reservation. Sålunda är frågan om kontrollen icke så oupplösligt förbunden med frågan om mättningsregeln, som utskottet tycks antaga.

För min egen del skulle jag finna det mycket beklagligt, om Riksdagen nu skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag att ordna mättningskontrollen på ordinarie stat och efter principen centralkontroll. Men jag skulle finna det ännu mera beklagligt, om Riksdagen, sådant läget nu är och så skiftande och stridande, som meningarna på detta område äro, skulle anse sig med utskottet såsom auktoritet och utan tillgång till det material, som väl bör fordras för att kunna bedöma denna fråga, böra göra ett principiellt uttalande om vilkendera regeln skulle komma att läggas till grund för det fortsatta arbetet på en revision av mättningsförfattningarna. Jag finner det helt naturligt, att utskottet härvidlag känner sig tveksamt, liksom det är naturligt att också Andra kammaren känner sig tveksam, men det heter ju, att i tveksamma fall skall man icke döma. Ett godkännande av utskottets förslag skulle innebära ett principiellt ståndpunkttagande i en synnerligen invecklad och synnerligen svår fråga, och jag skulle vilja hemställa till kammaren, därest kammaren icke skulle anse sig kunna bifalla Kungl. Maj:ts proposition, om kammaren icke skulle anse det lämpligt att i denna fråga icke intaga en principiellt bestämd ståndpunkt utan hellre stryka den motivering, som utskottet föreslagit. Det har ju väckts motioner, som tvivelsutan varit förestavade av tveksamhet om den engelska regelns lämplighet för våra förhållanden, men dessa motioner äsyfta endast en fortsatt utredning. Jag undrar verkligen, om

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

kammaren handlar välbetänkt, om den, som sagt, på utskottets auktoritet fattar principiell ståndpunkt i ett spörsmål, som, väl att märka, för närvarande icke ligger under Riksdagens huvudsakliga avgörande. Som jag nämnt, ha meningarna hela tiden varit delade. I 20 år har tvistats, om denna mättningsregel är den riktiga, och det kommer väl att tvistas därom i minst 20 år till. Jag skall tillåta mig hemställa, att kammaren icke måtte intaga någon ståndpunkt i en fråga, som nu icke är hänskjuten till Riksdagens avgörande, utan att, även om kammaren icke anser sig kunna bifalla Kungl. Maj:ts proposition, kammaren åtminstone måtte stryka utskottets motivering.

Herr Lindberg: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet har uttryckt sin förvåning över det egendomliga i att statsutskottet gjort ett principiellt uttalande i skeppsmättningsfrågan, då det här egentligen gäller frågan om organisationen av sjömättningskontrollen. Jag må säga, att om det ligger något egendomligt i detta, då är det icke utskottets skuld utan Kungl. Maj:ts, därför att Kungl. Maj:t har på grund av sakernas läge sammanblandat frågan om organisationen av skeppsmättningskontrollen och frågan om införandet av den engelska skeppsmättningsregeln. Utskottet har i denna fråga icke gjort något annat uttalande än att det säger: »Vid dylikt förhållande och då man alltså synes böra ställa sig ganska tveksam i fråga om lämpligheten av att hos oss införa den engelska skeppsmättningsregeln, har utskottet, som icke anser den föreslagna skeppsmättningskontrollen vara fördelaktigare än den nuvarande under nu inom landet rådande regler för skeppsmätningen, för sin del funnit sig sakna skäl att för närvarande biträda en organisation, som synes vara i huvudsak avsedd för beredande av väg för införande av den engelska skeppsmättningsregeln.» Jag kan icke finna, att detta är något så synnerligen starkt principuttalande. Vi ha endast uttryckt vår tveksamhet angående den engelska skeppsmättningsregeln införande. Herr statsrådet har uppehållit sig synnerligen länge vid de skäl, som tala för den engelska skeppsmättningsregeln. Jag skall då börja med att litet skärskåda de skäl, som förmått statsutskottet att avslå det av Kungl. Maj:t framställda förslaget om organisation av skeppsmättningskontrollen. Det synes framgå av statsverkspropositionen rörande sjunde huvudtiteln, att man vid avfattandet av denna proposition velat tillmötesgå önskingarna om en centralisation av sjömättningskontrollen sålunda, att för generaltullstyrelsens granskande verksamhet skulle upprättas en särskild avdelning, benämnd skeppsmättningsavdelningen, med en skeppsmättningsöverkontrollör och skeppsmättningskontrollör. Det är sålunda meningen att flytta över två skeppsmättningskontrollörer på ordinarie stat, av vilka den ene, skeppsmättningsöverkontroll-

lören, skulle vara ledamot av generaltullstyrelsen. De två övriga skeppsmättningskontrollörerna, som finnas i Malmö och Sundsvall, skulle då naturligtvis jämväl komma ur räkningen.

Nu råder det egendomliga förhållandet, att den centralisation av skeppsmättningskontrollen, man här begärt, förefaller mig vid den undersökning, jag kunnat göra i denna fråga, hava existerat ända sedan 1875; sålunda i 38 år skulle denna av Kungl. Maj:t begärda centralisation redan ha existerat. Det finnes i förordningarna om skeppsmättningskontrollen stadgat, att denna skeppsmättningskontroll skall stå under överinseende av generaltullstyrelsen, och det är å generaltullstyrelsens kanslibyrå dessa ärenden föredragas. Skeppsmättningsöverkontrollören har skyldighet att föredraga alla hithörande ärenden, och det är chefen för kanslibyrån, som är föredragande inför generaltullstyrelsen. Alla skeppsmättningsmål avgöras på det sättet, och det synes mig, att detta icke precis kan sägas vara något som hänger på lösa boliner. Alla skrivelser angående skeppsmättnings, alla cirkulär, alla blanketter, allt möjligt utgår från generaltullstyrelsen, alla anmärkningar, som göras mot skeppsmätarna, avgöras slutligen av tullstyrelsen, och till och med om det är fråga om anmärkningar, som skola medföra rättegång, gå de genom generaltullstyrelsen. Det har inträffat flera gånger, att i fråga om sådana mål, som ha avgjorts av generaltullstyrelsen och som man icke velat besvara Kungl. Maj:t med, målens avgörande sedermera inom skeppsmättningskretsar ansetts som prejudikat.

Det är vidare stadgat, att alla skeppsmättningsbevis skola skickas till generaltullstyrelsen, och jag tycker, att däri borde man kunna säga ligger den enhetliga kontroll, som av Kungl. Maj:t begärts. Det har visserligen framställts önskemål om, att dessa skeppsmättningsbevis skola inskickas varje månad i stället för, som nu sker, varje år, och det är bara besynnerligt, att icke denna enkla åtgärd för länge sedan vidtagits.

Det är på grund av dessa skäl, och då det från flera så kallade sakkunniga har uttalats önskvärdheten av bibehållandet av den så kallade lokala skeppsmättningskontrollen, som utskottet ställt sig betänksamt mot den av Kungl. Maj:t föreslagna omorganisationen, och det är av denna anledning, som statsutskottet funnit sig föranlett att avstyrka vad Kungl. Maj:t begärt.

Då man inom intresserade kretsar, t. ex. sjöfartsnäringskommittén, föreslår icke allenast, att den lokala kontrollen skall bibehållas, utan man till och med föreslår löneökning åt de lokala kontrollörerna, synes mig detta innebära, att man från det håll, där man borde vara synnerligen intresserad av dessa saker, har att räkna med mycket starka förord. Därtill kommer även, att lotsstyrelsen, som också hörts i denna fråga, för sin

*Ang. tull-
verket.
(Forts.)*

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

del yttrat, att den anser, att det nuvarande systemet med lokala kontrollörer är bättre än det av Kungl. Maj:t föreslagna.

Nu är, som sagt, denna organisationsfråga på ett underligt sätt sammanknippad med frågan om den engelska skeppsmättningsregelns införande. Om Riksdagen beslutar i enlighet med vad statsverkspropositionen säger, så innebär Riksdagens bifall till den omorganisation av skeppsmättningskontrollen, som är föreslagen, att Riksdagen även uttalar sin mening angående den engelska skeppsmättningsregelns införande.

Jag skall, herr talman, ehuru det kan synas litet egendomligt av en man, som icke kan räkna sig som fackman på detta område, ändå be att få säga ett par ord om vad jag vid denna frågas behandling kunnat inhämta angående den engelska skeppsmättningsregeln.

Det är visserligen sant, som det anförts av herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet, att stora krafter varit i rörelse i långa tider för att få i Sverige införd den engelska regeln, men det är lika sant, att statsutskottet här givit uttryck åt de mycket stora betänkligheter, som på senare tiden hava kommit fram på sjöfartsnäringsens område mot det system, som har bildats till följd av den engelska mättningsregelns existerande. När man tagit något litet kännedom om detta och blivit i tillfälle att se, till vilka resultat man kan komma med avseende på denna skeppsmättningsregel, så bör det sannerligen icke förundra någon, att utskottet ställt sig tveksamt, som det givit uttryck åt i sitt utlåtande. Under den engelska mättningsregelns existens har det utbildat sig en så att säga kapplöpning särskilt inom redarekretsar och inom skeppsbyggeriverksamhetens område, gående ut på att i fartygen åstadkomma så kallade fria rum i den allra största utsträckning, det vill säga man tävlar om att minska det avgiftspliktiga tonnaget i allra största utsträckning, och det har gått så långt, att man har även från håll, där man förut varit intresserad av den engelska regelns införande, på senare tiden ställt sig ganska betänksam mot densamma.

Herr statsrådet förmenade, att vi här i Sverige borde visa tillmötesgående mot eller försöka ställa oss på samma ståndpunkt, som övriga sjöfarande nationer, då vi snart sagt vore de enda, som stode kvar vid vår gamla skeppsmättningsregel, och herr statsrådet syntes förmena, att det vore nödvändigt för oss, att det vore vår plikt gentemot andra sjöfarande nationer att antaga denna skeppsmättningsregel. Men då man har sett, vilka betänkliga följder denna regels införande drager med sig, må jag verkligen ha skäl fråga: är det nödvändigt eller är det nyttigt, att Sverige tillägnar sig ett system, där man synes kappas om, vem som skall vara värst i att uppfinna, jag vågar kanske icke använda ordet bedrägliga, men där man vill kappas om att uppfinna alla möjliga knep för att undandraga sig de avgifter,

som de sjöfarande måste vidkännas, och där den har den största utsikten att segra, som är mest hänsynslös och minst besvärad av samvetsbetänkligheter?

Jag har i min hand ett förslag från en engelsk firma, däri man till svenska skeppsredare erbjuder ångbåtar till salu. I det ena av dessa förslag gäller det en båt, som lastar 240—250 ton. I fråga om den båten har man nedbringat det avgiftspliktiga tonnaget till 69 ton. I det andra fallet gäller det en annan båt, som lastar 260—265 ton, och där har man bringat ned det avgiftspliktiga tonnaget till 18 ton. Man ser sålunda, att på den mindre båten det avgiftspliktiga tonnaget är större än på den större båten, och när man med sådana exempel för ögonen ser, vilka slutledningar man kan komma till, är det icke att undra på, att utskottet velat ställa sig betänksamt mot denna skeppsmättningsregels införande. Nu är det visserligen sant, att till utskottets behandling även förelåg en motion av herr Ödman m. fl., och denna motion, däri det uttrycktes stora betänkligheter mot den engelska mättningsregels införande, slutar med yrkande om en föregående utredning, innan denna regel skulle införas här i landet. Det var stor benägenhet på avdelningen för att förorda bifall till denna av motionären begärda utredning, men då utskottet tyckte sig anse, att huvudfrågan på denna punkt var skeppsmättningskontrollens organisation och icke skeppsmättningsregels införande, så stannade utskottet slutligen vid att med de betänkligheter, som det yttrat vis-à-vis den engelska mättningsregeln, hemställa om avslag å skeppsmättningskontrollens omorganisation, och vid sådant förhållande ansåg sig utskottet också icke böra annat än hemställa om avslag å den motion om utredning, som här förelåg till behandling.

Jag kan i föreliggande fall icke komma till annat resultat än vad utskottet kommit till, och jag vill sålunda, herr talman, i denna punkt yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Som herrarna veta, har numera hädangångne kapten Ödman i kammaren framburit en motion i denna fråga, och då han icke nu kan försvara denna motion, må det vara mig tillåtet att såsom medmotionär säga några ord.

Jag skall då genast förklara, att jag icke har lika stor sjövana och lika stor insikt på detta område, som kapten Ödman hade, och kanske därför icke är mäktig att framhålla de skäl, som han skulle kunnat framföra till försvar för motionen.

Herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet yttrade, att han kände sig tveksam om införandet av den engelska regeln, och han trodde också, att kammaren torde vara tveksam; han trodde också, att motionärerna voro tveksamma, därför att de här föreslagit en undersökning. För min del får jag säga,

*Ang. tull-
verket.*
(Forts.)

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

att jag icke alls är tveksam om den skada, som den engelska mätningsregeln kunde medföra, ifall den infördes, men jag tänkte som så, att det är bäst att få utredning till stånd, som kunde skingra tveksamheten hos kamrarna och hos herr statsrådet, när det gäller bibehållandet av den regel, som vi ha här i Sverige. Jag trodde nämligen och tror fortfarande, att det riktigaste sättet är att få en fullständig och ordentlig utredning till stånd, däri tydligt bevisas, vilket av systemen, det tyska, som vi ha, eller det engelska, som skulle ha företräde. Nu har här av herr sjöministern framhållits såsom det starkaste skälet för införande av den engelska regeln, att den användes bland nära nog alla sjöfarande nationer, det är förutom Sverige, endast Belgien och Chile, som ha den tyska regeln. Men herr statsrådet glömde nämna, att den engelska regeln i andra länder införts under mycket olika förhållanden och i mycket olika utsträckning. Åtminstone ha såväl Förenta staterna och Frankrike som Ryssland infört den engelska regeln med väsentligt stora förändringar, vilket gör, att då andra nationers fartyg, uppmätta enligt den engelska regeln, komma dit, de delvis måste underkasta sig ommätning. Dessutom fordrar Suezkanal-kompaniet, att de fartyg, som passera Suezkanalen, skola ha dess regel, som är helt olika den engelska; och länderna vid Donau-mynningen samt Grekland ha särskilda regler. Man kan därför icke påstå, att det blott är Sverige, Belgien och Chile som ej ha den engelska regeln, ty många länder ha visserligen infört den engelska regeln till namnet, men under helt olika förhållanden. Det råder alltså icke någon enighet om den engelska mätningsregeln. Vore förhållandet så, att alla makter på internationell väg överenskommit om en viss regel, då skulle jag anse, att även Sverige vore skyldigt gå med på den regeln, men så länge icke någon sådan överenskommelse är träffad, utan England ensam föreskrivit denna regel och säkerligen kommer fram med förändringar av denna regel, så tror jag, att skäl icke föreligga för Sverige att avstå från den regel det har och införa denna nya. Frågan är därför den: vilken regel är för den svenska sjöfarten den lämpligaste och fördelaktigaste? I det fallet vill jag blott nämna, att, om den engelska regeln här skulle införas i den svenska regelns ställe, Sverige skulle enligt sakkunniges beräkning i avgifter av utländska fartyg årligen förlora cirka 200,000 kronor, och denna förlust skulle i viss mån drabba de svenska fartyg, som genom ommätning efter den engelska regeln skulle få högre tonnage.

Nu säga alla, att denna förändring icke avser segelfartyg utan endast ångfartyg. Och det framhålles, att enligt de sakkunniges förslag icke direkt påbjödes ommätning av svenska fartyg. Det är nog riktigt, men var och en, som känner till att hur liten förändring av inredningen, som än vidtages å svenska fartyg, dessa måste ommätas, han kan med visshet förutsäga,

att om än en ommätning icke direkt påbjudes för segelfartygen vid införande av den engelska regeln, de dock inom kort bli underkastade ommätning och sålunda komma under den engelska regeln, och det är dessutom för alla klart, att alla äldre ångfartyg och segelfartyg få efter den engelska regeln högre tonnage än de nu ha. Nu har beräknats, att efter ommätning enligt den engelska mättningsregeln, svenska fartyg skulle få cirka 15 procents högre tonnage än de ha, men en del utländska fartyg skulle enligt den engelska regeln få cirka 50 procents lägre tonnage än de ha. Detta innebär tydligt, vilka nackdelar införandet av den engelska skeppsmättningsregeln skulle ha för svenska fartyg.

Nu kan man medgiva, att det kan vara vissa obehag med att hava tvenne mätbrev, ett i Sverige enligt den svenska regeln och ett för utlandet enligt den engelska regeln. Men detta appendixbrev hava de flesta svenska fartyg redan skaffat sig, och det är fortfarande gällande i de utländska hamnarna, så några obehag i den vägen tror jag knappast existera.

Ett annat förhållande är, att i Tyskland missnöje är rådande med den engelska regeln. Tyska skeppsbyggareförbundet hade i november 1912 ett sammanträde, där tre- à fyrahundra personer voro samlade, och dessa uttalade sig på det kraftigaste för en ändring och för revision av den engelska mättningsregeln. Av de där närvarande, bland vilka det även fanns herrar från Stockholm, var det icke mer än en enda, som talade för den engelska regelns bibehållande i Tyskland, och det var det tyska tullverkets skeppsmättningsöverkontrollör. Påståendet att i Tyskland missnöje icke skulle vara rådande med den engelska regeln förfaller alltså helt och hållet med den upplysningen, att så sent som i november 1912 hållits ett oppositionsmöte för att få ändring i denna regel.

Nu säger herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet, att han icke kan förstå, att frågan nu har kommit i ett annat läge än den hade för fyra à fem år sedan. Jo, den har kommit i ett helt annat läge; ty då uttalade sig den stora majoriteten av Sveriges skeppsredare för övergång till den engelska regeln. Då föranstaltades också om en utredning av frågan om införande av denna regel, och utredningskommittén fick icke i uppdrag att undersöka fördelarna av den engelska regeln i jämförelse med den svenska, utan den fick endast i uppdrag att inkomma med förslag angående införande av den engelska regeln. Men vissa personer föranstaltade ändå om en utredning på privat väg för vissa fartyg, icke för handelsflottan i dess helhet; och denna senare utredning utmynnade däruti, att om den engelska regeln infördes, den skulle bli till stor nackdel för den svenska sjöfarten. Då inträffade, att flertalet av Sveriges redare kastade om och intogo en helt annan ståndpunkt än de förut intagit; och den dag i dag är, är den stora majoriteten av Sve-

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

riges redare emot införandet av den engelska regeln. Detta är väl en väsentlig förändring, och nog kan man säga, att frågan härigenom kommit i ett annat läge.

Jag vet väl, att av dessa huvudredare många icke intaga en bestämd ståndpunkt. De vilja hava en utredning i enlighet med den av herr Ödman m. fl. väckta motionen; och jag måste beklaga, att statsutskottet avstyrkt den motionen, ty den innebär enligt min mening bästa sättet att få klarhet. Men då Första kammaren redan har avslagit motionen, så är det väl icke lönt för mig att yrka bifall till densamma, då den ju genom Första kammarens beslut redan är fallen.

Nu rör ju den föreliggande frågan icke direkt skeppsmätningen, utan endast skeppsmätningkontrollen, som man vill ha ordnad för införande av den engelska regeln. Herr sjöministern har sagt, att denna organisationsförändring kan ske utan hänsyn till den engelska regeln. Ja visserligen; men de sakkunnige, som tillkallats för frågans behandling, säga ju i sitt yttrande, att det icke behöver vara tal om något förändrat kontrollsystem. För min del tror jag, att den nuvarande ordningen med lokal kontroll är mera effektiv än vad en central kontroll i Stockholm skulle vara, vilken ju under alla förhållanden icke skulle vara något annat än en papperskontroll.

Det har vidare här yttrats, att vi icke hava en central skeppsmätningkontroll; men jag tror verkligen, att vi redan nu hava en kontroll, som är centraliserad till en avdelning inom generaltullstyrelsen. Där behandlas ju alla frågor från hela skeppsmätningverket; och därför tror jag, att den kontroll, som där är centraliserad, kan hava samma fruktbärande verkan som den nu föreslagna centrala kontrollen.

Jag skall icke längre uppehålla tiden för kammaren, då här äro flera andra talare, som anmält sig till att få ordet. Jag skall endast, i frågans nuvarande läge, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Indebetou: Herr talman, mina herrar! Ehuru det kan vara vågat att ställa kammarens tålmod på ytterligare prof i denna för flertalet av kammarens ledamöter föga intressanta fråga, kan jag dock icke underlåta att med några ord belysa den frågan, enär jag anser, att den icke under debatten fått den fullständiga belysning, som den dock är värd.

Herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet anförde, att denna fråga är invecklad och svårlöst, och att den kommer att så förbli allt framgent. Däri vill jag fullständigt instämma med honom; men när han säger, att frågans läge icke har förändrat sig, och att det sålunda icke kan vara anledning för redarna att frånträda den ståndpunkt, som de en gång

intagit, eller för utskottet att ställa sig avvisande till frågan, då kan jag icke följa honom.

Herr statsrådet anförde också, att de petitioner, som kommit fram från redarehåll, icke alls skulle influera på frågans läge. Jag hoppas, att detta yttrande icke betyder, att han anser sig äga rätt totalt ignorera desamma. Detta vore nämligen högst beklagligt, ty dessa petitioner representera dock en avsevärd del av Sveriges tonnage. Jag säger detta, ehuru jag för min personliga del icke sympatiserar med petitionärernas uttalande; men jag anser, att när en sådan opinionsyttring kommer från dem, som detta förslag drabbar hårdast, bör detta vara skäl att betänka sig ännu en gång, innan man går fram på den väg, som är dem så mycket emot.

Vidare yttrade herr statsrådet, att det vore en så obetydlig ökning, endast 199 kronor, som, enligt den av kommittén verkställda utredningen, detta ombyte av mätningssystem skulle medföra för det svenska tonnaget. Ja, mina herrar, detta låter som om det hela vore en bagatell; och vore det så, att detta vore det verkliga förhållandet, och att reformen gällde för alla fartyg i samma grad, då vore det också en bagatell. Men så är icke förhållandet; utan när man vet, att den nedsättning av det avgiftspliktiga tonnaget, som de svenska fartygen genom denna engelska mätningens införande skulle få, i medeltal uppgår till 19,4 procent, och man tillika vet, att den föreslagna ökningen av fyr- och båkavgifterna går till 25,9 procent, då är det ju tydligt, att en del av våra svenska fartyg få denna höjning, utan att det gör dem något i ekonomiskt avseende, under det att de andra, de som få en mindre reducering än både 25 och 19 procent ända ned till 10 eller 12 procent — det är de äldsta fartygen — komma att drabbas av denna ändring i mycket väsentlig grad, och då kan man icke undgå att fråga sig: har man rätt att införa ett system, som kommer att försvåra utövan- det av rederinäringen för de äldre och mindre bärkraftiga fartygen? De stora moderna fartygen, mina herrar, hava bara fördel av detta, icke så de äldre.

Det är denna synpunkt, som gjort mig så ofantligt betänksam; och ehuru jag förut, innan kommitténs sakliga utredning var synlig, hade den uppfattningen, att det skulle vara tjänligt för Sveriges sjöfart att införa den engelska mätningens regel, så har jag dock på grund av de sakskaäl, som anförts, delvis ändrat mening, och särskilt på grund därav, att denna kommitté icke presterat en rent ekonomisk utredning, en utredning i detalj av hur denna regel skulle verka för de respektive fartygen, utan tagit dem i klump och därmed skurit såväl moderna som gamla fartyg över samma kam, vilket ju icke kan vara rätt.

Nu har herr Öman m. fl. i en motion försökt att i någon mån råda bot för detta genom att begära en fortsättning av

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

den utredning, som är gjord av kommittén. Sifferuppgifter, mått och dylika saker finnas; det behövs huvudsakligen bara uträkning. Utredningen behöver icke bli någon stor och dyrbar apparat. Det är nämligen så, att dessa petitioner, som kommit fram från redarehåll med klagomål över det tilltänkta införandet av den engelska skeppsmättningsregeln, äro baserade dels på misstankar och dels på den privata utredning, som vissa redare gjort, men båda gående därpå ut, att redarne skulle komma att bli illa ställda, om den engelska regeln infördes. Det finnes ett kustrederi här, som enligt verkställd utredning skulle komma att få 30,000 kronors ökade utgifter på grund därav, att det till en avsevärd del har gammalt tonnage; och ett par rederier i Göteborg, som hava delvis modernt och delvis gammalt tonnage, skulle bara i sin egenskap av redare för passagerareångare i trade på utlandet få vidkännas en ökning av 7,000 à 4,000 kronor per år. Man får under sådana förhållanden icke förtänka de andra, de små redarna, om de bli tveksamma inför en sådan situation och tänka: om den nya regeln kommer att drabba de stora redarna så, hur skall den då icke drabba oss med våra mindre moderna fartyg?

Nu är det beklagligt, att utskottet sammanblandar herr Ödmans motion angående utredning med sitt avslagsyrkande å organisationsfrågan. Men man hör ju tydligt av de anföranden, som från statsutskottets sida här hållits i dag, att utskottet varit mycket sympatiskt stämt emot den utredningen, och vi hörde även, att herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet ansåg, att det vore oklokt av kammaren att i dag fatta någon position för eller emot den engelska mättningsregeln. Ja, uttala vi oss för utskottets betänkande, som det är, med motivering och allt, så är det detsamma som ett uttryck för att denna kammare i likhet med Första kammaren uttalar sig emot den engelska mättningsregeln. Uttala vi oss däremot för bifall till utskottets hemställan med avslag å motiveringen — vilken i förbigående sagt visserligen i huvudsak berör denna skeppsmättningskontroll — men bakom ligger mättningsregeln, det måste vi ha klart för oss, så hava vi då visserligen endast avslagit den av Kungl. Maj:t begärda ändringen i organisationshänseende, men även då skulle kammarens ställning till denna mättningsregel vara klargjord. Jag anser det emellertid vara en viss fara att här i dag uttala sig för utskottets förslag, oavsett om man tar motiveringen med eller icke. Ty det ger dock Kungl. Maj:t, om icke makt — som han ju redan har — så kanske anledning till att ändå införa den engelska mättningsregeln, och då utan att göra någon vidare utredning. För att här kunna stilla den oro, som inom dessa svagare redarekretsar befunnits råda i denna sak, anser jag, att det vore lyckligast, om kammaren ville bifalla herr Ödmans begäran om utredning, samtidigt som kammaren beslöte bifall

till utskottets förslag men avslag å dess motivering. Då hade kammaren icke bundit sig genom något som helst uttalande för eller mot den engelska skeppsmättningsregeln; och redarna och de intresserade hade tillfälle att få fullkomligt klara fakta för bedömandet av frågan: hur kommer detta att verka för oss ekonomiskt? Nu är detta klart endast för ett fåtal redare, som haft råd och förtänksambet nog att bekosta verkställandet av en sådan utredning i vad dem själva angår. Men varför icke tänka på alla de andra? Det hela skulle ju endast gälla en utgift på 7,000 kronor.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Ödman m. fl. väckta motionen, med avslag på utskottets motivering men med bifall till dess kläm, det vill säga avslag å den kungl. propositionen.

Herr Palmstierna: Jag skall be att få säga några ord i denna fråga. Här diskutera vi ju i kammaren ganska ofta frågor om tull- eller frihandel, frågor om pålagor på den allmänna samfärdseln. Men förutom vad som finnes i tullagstiftningen är det ju åtskilliga andra umgälder, som man också bör taga hänsyn till, när det gäller samfärdseln, umgälder, som mången gång spela en roll, som man icke tänker på i den allmänna ekonomiska politiken, men som kunna ha mer att betyda än de tullsatser, som sättas på vissa slag av varor.

När man står på den ståndpunkten, jag gör och anser, att den allmänna samfärdseln bör underlättas så mycket som möjligt, och därför har sympatier för frihandelssträvandena, ligger det ju mycket nära till hands att också sympatisera med tanken på att åstadkomma ett uniformt system för mätning av fartyg, så att man får likartade pålagor, bestämda efter samma princip i olika länder. Det är följaktligen enligt mitt förmenande ett principiellt sett alldeles riktigt resonemang, som herr sjöministern här har fört, då han talade om, att vi borde söka få till stånd ett uniformt system, till vilket den svenska sjöfartsnärningen borde anpassa sig. Men detta är en sak för sig.

Sedan ha vi det andra spörsmålet: är den *engelska* regeln av beskaffenhet att kunna utgöra grundvalen för detta system? Det är där, man kan tillåta sig att vara litet tveksam. Nu säger herr sjöministern, att den engelska regeln användes så gott som över hela världen med endast få undantag, varför Sverige skulle komma i en isolerad ställning genom att icke antaga den. Men detta är icke alls förhållandet. Gå vi till England till att börja med, så, ja vad menas egentligen med den engelska regeln? Ja, den ändras litet då och då, mången gång i tysthet, och man blir ganska överraskad över att se hur den tillämpas i praktiken. Den är således redan i och för sig icke fullt stabil, utan undergår förändringar litet emellan. Redan detta gör, att man ju

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

kan vara tveksam om regelns användbarhet. Gå vi till andra länder, t. ex. vår östra granne Ryssland, så skola vi finna, att man där införde regeln 1903, men övergav den 1910. I fråga om Tyskland, så är det alldeles riktigt, som man här har nämnt, att den engelska regeln tillämpas där, men det råder en ganska stark opposition mot densamma, och i Hamburg har det stora Schiffsbautechnische Gesellschaft tillsatt en femmannakommitté i syfte att verkställa utredning angående de ändringar, som nu äro behöfliga, enär systemet icke längre lämpar sig för de tyska förhållandena, och i fackmannakretsar i övrigt i Tyskland har en stark opposition gjort sig gällande mot den engelska regeln. Gå vi till Belgien, så befinnes det, att man i Antwerpen, som ju är den tredje staden i ordningen i fråga om handelsomsättningen i världen, använder samma system som i Sverige, och våra mätbrev gå mycket bra där. Hur ställer sig frågan i Amerika, den stora nationen. Ja, jag har här två certifikat framför mig och av dessa framgår, att medan ett fartyg i ena fallet blir 3,300 ton, mätt enligt den engelska regeln, så blir det ungefär 4,800 ton enligt den amerikanska regeln. Således, icke ens där tillämpas den engelska regeln konsekvent, utan det är en högst betydande skillnad. — Och i Frankrike? Där har man ett franskt system.

Vi sakna följaktligen ett system, som på grund av sin egen beskaffenhet är ägnat att tillämpas över hela världen, och det omnämnda systemet är icke heller tillämpat över hela världen, såsom man på grund av framställningar från statsrådsbanken möjligen skulle kunna förmoda. Vi kunna beklaga detta, men det är ett faktum, som man får lov att räkna med.

Härmed faller vad herr sjöministern ansåg vara den avgörande punkten i hela frågan. Vi äro benägna för att antaga ett uniformt system, men detta system är icke utbildat, vi äro icke mogna för saken ännu. Låt de stora nationerna gå före, och låt oss gärna bidra till åstadkommandet av ett sådant system, men först då enhetlighet blivit uppnådd, kunna vi ansluta oss till detta.

Härtill bör man säga, att en övergång till den internationella regeln skulle, såsom herr Indebetou och andra sagt, åsamka oss stora kostnader för det svenska tonnaget, såväl i svenska som i utländska hamnar. När vidare den engelska regeln, såsom herr Lindberg framhållit, lämnar möjlighet öppen för en massa knep och vi — som äro minst vana att utnyttja dessa knep med »tonnage cheaters» och vad de kallas — äro engelsmännen i det fallet underlägsna, varför vi i alla händelser bli efter i konkurrensen. Ett dylikt system torde därför icke vara lämpligt att använda.

Nu vill jag erinra om en annan sak. Det har uppgivits, att dessa så kallade appendixmätbrev vålla ständiga och upp-

hörliga klagomål. Ja, men för den saken bör man icke oroa sig alltför mycket, utan man bör efterforska, vad som är anledningen till detta, och då skall man finna, att klagomålen väsentligen härröra från Tyskland och i stor utsträckning röra sig om beräkningen av det så kallade båtsmansrumsavdraget. Det är väl rätt sannolikt, att på denna punkt ett tillmötesgående mot tyska önskemål borde kunna införas i vår svenska regel, varigenom man skulle kunna undgå åtskilliga av de trakasserier, som föreligga.

Jag menar således, att den allmänna situationen är sådan, att vi icke gärna böra tänka på att omedelbart övergå till den engelska regeln. För övrigt har inom handelsvärlden en betydande svängning i åsikterna inträtt. Man kan väl förstå, att våra skeppsredare på sin tid, herrar Dan Broström m. fl. och även herr Indebetou voro intresserade av den engelska regeln införande. Men varför? Jo, ty herrarna trodde, att ni skulle förtjäna 20 à 25 procent på det hela, men när det visade sig, att man icke förtjänade något på den, utan att snarare resultatet skulle bli, att man förlorade 250—300 tusen kronor genom denna regel och därtill skulle komma att ligga under i konkurrensen i knepighet, ja, då blev det annat av. Jag har här framför mig eu petition i denna fråga, avgiven till Kungl. Maj:t, och jag måste säga, att den är ganska imponerande. Under sådana förhållanden böra enligt mitt förmenande inga sympatier här uttalas angående den engelska regeln. Man bör avvakta förhållandena.

Men vilket beslut skall då kammaren taga i frågan? Ja, jag får för min del säga, att här har man all anledning vara lika tveksam, som herr Lindberg deklarerade, att statsutskottets ledamöter varit i frågan. Man kan visserligen ganska bestämt säga ifrån, att den engelska mättningsregeln, såsom den nu är beskaffad, bör man icke införa i Sverige, men å andra sidan står man nu på den ståndpunkten, att över huvud taget införandet av ett uniformt mätningssystem är en tanke, som man icke skall avvisa. Då tror jag ändå, att det är principiellt riktigt, att man står på den linjen herr Indebetou föreslår, och jag kan ju då få nöjet instämma med herr Indebetou i denna fråga.

Jag vill sålunda taga statsutskottets kläm utan gillande utav statsutskottets motivering, den del av motiveringen, som avser den engelska regeln, och dessutom vill jag yrka bifall till herr Ödmans m. fl. motion. Jag ber, herr talman, att få framställa yrkande i den riktningen.

Herr Indebetou: Herr talman! Då mitt föregående yrkande icke var fullt klart med hänsyn till vad jag avsåg med motiveeringen, ber jag att få precisera mitt yrkande, vilket alldeles sammanfaller med herr Palmstiernas.

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

Mitt yrkande var ej fullt så tydligt kanske. Jag ber emellertid att få yrka bifall till herr Ödmans m. fl. motion och utskottets kläm men avslag å den del av motiveringen, det stycke, som börjar med ordet »vidkommande» och slutar med »32,000 kronor», vilket just är vad utskottet sagt angående den föreliggande skeppsmättningsfrågan.

Herr Rydén: Herr talman! Jag förstår icke, att när vi äro tämligen ense om att det är en nästan enhällig opinion bland skeppsredarna om, att engelska regeln icke bör komma till användning, det kan tjäna någonting till, att kammaren här bifaller herr Ödmans m. fl. motion i stället för utskottets hemställan.

Nu hava redarna först en gång varit inne på tanken, att de skulle få den engelska regeln, men sedan de fått en utredning och satt sig att räkna efter densamma, ha de funnit, att den engelska regeln skulle uppenbart befria utländska båtar från en del utgifter men däremot verka skadlig för den svenska sjöfarten. Vad skall det då tjäna till, att man bifaller, för resten rent platoniskt, herr Ödmans m. fl. motion, då Första kammaren redan träffat ett avgörande i saken.

Jag tycker, att det är klokast, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan oförändrad.

Herr Lindberg: Jag vill endast påpeka, att den punkt, som herr Indebetou vill borttaga, i huvudsak innehåller statsutskottets avstyrkande av skeppsmättningskontrollen, och att den endast i förbigående snuddar vid själva skeppsmättningsförfarandet. Man kan sålunda icke fullständigt bortrycka denna punkt, utan man måste ersätta den med något annat. Det är som sagt endast detta jag velat påpeka.

Herr Palmstierna: Herr talman! Efter de uttalanden, som blivit gjorda här av herr Indebetou och mig med flere, är det tydligt, att i denna kammare ingen sympati för den engelska mättningsregeln förefinnes, men å andra sidan har man genom ett bifall till herr Ödmans m. fl. motion frågan öppen, så att om tyskarna komma med ett system, noggrant och väl utarbetat, vi kunna reflektera på detta system, så att alltjämt tanken på att få ett uniformt system icke avvisas.

Mitt yrkande, herr talman, avsåg, att vad utskottet nu talat om mättningsregeln skulle utgå.

Herr Rydén: Ja, den frågan, att ifall Tyskland nu skulle hitta på någon ny regel och att man då vill kunna pröva även denna, den frågan hålles ju lika öppen även om kammaren fat-

tar det beslut, som nu är i fråga och som gäller den engelska mättningsregeln.

Nog kunna vi låta statsutskottet ha rätt, när det har rätt i sak, och vi skola icke trassla bort frågan.

*Ang. tull-
verket.*

(Forts.)

Herr Indebetou: Herr talman! Herr Rydén sade nyss, att statsutskottet alldeles givet har rätt i sak, men det är nog icke så alldeles säkert, ty här har konstaterats från statsrådsbänken, att regeringens uppfattning — något som jag instämmer i — om denna mättningsregels nytta eller skada icke är deciderad utan ganska oviss. Då vågar jag påstå, att ej heller statsutskottet har förmåga att precis intaga den ståndpunkten, att den engelska mättningsregeln skulle vara till skada för landet, eller den, att den icke skulle vara det. Statsutskottet kan icke ha större sakkunskap på detta område än redarne åtminstone, och jag vill, som sagt, icke tillmäta statsutskottet den enda sakkunskapen i denna fråga. Jag ber att få vidhålla mitt yrkande i detta fall och känner mig icke alls övertygad av herr Rydéns positiva uttalande. Dem det närmast rör, ha större möjlighet och mera tillfälle att sätta sig in i saken än de utskottsledamöter, som tillfälligtvis fått frågan under behandling.

Sedan överläggningen beträffande nu föredragna moment härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen till en början propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i samma moment och dels på bifall till berörda hemställan med den ändring i lönestaten, som föreslagits i den av herr Lindblad m. fl. avgivna vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Bengtsson i Göteborg, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 47 mom. a) av utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring i lönestaten, som föreslagits i den av herr Lindblad m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

Omröstningen utvisade 94 ja mot 84 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Härefter yttrade herr talmannen: I enlighet med de under överläggningen gjorda yrkandena kommer jag nu att framställa proposition dels på bifall till utskottets hemställan, i vad denna hemställan innefattar avslag å herr Ödmans m. fl. motion, och dels på bifall till det av herr Indebetou framställda yrkandet, som innefattar dels bifall till herr Ödmans motion och till utskottets kläm, dels uteslutande ur motiveringen av den del däri, som innehåller uttalande om den engelska mättningsregeln.

Med anledning därav begärdes ordet av:

Herr Palmstierna, som yttrade: Jag anhåller, att herr talmannen ville framställa proposition särskilt på herr Ödmans m. fl. motion och särskilt på den omtvistade motiveringen i utskottets betänkande.

Härpå anförde:

Herr Westman: Jag ber att få förena mig i herr Palmstiernas sista yrkande. Jag kan egentligen icke se, att dessa två frågor stå till varandra i det samband, att de behöva samtidigt avgöras, och jag finner ingen anledning, varför utskottet så direkt har sammankopplat dem, som utskottet gjort. Herr Ödmans motion avser ju att få en utredning till stånd angående lämpligheten eller icke lämpligheten av att införa den engelska skeppsmättningsregeln, och den andra frågan avser beviljandet av ett anslag för uppförandet av centrala skeppsmättningskontrollörer eller icke. Dessa två frågor äro av varandra fullständigt oberoende, och det torde därför icke föreligga något hinder för, att det i enlighet med herr Palmstiernas yrkande voterar om varje sak för sig.

Herr Odqvist: Herr talman! Jag anser däremot, att herr talmannens uppfattning är den riktiga. Ty herr talmannen har att framställa proposition i enlighet med de yrkanden, som äro gjorda, och herr talmannen har efter min åsikt uppfattat de yrkanden, som här äro framställda, på ett rätt sätt och även framställt proposition i enlighet härmed.

Herr Palmstierna: Man kan ju resonera formellt som herr Odqvist gör, eller att, om en talare framställer ett yrkande av sådan beskaffenhet, att det innebär två olika saker, talmannen kan göra så, att han upptar det som ett enda yrkande, även om det egentligen berör två olika spörsmål. Men vad innebär detta?

Jo, därest denna talare velat ha yrkandet fördelat på två, skulle han beth någon kamrat i kammaren taga upp den ena delen, medan han själv kommer med den andra, och det är ju väl ej lämpligt.

*Ang. tull-
verket.
(Forts.)*

Därför, reelt taget, bör talmannen kunna dela på detta yrkande, i all synnerhet som saken ligger så, att åtskilliga av kammarens ledamöter gärna skulle vilja taga såväl statsutskottets hemställan med gillande av motiveringen som även herr Ödmans motion, och de få icke tillfälle att rösta, som de önska, därest icke den uppdelning av voteringen, som jag och herr Westman föreslagit, blir godkänd.

Härefter yttrade herr talmannen: Då nu yrkande blivit framställt på, att herr Indebetous yrkande skall sönderdelas, så anser jag mig kunna medgiva, att sådan förändring göres, och att sålunda först upptages frågan om herr Ödmans motion oavsett utskottets motivering.

I enlighet härmed gav herr talmannen först propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i vad den avsåg avslag å den av herr Ödman med flera väckta motionen, dels ock på bifall till berörda motion; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen hava flertalets röster för sig. Som votering likväl begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den som vill, att kammaren bifaller ifrågavarande av herr Ödman med flera väckta motion, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit statsutskottets hemställan i vad den avser avslag å berörda motion.

Voteringen utföll med 92 ja mot 78 nej, vadan kammaren bifallit den av herr Ödman med flera avgivna motionen.

Härefter framställde herr talmannen i avseende å motiveringen till utskottets hemställan i punkten 47 propositioner 1:o) på godkännande av utskottets motivering och 2:o) på uteslutande ur samma motivering av den del därav, som innefattade uttalande angående den engelska skeppsmättningsregelns lämplighet; och förklarade sig herr talmannen anse den sistnämnda propo-

Ang. tull-
verket.
(Forts.)

sitionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rydén begärde emellertid votering, i anledning varav följande voteringsproposition nu uppsattes, justerades och anslogs:

Den som vill, att kammaren i avseende å motiveringen till statsutskottets hemställan i punkten 47) av utskottets förevarande utlåtande nr 7 bifaller det under överläggningen framställda yrkandet om uteslutande av den del därav, som innefattar uttalande angående den engelska skeppsmättningsregelns lämplighet, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets ifrågavarande motivering.

Omröstningen utvisade 87 ja mot 62 nej; och hade kammaren alltså beslutit, att ur motiveringen skulle uteslutas den del därav, som innefattade uttalande angående den engelska skeppsmättningsregelns lämplighet.

Mom. b) och c).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. förstärkning av
arbetskrafterna vid tull-
verkets lokalförvaltning.

Punkten 48, angående förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning.

I punkten 50 av huvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning, i enlighet med vad departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 januari 1913 närmare utvecklat, på extra stat för år 1914 anvisa ett belopp av 232,015 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan under år 1913 disponera 65,685 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med avslag å herr Bengtssons i Göteborg ovan omförmälda motion nr 122 i vad den avsåge å extra stat föreslagna tjänster, måtte, för förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 januari 1913 närmare utvecklat, på extra stat för år 1914

anvisa ett belopp av 225,015 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan under år 1913 disponera 58,685 kronor.

Ang. förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokal-förvaltning.

(Forts.)

Herrar *A. C. Lindblad, Lindberg, Ström, Anderson* i Råstock och *Jansson* i Falun hade likväl uti en vid punkten fogad reservation yrkat, att med anledning av herr Bengtssons motion nr 122 Kungl. Maj:ts framställning om uppförande av tjänstemän å extra stat skulle avslås i vad den avsåge uppförande av sex nya kontrollörstjänster från och med den 1 mars 1913 och ytterligare 2 nya sådana tjänster för år 1914 samt att följaktligen det av Kungl. Maj:t föreslagna extra anslaget till förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokal-förvaltning skulle minskas med 57,790 kronor till 165,225 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan under 1913 disponera 36,235 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Bengtsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Oaktat det resultat vi kommo till i föregående punkt tillåter jag mig redan nu förutskicka, att jag även i denna punkt kommer att begära votering.

Den föregående punkten gällde ett anslag av 4,200 kronor, men jag ber att få fästa herrarnas uppmärksamhet på att det i föreliggande punkt enligt reservationen gäller att med en post å 57,790 kronor minska ett begärt anslag, och skulle Kungl. Maj:t för 1913 ytterligare få disponera 36,235 kronor.

Från statsutskottets sida har i huvudsak beträffande nödvändigheten av det begärda anslaget endast framförts tillfredsställelse över, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet begagnat sig av en stor nedprutning i vad kungl. generaltullstyrelsen begärt.

Jag tillåter mig att i detta sammanhang erinra om, att skillnaden mellan kammarskrivares och kontrollörs tjänstgöring icke är någon skillnad alls. Jag tror näppeligen att någon, ens tjänstemännen själva, kan definiera skillnaden i tjänstgöringsförhållandena. Jag är alldeles säker på, att om dessa kontrollörstjänster beviljas, det endast inträffar, att vissa kammarskrivare befordras men komma att sitta på samma stol och göra precis samma arbete, som de gjort förut. Det är uteslutande en lönefråga det här gäller.

Jag har för övrigt i mitt förra anförande gjort åtskilliga erinringar, varför jag nu skulle kunna avstå från ordet. Men jag ber att få nämna om, att vi snart komma att behandla en motion, som avser vissa förenklingar i göromålen inom statens verk och inskränkande av icke behövliga tjänster; det gäller i detta fall herr Åkerlunds motion. Det utskott, som behandlat

*Ang. för-
stärkning av
arbetskrafter-
na vid tull-
verkets lokal-
förvaltning.*

(Forts.)

denna motion, har kommit till det resultat, att det icke kan bifalla densamma, därför att den där berörda frågan är hänskjuten att behandlas av den sittande löneregleringskommittén. Men i förevarande fall har man ju icke det skälet att tillgå, ty rörande tullverket har man en kommitté, som är tillsatt av Kungl. Maj:t för att utreda, huruvida några förenklingar i arbetssättet speciellt där kunna vidtagas och då synes mig icke något hinder föreligga för ett bifall till reservationen. Jag vill icke vidare beröra ärendet, men passar tillfället att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet göra en vädjan, som jag tror man kan säga är en samfärd sådan från tullpersonalen landet runt. Det gäller frågan om dyrortstillägg för denna personal. Jag beklagar, att vid denna riksdag icke kommer fram någon proposition i den frågan, men jag ber att till herr statsrådet få framställa det önskemålet, att, då propositionen framkommer nästa år, så många platser som möjligt bli ihågkomna med dyrortstillägg och även att detta må utgå retroaktivt.

Jag ber, herr talman, att med vad jag sagt få yrka bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Lindberg: Herr talman, mina herrar! Då jag vid behandlingen av föregående punkt fann mig föranlåten att göra några erinringar med avseende å tillsättandet av nya tjänster, men då jag sedermera fann, att mitt då gjorda yttrande egentligen skulle ha kommit på den nu föredragna punkten, ber jag att få rekommendera detta yttrande till benäget påseende även vid denna punkt.

Den långt framskridna tiden gör, att jag nu icke kan göra annat än yrka bifall till den avgivna reservationen.

Herr Odqvist: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre Adelswärd: Jag vill icke onödigtvis förlänga diskussionen, men jag ber att beträffande den föreliggande frågan få erinra om, att lokalförvaltningen begärt betydligt flera tjänster, kontrollörstjänster och andra, än vad kungl. generaltullstyrelsen i sin ordning begärt, och att sedan slutligen Kungl. Maj:t gjort betydlig nedsättning i den framställning, som av generaltullstyrelsen gjorts. Jag är av den meningen, att Kungl. Maj:t har i det fallet gjort så mycket som varit möjligt i avseende å nedprutning på de framställda kraven, och jag vågade icke hemställa om, att ytterligare nedsättning skulle göras.

Vad beträffar behovet av speciellt kontrollörstjänster, har jag sökt ingående undersöka detsamma, och jag har kommit till den

övertygelsen, att dessa befattningar verkligen krävas. Jag vet också, att ifrån statsutskottet liknande undersökning gjorts, och att man där kommit till samma resultat. Jag tror sålunda, att motionären misstar sig, då han säger, att man utan vidare kan slopa dessa befattningar.

Ang. förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokal-förvaltning.

(Forts.)

Beträffande motionärens hemställan till mig rörande dyrortstillägget, vill jag upprepa, vad jag enskilt haft tillfälle meddela honom, att någon framställning rörande denna sak icke kan medhinnas till detta års riksdag, utan att denna angelägenhet måste och bör uppskjutas till nästa riksdag, då denna fråga mycket nära sammanhänger med frågan om dyrortstillägg för posten och andra verk, och det naturligtvis är mycket angeläget att dyrortstilläggsfrågan behandlas på enhetligt sätt, så att icke för ett verk stadgas vissa bestämmelser och andra bestämmelser för ett annat. Detta är orsaken till att icke något förslag i denna sak framkommit till denna riksdag.

Överläggningen var härmed avslutad. I enlighet med därunder gjorda yrkanden framställde herr talmannen nu propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen hava flertalets mening för sig. Men som votering begärdes av herr Bengtsson i Göteborg, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 48) av utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utföll med 73 ja och 69 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 49—54.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 55.

Lades till handlingarna.

Punkten 56.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 57.

Lades till handlingarna.

Punkterna 58—63.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 64.

Lades till handlingarna.

Punkten 65.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Efter härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter skomakaren Carl Gustaf Carlsson från Trosa, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Herr statsrådet *Schotte* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående anslag till bestridande av kostnaderna för en allmän pensionsförsäkring m. m.;

angående vissa ändringar i gällande föreskrifter i fråga om upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen m. m.;

angående pensionsrätt för den så kallade Hjertbergska antikvariern hos vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien; och

angående anslag till dränering och anläggning av trädgård å folkskoleseminariets i Falun tomt.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 13.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av väckta motioner angående utredning och förslag i fråga om upprensning och nyanläggning på statens bekostnad av inre farleder i Bohusläns skärgård; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 39, i anledning av väckt motion angående ersättning till vissa lägenhetsinnehavare för förlust vid bortförande av byggnader från ett till statens järnvägar upplåtet område vid Gellivare. *Ang. ersättning till vissa lägenhetsinnehavare vid Gellivare.*

I en inom Andra kammaren av herr *Sandstedt* väckt, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad motion, nr 43, hade hemställts, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta därom, att även de lägenhetsinnehavare, som på grund av Riksdagens förut fattade beslut icke kunnat erhålla någon ersättning för den förlust, som de lidit genom bortförande av sina byggnader från det till statens järnvägar upplåtna området av kronans överloppsmark omkring Gellivare malmberg, måtte tillerkännas sådan ersättning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter det utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet av

Herr *Sandstedt*, som yttrade: Det är visserligen inte särskilt uppmuntrande att taga till orda vid denna tid på dagen, då kammarens ledamöter äro uttröttade efter den debatt, som hittills förts. Men jag kan dock inte underlåta att be att med några ord få litet närmare belysa innebörden av min motion.

År 1891, då gruvdriften började där uppe i detta samhälle, så fanns det ju egentligen inga som helst bostäder där. Det var endast bolaget, som hade uppfört några stycken baracker, vilka emellertid i förhållande till den folkmängd, som genast strömmade till och som också var behöflig för gruvdriften och järnvägsdriften, voro alldeles otillräckliga och för övrigt även olämpliga. På grund av detta förhållande utvecklade sig saken så, att de, som hade möjlighet därtill, uppförde åt sig egna bostäder. Nu var det ju det olyckliga med detta, att de inte kunde erhålla någon tryggad besittningsrätt till den mark, på vilken de uppförde sina bostäder. Marken var nämligen kronans, och några åtgärder hade inte vidtagits för att på något sätt

Ang. ersättning till vissa lägenhetsinnehavare vid Gellivare.

(Forts.)

ordna byggnadsförhållandena därstädes. Dessa bostadshus kommo alltså att uppföras på ofri grund.

Genom 1899 års riksdagsbeslut blev det sedan ordnat med markförhållandena inom samhället på det sättet, att en del av marken omkring malmfältet uppläts på arrende åt bolaget, och en del avsattes för allmänt bebyggande inom samhället. Detta senare område hade då reglerats enligt en uppgjord stadsplan. En annan del slutligen överläts åt järnvägen att disponera för sina ändamål. På detta område, nämligen järnvägens, var då uppfört ett antal byggnader, och då järnvägsstyrelsen nu fått marken till sig upplåten, så begärde den avhysning av desamma, vilken begäran också blev av Konungens befallningshavande bifallen.

År 1901 blevo därefter en hel del av dessa byggnader rivna. Åtskilliga av dem, som vid detta tillfälle fingo sina bostäder rivna, ingingo då till Kungl. Maj:t med begäran om någon ersättning för den förlust, som de på detta sätt hade kommit att drabbas av. Samma år eller 1901 väcktes inom Riksdagen av herrar Pettersson i Södertälje och Lindhagen en motion om beredande av ersättning åt dem, som hade åsamkats förlust genom rivandet av dessa byggnader. Denna motion kunde då inte föranleda till någon annan åtgärd, än att statsutskottet, som också då hade att behandla detta ärende, för sin del uttalade, det utskottet ansåge, att på grund av billighetsskäl de ifrågavarande personerna borde beredas någon ersättning av statsmedel för sina förluster. Men då vederbörande redan hade ingått till Kungl. Maj:t med begäran om sådan ersättning, så ansåg utskottet, att Riksdagen då för tillfället inte borde avläta någon skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet, utan i det läge, vari frågan kommit, låta densamma av Kungl. Maj:t behandlas. Detta blev också Riksdagens beslut. Men det vill jag särskilt betona, att utskottet verkligen ansåg och även uttalade sig för, att på grund av billighetsskäl ersättning borde lämnas.

Nu blev det emellertid så, att Kungl. Maj:t inte biföll någon enda av de gjorda framställningarna. Detta föranledde herrar Pettersson i Södertälje och Lindhagen att vid 1903 års riksdag återigen väcka en liknande motion som den förutnämnda, och denna nya motion blev nu av statsutskottet på samma grunder, som utskottet anförde år 1901, tillstyrkt. Men på grund av de förut omnämnda framställningar, som gjorts till Kungl. Maj:t 1901, kom nu att i statsutskottets utlåtande och även i den av Riksdagen beslutade skrivelsen till Kungl. Maj:t inrymmas en passus, vari uttalades, att de, som redan hade fått sina krav prövade, icke skulle medtagas inom den nu föreslagna ramen. På så sätt kommo alltså just de, som år 1901 gjort framställning till Kungl. Maj:t, att uteslutas från möjligheten att erhålla någon ersättning för sina lidna förluster.

Jag kanske borde tillägga, att i denna skrivelse meddelade Kungl. Maj:t till Konungens befallningshavande, att de, som begärde ersättning för sina byggnader, skulle inom två månaders tid inkomma till Konungens befallningshavande i länet med begäran om sådan ersättning. Det var då en hel del av dessa lägenhetsinnehavare, som av en eller annan anledning försummade att inom den tiden inkomma till Konungens befallningshavande med sådan begäran. Av den anledningen väcktes sedermera vid 1910 års riksdag en motion med hemställan, att de, som på det sättet hade försummat att inom behörig tid inkomma med framställning om ersättning, skulle få sina anspråk ytterligare prövade. Även denna motion bifölls av Riksdagen, men i beslutet inrycktes då den bestämmelsen, att endast de, som hade försummat att under år 1903 inkomma med framställning, skulle vara berättigade att få sina anspråk ytterligare prövade. Således kvarstår, att de som redan 1901 hade ingått med framställning, men icke fått den beviljad, icke fingo någon möjlighet att komma i åtnjutande av ersättning.

Ang. ersättning till vissa lägenhetsinnehavare vid Gellivare.
(Forts.)

Nu vill jag säga med avseende på billighetssynpunkten i detta fall, att man icke kan säga, att den ene eller den andre av dessa lägenhetsinnehavare var mer eller mindre berättigad till ersättning, ty de som hade uppfört byggnader på detta område voro inga andra än arbetare. Nu förmenar jag, att det är en orättvisa just emot dessa, som byggt sitt hus under samma förhållanden och på samma grunder som de, vilka fått någon liten ersättning, att de icke skulle få någon ersättning. Det kan icke vara rättvist, att de skola lida förlust mer än någon annan.

Jag bör kanske särskilt betona, att det var en tvingande omständighet för vederbörande att uppföra dessa byggnader. Man kan icke säga, att det var så, som det gjordes gällande av Konungens befallningshavande i dess utredning och även av järnvägsstyrelsen i dess utlåtande till Kungl. Maj:t angående denna ersättningsfråga, att de icke borde ha någon sådan ersättning, därför att de utan tillstånd hade uppfört sina byggnader. Jag vill särskilt framhålla, att vid denna tid, då dessa byggnader uppfördes, ingen som helst möjlighet förefanns att för vederbörande erhålla något lagligt tillstånd för uppförande av desamma. Således kan man icke säga, att den ena var mera berättigad att hållas kvar än den andra.

När sedermera en överenskommelse kom till stånd mellan staten och bolaget angående arrendering av marken, blev bolaget skyldigt att lämna ersättning, för så vitt det ville ha den mark, varpå enskilda uppfört byggnader för sina ändamål. Jag vill då särskilt framhålla, att ha statsmakterna ålagt bolaget att lämna sådan ersättning åt dem, som uppfört byggnader på det område, som upplåtits åt bolaget på arrende, så synes det mig

Ang. ersättning till vissa lägenhetsinnehavare vid Gellivare.
(Forts.)

icke berättigat, att Riksdagen sedermera skulle undandraga sig sin skyldighet att själv lämna sådan ersättning åt dem, som uppfört sina bostäder på det område, som nu blev upplåtet åt järnvägen. Det är nu beträffande dem på detta område, som hade fått sina krav avslagna på grund av 1910 års riksdagsbeslut och icke hade möjlighet att få sina framställningar prövade, som jag i motionen begärt, att de skulle få samma rätt. Och jag vill särskilt betona, att de, som ännu icke fått sådan ersättning, äro allesammans arbetare, och många leva under mycket torftiga och knappa förhållanden med ganska stor familj, och de ha naturligtvis genom borttagandet av de byggnader, som de här uppfört åt sig, lidit icke så liten förlust. Det synes mig därför icke vara mer än rättvist, om även de finge åtnjuta den rätt, som andra fått i detta avseende. Här kan ju icke bli fråga om full ersättning, och det har jag i motionen icke heller yrkat på, utan jag har endast hemställt om, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle utverka, att tillfälle bereddades även dessa att på grund av billighetsskäl på samma sätt som övriga få sin ersättning beviljad.

För att icke längre upptaga tiden, ber jag nu endast, herr talman, att få yrka bifall till min motion och avslag å utskottets hemställan.

Herr *Lindhagen* instämde häruti.

Vidare anförde:

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Emot den redogörelse över de faktiska förhållandena beträffande nu föreliggande fråga och den behandling, som frågan rönt vid föregående tillfällen inom Riksdagen, har jag, såvitt jag under det livliga sorlet i kammaren kunde uppfatta motionärens anförande, icke någon invändning att göra. Själva redogörelsen var nog fullkomligt riktig. Men såvitt vi inom statsutskottet kunnat finna, föreligger det mellan motionärens uppfattning och Riksdagens uppfattning i denna fråga en principiell skillnad. Motionären vill, att alla, som haft byggnader uppförda på här ifrågasvarande område, skulle komma i åtnjutande av ersättning för den skada, som förorsakats dem genom tvånget att bortföra dessa byggnader, under det att Riksdagen såväl vid frågans behandling 1903 som vid frågans behandling 1910 har uttalat, dels att Riksdagen icke ansett det vara lämpligt att fatta ett sådant beslut om alla dessa olika fall, utan att fallen borde prövas vart och ett för sig, och dels att de böra prövas ur billighetssynpunkt. Ur den synpunkten har också, som framgår av de upplysningar, vi inom statsutskottet kunnat förskaffa oss, *alla* dessa fall blivit prövade. Riksdagen har otvivelaktigt genom att lägga billighetssynpunkt

ten som den avgörande velat säga ifrån, att i de fall, där ett rent spekulationsintresse eller dylikt varit orsaken till byggnaders uppförande, borde icke någon sådan här ersättning ifrågakomma, men att i de fall, där billigheten kräver det, ersättning borde lämnas. Och, som sagt, ha enligt de upplysningar, vi erhållit, samtliga fallen blivit prövade ur billighetssynpunkt. Således har, vad Riksdagen önskat, här också blivit tillämpat. Av den anledningen har man icke ansett, att nu en annan synpunkt borde läggas på frågan, eller att man nu skulle frångå den tidigare principen och helt enkelt medgiva alla att få denna rätt till ersättning.

Ang. ersättning till vissa lägenhetsinnehavare vid Gellivare.

(Forts.)

Någon som helst utredning har motionären icke heller förebragt, vare sig beträffande det antal, som det här, i händelse av bifall till motionen, skulle komma att röra sig om, än mindre rörande den kostnad, som ett bifall till motionen skulle för statsverket medföra. Beträffande antalet säger visserligen motionären, att det torde komma att röra sig omkring ett tiotal, men, som sagt, någon utredning i detta hänseende har han icke förebragt. Han säger vidare, att med anledning av att antalet är så litet och med anledning av att byggnaderna icke äro värda så mycket, torde det icke komma att bli någon stor summa. I detta senare fall förefinnes icke heller någon utredning.

Jag skall icke, då jag förstår, att kammaren så snart som möjligt önskar få denna debatt avslutad, yttra mig vidare i frågan, utan jag skall med hänsyn till vad jag nu anfört och till vad som återfinnes i statsutskottets betänkande be att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Sandstedt: Herr talman! Med anledning av vad den siste talaren nämnde skall jag be att få säga några ord med avseende på prövningen av dessa billighetsskäl. Denna har försiggått på det sättet, att Konungens befallningshavande har anmodat vederbörande polismyndigheter på platsen att verkställa denna utredning och inkomma med densamma. Den har således varit överlämnad åt dessa herrar, och det är ju alldeles givet, att det icke har kunnat undgås, att deras personliga uppfattning härvidlag fått göra sig gällande i fråga om de personer, vilka de ha ansett vara i behov av en sådan ersättning. Deras av- eller tillstyrkan till framställningarna har sålunda blivit beroende på — man kan rent av säga — på deras mer eller mindre nära bekantskap med vederbörande lägenhetsinnehavare, och detta kan jag icke heller finna vara så alldeles riktigt, ty skall en ersättning beredas på grund av billighetsskäl, bör det enligt min uppfattning verkligen föreligga en mer allsidig utredning från vederbörandes sida i avseende på de förluster, som ifrågavarande personer lidit, än som här varit fallet. Som det

Ang. ersättning till vissa lägenhetsinnehavare vid Gellivare. hittills gått till, får jag säga, att det verkligen icke åstadkommits någon utredning alls i egentlig mening.

Jag förstår nog mycket väl, att jag icke har någon utsikt att i år vinna något bifall till denna min motion, särskilt som nu Första kammaren också utan vidare har avslagit densamma, men det vill jag säga herrarna, att den, såvitt jag lever, kommer igen ett annat år, och jag hoppas att till dess bli i tillfälle att verkställa den utredning, som här nu ansetts vara behöflig, och hoppas då kunna påvisa, att här föreliggande verkliga och billighetsskäl.

(Forts.)

Herr Palmstierna: Herr talman! Jag skall be att få tillkännage, att jag anser, att när man läser igenom handlingarna i denna fråga och sedan har hört den diskussion, som här förts, så måste man verkligen bli tveksam, om det ändå icke är så, att det är motionären, som har rätt i föreliggande fråga, och i varje fall, om icke den begäran om ytterligare utredning, som han framställt, verkligen borde av Riksdagen bifallas. Jag för min del vill därför biträda hans yrkande i denna del.

Herr Ekman: Herr talman! Med anledning av den siste talarens anförande skall jag be att få säga, att huruvida man bör gå med på ett bifall till motionen eller icke, beror naturligtvis på, om man i dag vill lägga andra synpunkter på denna fråga än vad Riksdagen vid upprepade tillfällen förut har gjort. Det erkände ju också motionären uti sitt sista anförande, att ur den synpunkt, som Riksdagen har krävt skola anläggas, nämligen *billighetssynpunkten*, ha *samtliga* dessa framställningar blivit prövade. Motionären hade emellertid en anmärkning mot det sätt, varpå denna prövning skett, då han drog i tvivelsmål, att billighetssynpunkten här verkligen blivit tillräckligt tillämpad. Denna motionärens uppfattning är dock — det skall jag be att få påpeka — fullständigt obestyrkt, och för min del tror jag, att det vore olyckligt, om Riksdagen skulle vilja lägga en annan synpunkt på denna fråga än just billighetssynpunkten, ty däri-genom skulle Riksdagen besluta, att lämna dylik ersättning även till sådana, som icke ur billighetssynpunkt skulle vara berättigade att få denna ersättning, ja till och med till sådana, som i rent spekulationssyfte ha byggt hus på ifrågavarande mark. Jag tror därför, att vill man stå kvar på den ståndpunkten att låta frågan prövas ur billighetssynpunkt, då bör man här icke gå med på ett bifall till motionen.

Nu har motionären tillkännagivit, att han ämnar återkomma med motionen till ett annat år, då bättre rustad, då med en fullständigare utredning, och under sådana förhållanden vore det även ur den synpunkten kanske klokt att icke nu fatta ett förhastat beslut på andra grunder än som förut varit för Riks-

dagen ledande och som jag tror varit de riktiga i en fråga sådan som denna, där just billighetskäl kunna tala.

Ang. ersättning till vissa lägenhetsinnehavare vid Gellivare.

(Forts.)

Herr Lindhagen: Jag kan icke underlåta att framhålla, hur ledsamt det är, att en fråga, vilken så många fäst förhoppningar vid, som här är händelsen, skall behöva handläggas under så ogynnsamma förhållanden, då många av Riksdagens ledamöter ej ens äro i tillfälle att ägna någon uppmärksamhet åt densamma. Säsom motionären har framhållit, har även jag förut varit med om att motionera i de förberedande stadierna av denna fråga, och jag vet, att frågan aldrig någonsin i Riksdagen kunnat tillvinna sig det fulla bifall den förtjänat. Den har aldrig blivit föremål för den uttömmande utredning, som skulle behövas, och det är av denna grund och på grund av det anförande motionären nu haft, som jag instämmer med honom och nu ber, till fullföljd av mina tidigare motioner i ämnet, att kammaren måtte livligt behjärta detta krav, ty att det är rättvist i alla fall, är aldeles säkert.

Herr Sandstedt: Herr talman! Jag skall be att få yttra ännu några ord med anledning av vad statsutskottets vice ordförande sist anförde. Jag vill särskilt betona, såsom jag förut gjort, att det här icke gäller några andra, som ännu icke fått ersättning, än arbetare, som varit anställda på platsen under mycket blygsamma ekonomiska förhållanden. Här kan det alltså icke bli tal om något spekulationssyfte, och emot varje försök att lägga en sådan syn på saken ber jag att få nedlägga min protest.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen i enlighet med därunder gjorda yrkanden propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt därefter på avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 15.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtande, nr 40, i anledning av väckt motion angående understöd åt förste postiljonen J. Andersson Almén, blev av kammaren godkänt.

§ 16.

Avgåvos två motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring m. m., nämligen av:

herrar *Jonsson* i Hökhult och *Nilsson* i Linnås, nr 282, samt herr *Bengtsson* i Norup, nr 283.

Nämnda motioner bordlades på begäran.

§ 17.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Widlund, som anförde: Herr talman, mina herrar! Det har säkerligen icke undgått herr statsrådets och chefens för justitiedepartementet uppmärksamhet, att en underofficer vid Vaxholms kustartilleriregemente, för övrigt ledamot av denna kammare, blivit ådömd 12 dagars vaktarrest för viss förseelse i »fullgörandet av tjänsteplikter, som reglementsenligt ålegat honom och av förhållandenas beskaffenhet betingats». Förseelsen bestod däri, att underofficern, herr Martin, som av vederbörande kompanichef på begäran permitterats den 24 juli förra året för resa till Stockholm, förklarade sig förhindrad att nämnda dag delta i sammanträde med en av regementschefen tillsatt undersökningskommission, av vilken han var medlem. Kallelsen till sammanträdet erhöles dagen förut på eftermiddagen, sedan herr Martin erhållit permission. Av garnisonskrigsrätten konstaterades bland annat, att den sammankallande, kapten Brogren, äldste ledamot i kommissionen, icke såsom sådan tillagts eller reglementsenligt innehade något militäriskt förmanskap över kommissionens båda övriga ledamöter, att han icke erhållit bemyndigande att utsätta förrättningen å sådan tid, att övriga ledamöter bleve förhindrade deltaga samt att herr Martin icke eftersatt sina skyldigheter, då han underlåtit att hos kapten Brogren göra framställning om permission från undersökningsförrättningen. Emellertid ansåg garnisonskrigsrätten, enligt protokollet, likväl, att herr Martin fått en tjänsteorder av herr Brogren och att denna borde ha blivit åtlydd, samt dömde »under synnerligen förmildrande omständigheter» till sex dagars vaktarrest för detta disciplinbrott. Krigshovrätten, där såväl åklagaren som herr Martin sökte ändring, ansåg, att herr Martin blott fått ledigt, om ingen tjänsteförrättning hindrade, och fann, att Martin »icke gjort sig skyldig till brott mot krigslydnaden, men i desto högre grad till vårdslöshet, oförstånd och försummelse», samt skärpte straffet till 12 dagars vaktarrest; vilken dom faststälts av högsta domstolen.

Jämför man detta straff med andra, som nyligen ådömts militärer, är det för en vanlig människa mycket svårt att förstå den militära rättvisan.

Herr Martin ådömes 12 dagars vaktarrest med bevakning för en förseelse, rörande vilken de dömande instanserna tydligen

haft ganska skiljaktiga meningar. Garnisonskrigsrätten straffar, såvitt man kan förstå, för brott mot krigslydnaden under synnerligen förmildrande omständigheter, men i högre rätt förklaras, att intet sådant brott föreligger, vilket dock icke hindrar, att straffet skärptes av orsaker, vid vilka garnisonskrigsrätten icke fäst avseende.

Interpellation.
(Forts.)

En löjtnant vid Göta livgarde, som i ovist tjänstenit berövat en värnpliktig friheten under 20 timmar och beskyllt honom för brott, till vilket han vid undersökning befinnes vara oskyldig, får försona denna, enligt min uppfattning, mycket stora förseelse med 4 dagars arrest utan bevakning. En major vid Vaxholms kustartilleriregemente, som genom viss underlåtenhet vållat, att en beväring fått undergå två särskilda straff efter varandra, fast de bort sammanslås, ådömes för denna försummelse, vars följder drabbat en annan, 2 dagars arrest utan bevakning, från vilket straff Kungl. Maj:t nu befriat majoren, men med fastslående, att han gjort sig skyldig till en klandervärd underlåtenhet.

Då det förefaller mig, som om en betydande disproportion är för handen beträffande brott och straff i det Martinska målet, i synnerhet vid de ovan gjorda jämförelserna, tillåter jag mig härmed vördsamt anhålla att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande frågor:

1:o. Kan det emotses, att vid omarbetningen av krigslagarna dessa avfattas så, att dylika, för det allmänna rättsmedvetandet upprörande missförhållanden i det militära bestraffningsväsendet förekommas, och

2:o. När kan nytt förslag till krigslagstiftning förväntas bli framlagt för Riksdagen?

Frågavarande framställning bordlades på begäran.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om omarbetning av förordningen om landsting i syfte huvudsakligen att landstingen må övertaga hushållnings-sällskapens verksamhet;

statsutskottets utlålanden:

nr 5, angående regleringen av utgifterna under rikstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till sjöförvarsdepartementet;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg för vissa departementsskrivare hos arméförvaltningen;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av medel, som influtit genom försäljning av föråldrade handvapen m. m.;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av avlöningen för professorn i syfilidologi vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till utgiftsstat för postsparbanken m. m.;

bevillningsutskottets memorial:

nr 27, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å ris, risgryn och rismjöl; och

nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av väckt motion om åläggande för banker m. fl. att till taxeringsmyndigheterna lämna uppgift å beloppet av insättare gottgjord ränta;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av §§ 1 och 10 i reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av § 17 mom. 1 i reglementet för folkskolläraernas pensionsinrättning; och

nr 28, i anledning av väckt motion angående tryckning av konstitutionsutskottets protokoll; samt

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i gällande bestämmelser rörande indrivningsavgift och uppbördsprovision vid indrivning av kronoutsylder med flera allmänna avgifter.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Jonsson</i>	i Hökhult	under 3 dagar	fr. o. m. den 7 april,
»	<i>Jansson</i>	i Falun	» 4 » » » 7 »	
»	<i>Hansson</i>	i Solberga	» 4 » » » 9 »	och
»	<i>Henricson</i>	i Karlslund	» 2 » » » 7 »	.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 6,1 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Tisdagen den 8 april.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 31 nästlidna mars och den 2 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet friherre *Adelswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående ändrad lydelse av överrubriken till rubrikerna nr 1190 och 1191 i gällande tulltaxa;

angående beredande av ytterligare medel för utlåning från fonden för rederinäringens understödjande;

med förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus;

angående upplåtande av lägenheter från lotten nr 1 av Starby kungsladugård i Östergötlands län;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt tygarbetaren A. Johansson m. fl.;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre maskinisten J. A. S:son Frisk; och

Andra kammarens protokoll 1913. Nr 27.

angående utvidgning av koldepån å flottans varv i Karlskrona.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionerna:

angående nybyggnad för zoologiska institutionen vid universitetet i Lund; och

angående anslag till hantverksskolan i Kristinehamn för blinda;

till jordbruksutskottet propositionerna:

angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Halleby nr 1 med Jörland nr 1 och Åker nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Ebbaröd nr 1 och 5 i Kristianstads län;

angående upplåtande av lägenheter från förra hospitals-hemmanet Hospitalsgården nr 1 i Skaraborgs län;

angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Holmesberg nr 1 jämte Eneboda nr 1, en utjord, i Jönköpings län;

angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Ramdala nr 10 i Blekinge län;

angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Böke nr 1 i Kalmar län;

angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Botilstorp nr 1 Södergård i Jönköpings län;

angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Botilstorp nr 2 Norrgård med underlydande i Jönköpings län; och

angående grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar; samt

till statsutskottet propositionen med förslag till överenskommelse mellan Svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, angående ökad malmbrytning inom Kirunavara och Gellivare malmfält.

Vid föredragning härefter av propositionen angående anslag *Remiss av en proposition.* till bestridande av kostnaderna för en allmän pensionsförsäkring m. m. begärdes ordet av

Herr Hildebrand, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det är ett par punkter i förevarande kungl. proposition, som synas mig tarva någon belysning redan vid remissen av propositionen.

Vad som först faller i ögonen, synes mig vara, att Kungl. Maj:t utav en finansutredning här kräver ofantligt mycket mindre, än när den ekonomiska utredningen av försvarets behov år 1911 anordnades. Jag vill emellertid icke djupare ingå på detta ämne nu, utan i stället övergå till en synnerligen viktig punkt i finansberäkningen för pensioneringsförslaget. Alla kammarens ledamöter torde ju ha sett, att denna finansberäkning är i hög grad byggd på ökad tobaksbeskattning, och häremot torde icke från något håll göras någon anmärkning, åtminstone icke någon befogad anmärkning. Under de senaste åren torde den meningen ha allt mer stadgat sig, att just tobaken borde kunna beskattas ofantligt mycket hårdare än för närvarande sker. Frågan är nu endast, om de siffror, som äro framlagda här i propositionen, verkligen kunna hålla sig. På sidan 15 uti propositionen, där herr finansministerns anförande till statsrådsprotokollet återgives, omtalas tre olika förslag till ökad belastning av tobak. Det är två förslag ifrån den senaste tobakskommittén, båda förslagen framlagda i samma betänkande i september 1911, det ena gående ut på statsmonopol, det andra innebärande en stämpelbeskattning av cigaretter och cigarettobak och ökad tull på importerad tobak. Förutom dessa båda nämnda förslag av 1909 års tobaksskattekommitté föreligger, enligt vad herr finansministern uppgivit, för närvarande ytterligare ett inom finansdepartementet utarbetat förslag i tobaksbeskattningsfrågan. Det finnes sålunda tre olika förslag, och här beräknas nu vad dessa förslag skulle giva staten. Det säges, att den beräkneliga årsinkomsten enligt dessa tre särskilda förslag utgör, enligt monopolförslaget omkring 17 miljoner kronor, enligt 1909 års kommitterades förslag om stämpel å cigaretter och cigarettobak samt förhöjd tull omkring 6,500,000 kronor samt enligt det sista i finansdepartementet utarbetade förslaget, som avser tillverkningskatt å alla tobaksvaror, omkring 12 miljoner kronor.

Här beräknas sålunda, vad tobaksmonopolet skulle ge per år till 17 miljoner kronor, och till stöd härför åberopas den senaste tobakskommitténs betänkande. Om man emellertid går till detta betänkande, del I sid. 87, finner man, att kommitterade ha beräknat, att monopolet skulle giva i runt tal netto 16,262,000 kronor, vartill skulle komma vissa tullinkomster, så att totalsumman skulle uppgå till 20,373,000 kronor. För att emeller-

Remiss av en
proposition.
(Forts.)

tid få fram statens merinkomst, måste man från denna summa avdraga de *nuvarande* inkomsterna, det vill säga tullinkomsterna av importerad tobak. 1909 års tobakskommitté beräknade denna sistnämnda inkomst till 5,356,177 kronor, varav följden blir, att kommitterade själva anslagit statens merinkomst i detta avseende till 15 miljoner kronor, icke 17 miljoner, som uppges i propositionen. Men då tillkommer, att vid ett monopols införande, skulle en hel del ersättnings- och inlösensbelopp behöva utbetalas av staten. Det är alldeles ofantliga belopp, som det då gäller, och om man beräknar en amortering på 40 år, måste ifrån detta merinkomstbelopp å 15 miljoner kronor dragas i runt tal $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor, för att man skall kunna komma upp till statens verkliga merinkomst. Man kommer då ner till $12\frac{1}{2}$ miljoner kronor, enligt vad kommitterade alldeles tydligt framlägga i sitt betänkande. Det förefaller nu vara mycket svårt att förena detta belopp $12\frac{1}{2}$ miljoner med 17 miljoner kronor, som angivas i den kungl. propositionen, och det vore säkerligen av värde att få denna siffra närmare förklarad.

Nästa siffra, $6\frac{1}{2}$ miljoner kronor, enligt stämpelförslaget av 1909—11 års kommitté, överensstämmer med vad som är framlagt i betänkandet. När sedan det nya förslaget till tobaksbeskattning genom tillverkningskatt tillkommer, som ännu icke framlagts, ser man med någon förvåning, att det skulle kunna giva 12 miljoner kronor. När tobaksskatteförslagen diskuterats, ha de i allmänhet hållit sig vida under 10 miljoner kronor eller rört sig omkring det beloppet, men här har man kommit upp i 12 miljoner. Att tobaken skall starkt beskattas, däremot synas inga invändningar kunna göras, men risken med en beräkning av statens inkomst av tobaksbeskattningen synes mig vara den, att konsumtionen minskas eller konsumenterna översflytta sitt behov till lägre kostnadslägen och att staten sålunda icke kan få vad som är tänkt, även om det är aldrig så väl beräknat på papperet.

Nu är ingenting framlagt för att bevisa riktigheten av denna siffra, 12 miljoner kronor, utan herr finansministern nöjer sig med att förklara, att en proposition skall komma till nästa Riksdag, och säger bland annat: »Ehuru jag icke nu framlägger definitivt förslag om införande av tobaksskatt, kan man dock tryggt utgå från, att denna inkomstitel kan giva 12 miljoner kronor om året.» Det förefaller dock, som om här behövdes åtskilliga papper på bordet för att kunna bedöma denna höga siffra. Om man jämför kommitterades förslag å $12\frac{1}{2}$ miljoner kronor av ett monopol med 12 miljoner kronor av beskattningen, så synes skillnaden vara för liten, för att man utan vidare skall kunna taga siffran $12\frac{1}{2}$ miljoner för god. Det vore väl också rätt ovanligt, om Riksdagen skulle acceptera denna beräkning utan att få se några som helst närmare redogörelser för, hur man

kommit till siffran 12 miljoner. Det synes vara så mycket viktigare, att Riksdagen här får siffror framlagda, som man eljest kan misstänka, att det gäller att få fram monopoltanken på en omväg. Här stannade 1909—1911 års kommitterade vid två alternativa förslag, men det är tydligt, att deras sympatier dock stå på monopolförslagets sida. Men efter år 1911 har en så pass stark opinion inom alla partier uppvuxit emot detta monopolförslag, att det är tämligen antagligt, att ett sådant förslag nu skulle falla inom Riksdagen. Då kan naturligtvis alltid den risken vara, om Riksdagen utan vidare godtager en mycket hög inkomstsiffra av tobaksskatten, och det sedan visar sig, att man i verkligheten icke kan komma upp till denna siffra, att statsmakterna då nödgas acceptera monopolet för att tillföra folkpensioneringen den beräknade inkomsten, och herr finansministern antyder även senare i sitt anförande till statsrådsprotokollet, att om man skulle behöva ha mer än 12 miljoner kronor till folkpensioneringen, finge man tillgripa statsmonopolet. Det är sålunda en alldeles direkt antydning, att statsmonopolet hägrar i framtiden.

Nu förefaller det mig, som om ett monopol allra minst borde få föras fram på en bakväg, genom att man på detta sätt accepterade en alldeles för hög inkomstsiffra och sedan nödgades tänka på monopolförslaget, ehuru ett sådant förslag med all antaglighet skulle ha fallit, om det framlagts första gången. Det synes mig därför vara stort fog för, att Riksdagen får nämnda beräkningar för sig framlagda för att kunna bedöma denna siffra, 12 miljoner kronor, en siffra, som man kan sätta ett så mycket större frågetecken efter, som den första siffran rörande avkastningen av monopolet synes vara oriktig i den kungl. propositionen.

Härpå anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre Adelswärd: Jag är ledsen, om måhända den punkt i nu förevarande kungl. proposition, som den föregående ärade talaren här syftade på, icke har blivit nog tydligt skriven, utan att den kan giva anledning till det misstag, som den ärade talaren tydligen gjort, att döma av vad han nyss yttrade. Det är emellertid synnerligen beklagligt, att han har så dålig tanke om chefen för finansdepartementet, att han verkligen kan tro, att denne uti en så viktig sak som den, varom här är fråga, skulle ha handskats med siffror så lättsinnigt, som den ärade talaren antydde och sade sig misstänka.

Då han emellertid så kritiskt ingått på denna fråga och studerat tobakskommitténs betänkande, skulle jag vilja uppmana honom att göra detta litet grundligare och icke stanna vid sidan 87, utan fortsätta så långt fram som till sidan 294 i nämnda betänkande; han skall där finna förklaringen till de här fram-

Remiss av en proposition.
(Forts.)

Remiss av en proposition.

(Forts.)

lagda siffrorna. Det är ju klart, att när jag ställer upp jämförande siffror för att visa, till vilka olika resultat ur inkomstsynpunkt de olika systemen att beskatta tobaken kunna leda, har jag måst utgå från samma förutsättningar i alla tre fallen. Jag har med andra ord måst utgå ifrån, att försäljningspriserna, det vill säga konsumtionspriserna i dessa tre fall skulle vara desamma. Man kommer då till de inkomstbelopp av olika beskattningssystem, som angivas i propositionen, eller de belopp, som den förre ärade talaren nämnde. Kommittén har i sin beräkning sidan 87 i betänkandet utgått ifrån, att utförsäljningspriserna å tobak skulle vara desamma, som när beräkningarna i fråga uppgjordes. I det sista förslaget, det förslag, som avser en tillverkningskatt, en värdeskatt, har man naturligtvis förutsett, att priserna skulle komma att stiga med ett belopp, motsvarande värdeskatten. Man har då också, när man velat jämföra inkomsten av en tobaksbeskattning enligt denna senare beskattningsform, med den inkomst, som skulle uppkomma genom ett tobaksmonopol, måst förutsätta, att även vid ett monopol en motsvarande belastning av tobaksvaran skulle äga rum, och att denna belastning skulle bli densamma som i det andra fallet, det vill säga man utgår från samma försäljningspris i båda fallen, och då kommer man i fråga om monopolförslaget till det belopp, som här är angivet eller omkring 17,000,000 kronor. I verkligheten skulle det enligt kommitténs beräkningar komma att uppgå till omkring 17 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Dessa beräkningar återfinnas, som sagt, å sidan 294 i kommitténs betänkande. Kommittén utgår där från en belastning å tobaksvaran motsvarande den, som beräknats i det sista alternativet, förslaget om en tillverkningskatt.

Jag tror mig därmed ha för tillfället givit en tillräcklig förklaring till de nu framlagda siffrorna. Jag är emellertid beredd att under frågans vidare behandling i Riksdagen mera utförligt, än vad som skett i propositionen, redogöra för de beräkningar, som lett till, att jag anser, att man tryggt kan utgå ifrån, att man genom en verklig värde- och tillverkningskatt skall kunna uppnå ett inkomstbelopp av 12,000,000 kronor.

Jag ber att nu genast få säga, att det för ingen del är någon sorts baktanke, såsom den förre ärade talaren sade, att på en omväg komma till tobaksmonopol. För min del är jag ingalunda någon beundrare av tobaksmonopol, utan jag tänker mig, att man skall kunna få en högre inkomst av tobaksbeskattningen utan att tillgripa denna utväg, ehuru jag i propositionen pekat på, att det likvisst finnes en möjlighet att i framtiden få ännu större inkomster, om man tillgriper ett dylikt monopol, något, som man väl dock för närvarande icke behöver närmare yttra sig om.

Jag tror, att jag med vad jag nu sagt har i den utsträck-

ning, som för närvarande må kunna anses nödig, besvarat den *Remiss av en proposition.*
anmärkning, som av den förre ärade talaren blivit framställd.
(Forts.)

Herr Hildebrand: Herr talman! Herr statsrådet har här uttalat, att det vore beklagligt, om propositionens formulering vore av den beskaffenhet, att den kunde giva anledning till missuppfattning. Jag skulle vilja vända mig till de av kammarens ledamöter, som studerat propositionen i den del, som det här gäller, och fråga dem, om icke propositionen verkligen måste giva anledning till missuppfattning. I kommitténs betänkande finner man själva huvudredogörelsen för, vad ett tobaksmonopol skulle giva, på sidan 80 och följande. Där står till och med i fetstil angivet, vad ett monopol skulle giva. Sedan finner man på sidan 294 en annan beräkning, en liten tilläggsberäkning, där man förutsatt ett annat medeldetaljpris än vad som lagts till grund för huvudutredningen. Det synes mig vara svårt att, när ingenting i den vägen angives, utan vidare inse, att finansministern har gått efter denna tilläggsberäkning å sidan 294. vilken är mycket kortfattad, och icke efter huvuduträkningen på sidan 80 och följande. Det förefaller mig, som om det hade varit synnerligen fördelaktigt, ifall detta hade klargjorts i propositionen, så att densamma i detta avseende blivit mera begriplig, än vad nu är händelsen.

För övrigt är jag tacksam för den förklaring, som herr statsrådet här avgivit, att han för sin del icke åsyftar att få fram något monopol, liksom även för hans löfte att lämna ytterligare uppgifter om beskattningsförslaget, som skulle giva 12,000,000 kronor. Jag vill endast tillfoga en förhoppning, att dessa närmare upplysningar icke måtte givas i ett anförande i någon avslutningsdebatt uti denna fråga, utan så, att Riksdagens ledamöter verkligen få tillfälle att granska siffrorna i förväg.

Herr Lindhagen: Jag ber om ursäkt, att jag yttrar mig i detta ämne, men jag känner mig uppkallad att nu säga några ord med anledning därav, att i propositionen vinkar, låt vara såsom herr statsrådet sade, mycket avlägset, ett tobaksmonopol, såsom innebärande en möjlighet att bereda oss ökade inkomster, särskilt sådana, på vilka vi skola bygga folkpensioneringen. Jag får för min del säga, att jag finner det principiellt sett alldeles förkastligt, att man över huvud taget någonsin tänkt på att skaffa staten inkomster på denna väg, då man ju därigenom på ett alldeles för otillbörligt sätt tager hänsyn till och ger ett erkännande åt en vana, som fördärvar folkets hälsa, och det är för mig särskilt motbjudande, att en dylik inkomstkälla skall uppsökas, när man vill lägga en grund för att därpå bygga en allmän folkpensionering för svenska folket. Jag vill slutligen också betona, att, då Riksdagen i fjol skrev till Kungl. Maj:t

Remiss av en proposition. och begärde åtgärders vidtagande för åstadkommande av en högre folkupplysning, i syfte att motarbeta missbruk av tobak, är det i viss mån inkonsekvent att i detta sammanhang hänvisa till, att staten skall uppsöka detta monopol för att på det sättet skaffa sig inkomster.

(Forts.)

Med herr Lindhagen förenade sig herr *Nordström*.

Herr Palmstierna: Herr talman! Det var ett ord av herr Hildebrand, som här uppkallat mig för att skingra ett missförstånd, som vad han här yttrade måhända eljest skulle kunna giva anledning till. Herr Hildebrand sade nämligen bland annat, att det inom *alla* partier hade yppat sig en opinion emot den form av beskattning å tobaksvaror, som ett monopol innebär. Jag vet icke huruvida min ärade bankkamrat här vid detta tillfälle möjligen förbisåg, att han icke kunde tala i denna fråga åtminstone å det socialdemokratiska partiets vägnar, men i varje fall har nog inom detta parti vid läsningen av Kungl. Maj:ts föreliggande proposition någon tvekan yppat sig just i den punkten, då Kungl. Maj:t där visserligen icke gör något bestämt och klart uttalande angående den väg, Kungl. Maj:t vill beträda i fråga om denna beskattning, men likväl synes sympatisera med detta tolvmillionersförslag, som icke inrymmer monopol.

Nu har emellertid Kungl. Maj:t, såvitt jag kunnat studera detta betänkande, ännu icke fattat någon alldeles definitiv ståndpunkt till frågan, och därför tror jag, att man kan våga uttala önskemålet, att Kungl. Maj:t tager i mycket noggrant överbäggande, huruvida man icke ändå, när man ingår på ökad beskattning av tobaken, för så vitt man över huvud skall göra detta, bör välja denna monopolform, då man icke blott inom det socialdemokratiska partiet, men även från fackmässigt håll, från sådant håll där man har någon insikt i detta spörsmål, har ansett, att det enklaste, mest praktiska och mest givande förslaget likväl innebäres i monopolförslaget.

Innan herr talmannens klubba faller, har jag endast velat yttra dessa ord, så att intet missförstånd må uppstå angående herr Hildebrands yttrande.

Herr Hildebrand: Jag ber herr Palmstierna vara förvissad om, att jag aldrig sökt uppträda på socialdemokraternas vägnar, men när man läst en del uttalanden från den socialdemokratiska pressen och där icke funnit någon beundran för monopolet utan tvärt om ett rent avståndstagande från detsamma, kan man ju få konstatera en sådan sak. Därmed har jag icke sagt, att det skulle vara fullständig enighet inom det socialdemokratiska partiet. Att det emellertid förekommit en del uttalanden inom den socialdemokratiska pressen, som gått monopolet emot, har jag

visserligen svårt att ögonblickligen bevisa, då jag icke har några urklipp med mig, men det tror jag ändå, att ingen kan komma att förneka.

Remiss av en proposition.

(Forts.)

Herr Branting: Det är icke min avsikt att förneka, att uttalanden förekommit i socialdemokratiska pressorgan, som ställt sig mycket betänksamma till det monopolförslag, som framlagts. Men verkliga förhållandet är nog, att detta avståndstagande egentligen grundat sig därpå, att man fått i perspektiv så väldiga inlösningssummor, att man *därför* ryggat tillbaka. Man befarar, att om man skall forcera fram ett monopol till varje pris, skola kostnaderna under nuvarande maktförhållanden bli alla för stora, då man anser, att dessa inlösningssummor måste sättas så högt, som de efter vår mening icke borde sättas. Det är detta, som jag tror hava föranlett våra betänkligheter. Men i princip, i själva monopolfrågan föreställer jag mig, att man inom vårt parti är ganska ense om, att denna väg skulle vara den lämpligaste, därest den är praktiskt framkomlig på grund av inlösningsförhållandena.

Herr Månsson: Det saknas i denna finansplan en sak, i fråga om vilken man gerna sett, att den kommit med.

När det så kallade nya systemet på slutet av 1880-talet infördes, inleddes det med en diktamen till statsrådsprotokollet av dåvarande konung Oscar, vari det förklarades, att större delen av inkomsten på spannmålstullarna skulle komma arbetareförsäkringen till godo.

Det dröjde ungefär 9 år, innan man på allvar gjorde någon min av att endast delvis inlösa löftet. När det då omsider skedde, blev det ju blott den lilla summan av 1,400,000 kronor om året, som avsattes till arbetareförsäkringsfonden; och den uppgår nu, om jag minnes rätt, till 36 millioner kronor.

Om vi nu se på dessa droppar av den lifsmedelsbeskattning, som under dessa år influtit i statskassan, så kan man väl säga, att det icke utgör stort mer än $\frac{1}{12}$ eller $\frac{1}{15}$ av den summa, som influtit. Och vill man se på vad folket fått betala i beskattning exempelvis för mjöl, gryn och spannmål under dessa år, blir det en summa, som med fyra gånger eller i varje fall med tre gånger överstiger den, som influtit i statskassan.

Nu äro ju dessa i statskassan inkomna medel försvunna. De äro nedlagda i en del andra ändamål, dels produktiva och dels improduktiva. De inkomster, som tillfallit de enskilda, äro också fördelade och delvis förskingrade eller lyftade i förskott, så att arvingarne t. ex. givit sig i väg med tullvinsten i förskott, och endast skulden och godset är kvar. Man kan således icke lämpligen vända sig till godsägare eller kvarnbolag och taga ut de medel, som de till stor del icke fått.

Remiss av en
proposition.
(Forts.)

Jag skulle därför gärna hava sett, att, när nu de stora förmögenheterna och inkomsterna sparats under så många år, man tagit detta i betraktande. När man nu använt de medel, som enligt löfte skolat användas till pensionerings- och försäkringsändamål, till ändamål, som eljest skulle hava tillgodosetts genom skatt å förmögenhet och inkomst, så ha dessa förmögenhets- och inkomst innehavare fått så stor skattelättnad, att endast räntan och ränta på räntan av vad de undgått i beskattning under dessa år varit tillräcklig att i avsevärd grad göra pensioneringen bättre.

Jag vet nog, att kräva är ett och att hos Kungl. Maj:t och Riksdagen genomföra något är ett annat. Men det är en liten påminnelse om, huru man förr på härskande håll dragit sig undan bördor, som jag velat giva en påminnelse om att vi, de förut utstängda och rösträttslösa, hava tillgodohavande hos våra förra förmyndare, som vi ej vilja skänka efter och jag skulle gerna hava sett, att något av detta nu tagits med.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att överlämna ifrågasvarande proposition jämte de i anledning av densamma nu afgivna yttrandena till särskilda utskottet.

Härefter remitterades:

till jordbruksutskottet propositionen angående vissa ändringar i gällande föreskrifter i fråga om upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen m. m.;

till bankoutskottet propositionen angående pensionsrätt för den s. k. Hjertbergska antikvarien hos vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien; samt

till statsutskottet propositionen angående anslag till dränering och anläggning av trädgård å folkskoleseminariets i Falun tomt.

§ 4.

Vidare föredrogos var för sig och hänvisades till särskilda utskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 282 av herrar *Jonsson* i Hökhult och *Nilsson* i Linnås samt nr 283 av herr *Bengtsson* i Norup.

§ 5.

Herr *Widlunds* vid nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan, att till herr statsrådet och chefen

för justitiedepartementet få framställa spörsmål, som nu föredrogs, blev av kammaren bifallen.

§ 6.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 17 samt statsutskottets utlåtanden nr 5 och 42—46.

§ 7.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets memorial:

nr 27, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande, nr 24, i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å ris, risgryn och rismjöl; samt

nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande, nr 12, i anledning av väckt motion om åläggande för banker m. fl. att till taxeringsmyndigheterna lämna uppgift å beloppet av insättare gottgjord ränta.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 8.

Slutligen föredrogs, men blevo å nyo lagda på bordet bankoutskottets utlåtanden nr 26—28 och Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.

§ 9.

Avgåvos två nya motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring m. m., nämligen av:

herr *Jansson* i Edsbäcken, nr 284, och
herr *Leander m. fl.*, nr 285.

Ifrågavarande motioner bordlades på begäran.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter förre fanjunkaren Carl Ferdinand Lindquist från Salems socken;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter bokbinderiarbetaren Nikolaus Edvard Wennersten från Kristinehamn;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter smedarbetaren Nils Gustaf Karlsson från Gävle;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter änkan Karolina Kristina Torell från Brunnsbo i Tärna socken;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter förre arbetaren Anders Johan Larsson från Lilla Lund i Flistads socken; och

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter Christina Augusta Lundeberg från Lund; samt

från Riksdagens kansli:

nr 51, i fråga om tillhandahållande vid varje riksdags början av förteckning över alla kungl. kommittéer och inom departementen tillkallade sakkunnige, som varit i verksamhet under det senast gångna året; och

nr 52, angående åstadkommande av en effektiv tandvård särskilt vid landsbygdens små- och folkskolor.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, angående herr Hildebrands m. fl. motion, nr 231, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ökad centralisering vid upphandling för statens räkning m. m.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Hansén* under 6 dagar fr. o. m. den 11 april och
» *Lundgren* i Vendelsberg » 4 » » » 9 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,17 e. m.

In fidem
Per Crowvall.
